

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης

Master Thesis

«Ισλαμική Τρομοκρατία και Μετανάστευση στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

«Islamic Terrorism and Migration to the European Union»

Νικόλαος Γ. Παπαδόπουλος / Nikolaos G. Papadopoulos

A.M. / R.N. : 19177

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. «Κωδικός_διπλωματικής»

Αθήνα, Ιανουάριος 2021
Athens, January 2021

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης
Master Thesis

«Ισλαμική Τρομοκρατία και Μετανάστευση στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

«Islamic Terrorism and Migration to the European Union»

Νικόλαος Γ. Παπαδόπουλος / Nikolaos G. Papadopoulos

A.M. / R.N. : 19177

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρ. «Μπλαβούκος Σπυρίδων Επιβλέπων_1ο_Μέλος»,
«Αναπληρωτής Καθηγητής Ο.Π.Α»

Δρ. «Λέκκας Ευθύμιος_2ο_Μέλος_Τριμελούς»,
«Καθηγητής ΕΚΠΑ»

Δρ. «Λόζιος Στυλιανός_3ο_Μέλος_Τριμελούς»,
«Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΚΠΑ»

«Ειδική_Επ_Καθοδήγηση»

Βασίλειος Μαρτζάκης
M.Sc Αξιωματικός Πυροσβεστικού
Σώματος Πτυχιούχος Δημόσιας
Διοίκησης Παντείου Πανεπιστημίου
Expert E.U Civil Protection
Mechanism

Ειδικές Εκδόσεις / Special
Publications:

No.

Αθήνα, Ιανουάριος 2021
Athens, January 2021

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	3
Περίληψη	6
Abstract	8
Ευχαριστίες	9
Κατάλογος Πινάκων	10
Κατάλογος Χαρτών	11
Κατάλογος Συντομογραφιών.....	12
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
Κεφάλαιο 1.Η ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ.....	15
1.1.Τυπολογία και Είδη Τρομοκρατίας.....	15
1.2.Σύγχρονος Πολεμικός Χάρτης.....	17
1.3.Το Ισλαμικό Κράτος.....	18
1.4.Ριζοσπαστικοποίηση στον ISIS.....	20
1.5.Τρομοκρατικά Χτυπήματα στην Ευρώπη.....	22
Κεφάλαιο 2.Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΣΠΙΔΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ23	
2.1.Η Αντιτρομοκρατική Πολιτική που Εφαρμόζει η Ε.Ε.....	23
2.2.Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας και Αντιμετώπιση.....	28
2.3.Καταστάσεις Ονομάτων Επιβατών (PNR).....	31
2.4.Ο Ρόλος του Ενωσιακού Καταλόγου Τρομοκρατών και του Συντονιστή Αντιτρομοκρατικής Δράσης.....	33
Κεφάλαιο 3. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΥΡΩΠΗ.....	36
3.1. Προσφυγικό Ζήτημα και Διακρίσεις Μεταναστών.....	36
3.2. Αιτίες Μετανάστευσης – Προσφυγικού.....	36
3.3. Μεταναστευτικές Διαδρομές – ΜΚΟ – Ιταλικές Επιχειρήσεις Διάσωσης – ο Ρόλος της Τουρκίας.....	37
3.3.1 Μεταναστευτικές Διαδρομές	37
3.3.2 ΜΚΟ	38
3.3.3 Επιχειρήσεις Διάσωσης Mare Nostrum και Triton	39
3.3.4 Ο Ρόλος της Τουρκίας.....	40
3.4 Hot Spots σε Ελλάδα και Ιταλία και τα Προγράμματα Χρηματοδότησης.....	42
3.4.1 Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ ή Hot Spots).....	42
3.4.2 Προγράμματα Χρηματοδότησης.....	44
Κεφάλαιο 4. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	45
4.1.Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για τη Μετανάστευση.....	45
4.2.Συνθήκες, Συμβάσεις και Συμβούλια Κομβικής Σημασίας για τη Μετανάστευση	48
4.3. Συνθήκη Σένγκεν.....	51
4.4. Ενσωμάτωση των Μεταναστών.....	52

4.5. Διαδικασίες Χορήγησης Ασύλου σε Ελλάδα και Ιταλία.....	54
4.6. Διαδικασίες Μετεγκατάστασης.....	55
Κεφάλαιο 5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	55
5.1 Μετανάστες που Έγιναν Τρομοκράτες ή Τρομοκράτες που Μετανάστευσαν;....	55
5.2 Αυστηροί Έλεγχοι για Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας Μέσω της Μετανά- στευσης: Λύση ή Ψευδαίσθηση;.....	58
5.3 Το Δόγμα του Ευρώ – Ισλάμ.....	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	61
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α». ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΕΣ ΣΤΑ ΚΥΤ ΝΗΣΙΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ, ΔΟΜΕΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ/ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ.....	67

Στη γυναίκα μου Πανωραία

Περίληψη

Δύο εκ των σημαντικότερων ζητημάτων που απασχολούν την τελευταία δεκαετία την Ευρώπη, είναι η Ισλαμική τρομοκρατία και η μετανάστευση. Στην προσπάθεια να προσεγγίσουμε και να αναλύσουμε τα φαινόμενα αυτά, καταγράφουμε τόσο την προέλευση και τις ρίζες τους όσο και τους τρόπους που αντιμετωπίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε) και τους αρμόδιους φορείς.

Το ζήτημα της Ισλαμικής τρομοκρατίας πηγάζει από την ύπαρξη του αυτοαποκαλούμενου Ισλαμικού κράτους (Ι.Κ), το οποίο μέσω των μαχητών του προερχόμενους κατά κύριο λόγο από κράτη της Μέσης Ανατολής (Συρία, Ιράκ, Αφγανιστάν) αλλά και μέσω της ριζοσπαστικοποίησης Ευρωπαίων πολιτών και τη συμμετοχή τους στη Τζιχάντ, διενεργεί πολύνεκρα τρομοκρατικά χτυπήματα και επιθέσεις κατά αμάχων στις Ευρωπαϊκές πόλεις.

Τα τρομοκρατικά χτυπήματα στην Ευρώπη έχουν κοστίσει τις ζωές αθώων πολιτών, έχουν προκαλέσει μεγάλες οικονομικές ζημιές και έχουν σπείρει ταραχή και ανασφάλεια στα Ευρωπαϊκά κράτη. Μετά την τρομοκρατική επίθεση στους Δίδυμους Πύργους στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001, δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στο ζήτημα της τρομοκρατίας και στην καταπολέμησή της, με σκοπό να αποφευχθούν παρόμοιες μελλοντικές επιθέσεις, ενώ ταυτόχρονα κηρύχθηκε ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας, με πρωτοστάτη και κύριο εκφραστή τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, συνεπικουρούμενες από τις χώρες της Ε.Ε.

Όσον αφορά τις μεταναστευτικές ροές που καταφθάνουν με ραγδαίους ρυθμούς στα Ευρωπαϊκά εδάφη κυρίως από το 2014 και μετά, η Ε.Ε σε συνεργασία με τα κράτη μέλη (Κ-Μ), έχουν αναλάβει να θέσουν τις βάσεις ώστε οι συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων και των μεταναστών τόσο κατά την είσοδο όσο και κατά την παραμονή τους στα Κ-Μ, να είναι όσο το δυνατό καλύτερες. Επιπλέον, η Ε.Ε φροντίζει για την ανανέωση του νομικού πλαισίου για τη μετανάστευση, την εγκατάσταση και την ενσωμάτωσή τους στις χώρες προορισμού.

Η ενσωμάτωση των προσφύγων και των μεταναστών στα Ευρωπαϊκά κράτη αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση για την Ευρωπαϊκή κοινότητα καθώς η πολυπολιτισμικότητα, η διαφορετική θρησκευτική κουλτούρα, η διαφορετική νοοτροπία ιδίως των μουσουλμάνων μεταναστών συνήθως στοχοποιείται και συνδέεται με την τρομοκρατία από τους Ευρωπαίους πολίτες, οδηγώντας έτσι στην περιθωριοποίηση και τον απομονωτισμό.

Τα ερωτήματα που προκύπτουν από τα παραπάνω φαινόμενα είναι το κατά πόσο τα Ευρωπαϊκά κράτη και οι πολίτες τους απειλούνται από την είσοδο προσφύγων και μεταναστών στον Ευρωπαϊκό χώρο αλλά και το κατά πόσο οι μεταναστευτικές διαδρομές αποτελούν πέρασμα τρομοκρατών στην Ευρώπη. Το γεγονός ότι πολλοί τρομοκράτες, μαχητές του Ισλαμικού Κράτους, πέρασαν στην Ευρώπη μέσω των μεταναστευτικών διαδρομών της Μεσογείου, απασχολεί έντονα τις κυβερνήσεις, ενώ εντείνει το αίσθημα ανασφάλειας στους Ευρωπαίους πολίτες.

Ενώ η αυξημένη αστυνόμευση στα σύνορα, οι αυστηροί έλεγχοι και τα μέτρα απαγόρευσης, μοιάζουν ανήμπορα να ελέγξουν τις μεταναστευτικές ροές, η εκπαίδευση των

μεταναστών και η ενσωμάτωσή τους στις Ευρωπαϊκές κοινωνίες, αποτελεί τη μοναδική ασπίδα απέναντι στον εξτρεμισμό, τη ριζοσπαστικοποίηση και τον προσηλυτισμό από τους φανατικούς Ισλαμιστές.

Λέξεις κλειδιά : Ισλαμική τρομοκρατία, μετανάστευση, ενσωμάτωση μεταναστών, τρομοκρατικά χτυπήματα, προσφυγικό ζήτημα

Abstract

Two of the most important issues Europe is facing over the last decade, are Islamic terrorism and immigration. In the effort to approach and analyze these phenomena, we record both their origin and roots as well as the ways they are treated, by the competent stakeholders and also the European Union (EU) and its Member States (MS).

The issue of Islamic terrorism, stems from the existence of the self-proclaimed Islamic State (IS). IS fighters originate mainly from Middle Eastern countries (Syria, Iraq, Afghanistan) but they are also reinforced by radical European citizens. IS fighters along with foreign fighters are performing deadly terrorist attacks with many civilian casualties in European cities, participating in Jihads Holy war.

Terrorist attacks in Europe have cost the lives of innocent people, caused great economic damage, and also produced instability and insecurity among European citizens. Following the terrorist attacks on the Twin Towers (11 September 2001), special emphasis was placed on the threat of terrorism and the fight against it, in order to prevent similar future attacks, while at the same time war declared against terrorism, led by the United States of America, followed by EU countries in total.

With regard to migration flows arriving rapidly in European ground, mainly after 2014, the EU in cooperation with the United Nations and other stakeholders, has undertaken to lay the foundations for the enhancement of the living conditions of refugees and of immigrants both at the arrival and during their stay in the MS, to be as good as possible. In addition, the EU takes under serious consideration, the renewal of the legal framework for migration, their settlement and their integration in the host nations.

The integration of refugees and migrants into European countries is a particular challenge for the European Community as multiculturalism, polytheism, different mentality, especially of Muslim immigrants, is usually targeted and linked to terrorism by European citizens, thus leading to marginalization and isolationism.

The questions that arise from the above phenomena are whether European states and their citizens are threatened by the entry of refugees and migrants into the European area and whether migration routes are a passage for terrorists in Europe. The fact that many terrorists, Islamic State fighters, have crossed into Europe through the Mediterranean migration routes, is of great concern to governments, while intensifying the sense of insecurity among European citizens.

While increased border policing, strict controls and bans seem to be unable to control migratory flows, the education of migrants and their integration into European societies, seems to be the only shield against extremism and radicalization.

Key – Words: Islamic terrorism, migration, integration, terrorist attacks, refugee flows

Ευχαριστίες

Να ευχαριστήσω όλους στους διδάσκοντες στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών για τις γνώσεις που μου προσέφεραν. Τον επιβλέποντα καθηγητή κύριο Βασίλειο Μαρτζάκη για τις πολύτιμες συμβουλές και την καθοδήγησή του κατά τη συγγραφή αυτής της μεταπτυχιακής διατριβής.

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 3.3.4	Αφίξεις Μεταναστών στην Ελλάδα Μέσω Τουρκίας για το Έτος 2014 - 20.....	42
Πίνακας 5.1.	Ξένοι Μαχητές από 20 Ευρωπαϊκές Χώρες που Έφυγαν προς Συρία και Ιράκ Μέχρι το 2015, Προκειμένου να Ενταχθούν στο Ι.Κ.....	56
Πίνακας Α-1	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
	Διαμένοντες στα ΚΥΤ Ελληνικών Νησιών για το Α' Εξάμηνο 2020.....	67

Κατάλογος Χαρτών

Χάρτης 1.5. Πολύνεκρα Τρομοκρατικά Χτυπήματα στην Ευρώπη την Περίοδο 2014 - 17	23
Χάρτης 3.3.3 Σχεδιάγραμμα Θεάτρου Επιχειρήσεων Triton και Mare Nostrum στην Ιταλία.....	40
Χάρτης 3.4 Ενεργά ΚΥΤ στα Νησιά του Αιγαίου για το Έτος 2020.....	43
Χάρτης 3.4.1 Ενεργά ΚΥΤ στην Ιταλία για το Έτος 2020.....	43

Κατάλογος Συντομογραφιών

CEPOL	European Union Agency for Law Enforcement Training
C-TC	Counter-Terrorism Coordinator
EASO	European Asylum Support Office
ECTC	European Counter Terrorism Centre
E.E	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΛ.ΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
E.U	European Union
EU IRU	European Internet Referral Unit
EuroDAC	European Design Automation Conference
EUROJUST	European Union Agency for Criminal Justice Cooperation
EUROPOL	European Union Agency for Law Enforcement Cooperation
EYED	Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης
EYΠ	Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών
FAO	Food and Agriculture Organization of the UN
FATF	Financial Action Task Force
FIU	Financial Intelligence Unit
FRONTEX	European Border and Coast Guard Agency
FSA	Free Syrian Army
FTF	Foreign Terrorist Fighter
ΙΜΕΠΟ	Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής
ISIL	Islamic State of Iraq and the Levant
ISIS	Islamic State of Iraq and Syria
JTIC	Jane's Terrorism and Insurgency Centre
K-M	Κράτη-Μέλη
KYT	Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης
LIBE	Civil Liberties, Justice and Home Affairs
ΜΚΔ	Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
MME	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
NGO	Non-Governmental Organization
PNR	Passenger Name Records
SIS	Schengen Information System
SLTD	Stolen and Lost Travel Documents
TAME	Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης
TEA	Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNRIC	United Nations Regional Information Centre

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μια από τις σημαντικότερες απειλές του 21^{ου} αιώνα είναι η διεθνής τρομοκρατία. Το αυτοαποκαλούμενο Ισλαμικό Κράτος (Ι.Κ), επωμίζεται την ευθύνη για πολύνεκρες τρομοκρατικές επιθέσεις που έλαβαν χώρα σε Ευρωπαϊκά κράτη. Οι οργανωμένες αυτές πράξεις βίας, βασίζονται ιδεολογικά στο θρησκευτικό φονταμενταλισμό

Οι εξτρεμιστές, εκμεταλλεύονται του διαδρόμους εισόδου προς την Ε.Ε. και τις διευκολύνσεις που παρέχει η νομοθεσία περί της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων εντός του χώρου Σένγκεν, με αποτέλεσμα να επεκτείνουν την τρομοκρατική τους δραστηριότητα στο έδαφος της Ευρώπης. Το γεγονός αυτό αποτελεί μείζον θέμα, το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει η Ε.Ε με τους μηχανισμούς της.

Τα Κράτη Μέλη (Κ-Μ) της Ε.Ε υιοθέτησαν τον Απρίλιο του 2015, το Ευρωπαϊκό Θεματολόγιο για την Ασφάλεια προκειμένου να επικαιροποιηθούν τα κατάλληλα μέτρα που καθορίζουν τις αξιόποινες τρομοκρατικές πράξεις και αποτρέπουν τη ριζοσπαστικοποίηση και στρατολόγηση. Στο πλαίσιο αυτό, ιδρύθηκε το Αντιτρομοκρατικό Κέντρο της Ε.Ε. που λειτουργεί συνεργατικά με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές υπηρεσίες προκειμένου να επεκταθεί η συνεργασία των Κ-Μ, η ανταλλαγή πληροφοριών και η επιχειρησιακή υποστήριξή τους.

Η τρομοκρατία απειλεί την ασφάλειά μας, τις αξίες των δημοκρατικών μας κοινωνιών, τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των Ευρωπαίων πολιτών. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας είναι ύψιστη προτεραιότητα για την Ε.Ε και τα Κ-Μ της, καθώς και για τους διεθνείς της εταίρους. Η Ευρώπη καλείται να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της τρομοκρατίας χωρίς να παραβιάζει το δικαίωμα στη ζωή, στην αξιοπρέπεια, στην ελευθερία. Με σεβασμό απέναντι στα ανθρώπινα δικαιώματα, στα δικαιώματα του Πρόσφυγα και αυτών της Ελεύθερης Διεθνούς Μετανάστευσης.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, επιχειρείται μια ανάλυση του φαινομένου της τρομοκρατίας και της εξέλιξής του στη σύγχρονη εποχή, με ιδιαίτερη έμφαση στην τρομοκρατία που πηγάζει από το θρησκευτικό φονταμενταλισμό και έχει ως κύριο εκφραστή το Ισλαμικό Κράτος. Τα μέσα, τις οργανώσεις, τους φορείς, τους κανονισμούς και τις συνθήκες που χρησιμοποιεί και διαρκώς εξελίσσει η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Κ-Μ της, προκειμένου να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της τρομοκρατίας, παρουσιάζονται εκτενώς στο δεύτερο κεφάλαιο.

Στο τρίτο κεφάλαιο, αναλύεται το φαινόμενο της μετανάστευσης στη σύγχρονη Ευρώπη, όπου περιγράφεται διεξοδικά το προσφυγικό ζήτημα και οι αιτίες της γιγάντωσής του, ιδιαίτερα από το 2014 και έπειτα. Παρουσιάζονται οι παράνομες μεταναστευτικές διαδρομές που ακολουθούν οι αιτούντες άσυλο στις Ευρωπαϊκές χώρες και γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στον ύποπτο ρόλο της Τουρκίας η οποία λειτουργεί συνεργατικά στα παράλια της, με τους λαθρέμπορους ανθρώπων ψυχών.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, λαμβάνει χώρα μια αναλυτική παρουσίαση των διεθνών συνθηκών και συμβάσεων που αφορούν τη μετανάστευση και τις διαδικασίες χορήγησης ασύλου, όπως

επίσης και του ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης για τη μετανάστευση και τη διαχείριση της προσφυγικής κρίσης.

Τέλος, ως επιστέγασμα της ανωτέρω ανάλυσης πρόκειται να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα που θα εμπεριέχουν και συναφείς προτάσεις, για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και το κατά πόσο αυτή σχετίζεται με το φαινόμενο της μετανάστευσης στη σύγχρονη Ευρώπη. Η ιστορική πραγματικότητα, ιδίως μετά την έξαρση των μεταναστευτικών ροών του 2014, με τα παραδείγματά της επιβεβαιώνει ότι, οι αυστηροί έλεγχοι στα σύνορα, οι διαρκείς περιπολίες και η αστυνόμευση, δεν επαρκούν στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

Η επένδυση στη σωστή εφαρμογή και διδασκαλία του παραγκωνισμένου από τις ευρωπαϊκές και μουσουλμανικές κοινότητες δόγματος του Ευρώ – Ισλάμ, ενδεχομένως να αποτελεί λύση για την ενσωμάτωση των μουσουλμάνων προσφύγων. Η εκπαίδευση των μεταναστών στις αξίες και τα ευρωπαϊκά ιδανικά ίσως να αποτελεί την τελευταία ασπίδα απέναντι στον φανατισμό.

Κεφάλαιο 1. Η ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

1.1 Τυπολογία και Είδη Τρομοκρατίας

Ο όρος τρομοκρατία πλημμυρίζει τη δημοσιότητα σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη της Γης, δεν υπάρχει όμως ένας κοινά αποδεκτός ορισμός του φαινομένου. Το γεγονός ότι η τρομοκρατία διαπλέκεται τόσο στενά με πολιτικές σκοπιμότητες, δεν αφήνει περιθώρια για ακριβείς αντικειμενικές, επιστημονικές προσεγγίσεις. Ετυμολογικά προέρχεται από τις λέξεις τρόμος και κράτος. Σαν όρος πρωτοεμφανίστηκε περί το 1790 κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης. (Sinclair, 2008)

Με την έκφραση αυτή χαρακτηρίστηκε η άσκηση βίας με σκοπό την οικοδόμηση μιας νέας κοινωνικής τάξης. Η τρομοκρατία ορίζεται από το άρθρο 22 του Κώδικα των ΗΠΑ ως βία με πολιτικά κίνητρα που διαπράττεται με παράνομο τρόπο εναντίον αθώων. (Ruby, 2002)

Στο ερώτημα «Τι είναι τρομοκρατία;» το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απαντά βάση του δικαίου της ΕΕ στο οποίο αναφέρεται πως τα τρομοκρατικά εγκλήματα είναι πράξεις που τελούνται με σκοπό:

- να εκφοβιστεί σοβαρά ένας πληθυσμός
- να εξαναγκαστεί αθέμιτα μια κυβέρνηση ή ένας διεθνής οργανισμός να εκτελέσει ή να παραλείψει οποιαδήποτε πράξη
- να αποσταθεροποιηθούν σοβαρά ή να καταστραφούν οι θεμελιώδεις πολιτικές, συνταγματικές, οικονομικές ή κοινωνικές δομές μιας χώρας ή ενός διεθνούς οργανισμού

Σε έρευνα των Schmid και Longman (1998), συγκεντρώθηκαν και αναλύθηκαν 109 διαφορετικοί ορισμοί του φαινομένου της τρομοκρατίας και προέκυψε μια λίστα με τις 10 βασικές μορφές – κατηγορίες τρομοκρατίας. Η κατηγοριοποίηση γίνεται με βάση:

- το δράστη
- το θύμα
- την αιτία
- το περιβάλλον
- τα μέσα
- τον πολιτικό προσανατολισμό
- τα κίνητρα
- το σκοπό
- την απαίτηση
- το στόχο

Σύμφωνα με τον Α. Λοβέρδο, ο λόγος για τον οποίο δεν μπορεί να υπάρξει πιο ξεκάθαρος ορισμός για την τρομοκρατία είναι η περιπλοκότητα των παραγόντων που την αποτελούν. Με βάση τους παράγοντες αυτούς, χωρίζει την τρομοκρατία στα 5 παρακάτω είδη:

Κρατική / Πολιτική Τρομοκρατία: Αποτελεί τη συστηματική, οργανωμένη και άκρως προμελετημένη πίεση του κρατικού μηχανισμού εις βάρος των πολιτών. Ο κυβερνών μπορεί απλά να θέλει να δημιουργήσει αίσθημα διαρκούς φόβου και επιτήρησης στον πολίτη ή ακόμη και να φθάσει σε σημείο χρήσης ωμής ή έμμεσης βίας εναντίον του, ώστε να τον εκδικηθεί ή να τον τιμωρήσει για την πιθανή του αντίδραση ή διαφωνία στο πρόσωπό του. Να επιχειρήσει και να επιβάλλει τη συναίνεση και εισχώρηση στο καθεστώς και σε ό,τι αυτό πρεσβεύει.

Τρομοκρατία κατά του κράτους:

– Ως πρακτική εναντίον δικτατορικών καθεστώτων (που επί της ουσίας αποτέλεσε την πρώτη περίοδο εμφάνισης τρομοκρατικής δράσης και ήταν άμεσα συνυφασμένη με τον απελευθερωτικό αγώνα).

– Ως πρακτική εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων (αναφερόμαστε κυρίως στη βίαιη αντίδραση μεγάλων ομάδων εθνικιστικού και ανταποικιακού πληθυσμού σε Αφρική, Μέση Ανατολή και Ασία. Για παράδειγμα χώρες όπως η Κένυα, το Ισραήλ και η Αλγερία οφείλουν την ανεξαρτησία τους εν μέρη σε εθνικιστικά κινήματα τα οποία χρησιμοποίησαν τρομοκρατικές μεθόδους εναντίον των αποικιοκρατών).

Εισαγόμενη Τρομοκρατία: Όταν στο έδαφος ενός κράτους μεταφέρονται βίαια ζητήματα που αφορούν τρίτες χώρες. Αυτού του είδους η τρομοκρατία δεν είναι απαραίτητο ότι θα στραφεί ενάντια στο ίδιο το κράτος στο οποίο εκδηλώνεται, παρ' όλα αυτά λόγω του τόπου δράσης της μετατρέπεται σε εσωτερικό θέμα του κράτους αυτού.

Οριζόντια Τρομοκρατία: Στρέφεται εναντίον των απλών ανθρώπων ή εναντίον των μελών κάποιας πολιτείας, κάποιας κοινωνικής ή εθνικής ομάδας και έχει ως κατάληξη τραγωδίες με μεγάλο αριθμό νεκρών.

Νέα Τρομοκρατία: Εμφανίστηκε μετά την 11η Σεπτεμβρίου του 2001 (πτώση Δίδυμων Πύργων στις Η.Π.Α) ως φαινόμενο θρησκευτικού φανατισμού εκφραζόμενο μέσω μαζικών επιθέσεων με θύματα αθώους πολίτες. (Λοβέρδος, 2001)

Η καθηγήτρια Μ. Μπόση, επιχειρεί μια κατηγοριοποίηση της τρομοκρατίας ως εξής:

- Αριστερή τρομοκρατία: Εμφανίστηκε στα ευρωπαϊκά κράτη, κυρίως σε Γαλλία, Γερμανία, Βέλγιο και Ιταλία και βασιζόταν στη Μαρξιστική θεωρία.

- Ακροδεξιά τρομοκρατία: Εμφανίστηκε στις αρχές του 20ου αιώνα, μετά την Οκτωβριανή επανάσταση. Οι ακροδεξιοί τρομοκράτες δεν επέλεξαν συγκεκριμένους στόχους αλλά αθώους πολίτες, λαθρομετανάστες ή αριστερά κόμματα. Η θεωρία τους βασιζόταν στις αρχές του φασισμού, του νεοναζισμού και του ακραίου εθνικισμού. Οι ακροδεξιές αυτές ομάδες σχετίζονταν με παρακρατικές οργανώσεις και μυστικές υπηρεσίες, ενώ δεν έχουν συγκεκριμένη τακτική στον τρόπο δράσης αλλά κύριο μέλημά τους είναι η επίδειξη ισχύος.

- Ισλαμικός εξτρεμισμός: Η τρομοκρατία στο όνομα του Αλλάχ που θα αναλυθεί εκτενώς στις επόμενες ενότητες.

- Τρομοκρατία κατά παραγγελία: Αναφερόμαστε σε εξτρεμιστές που αναλαμβάνουν τρομοκρατικές επιθέσεις κατά παραγγελία.

- Πυρηνική τρομοκρατία: Χρησιμοποίηση όπλων μαζικής καταστροφής.

- Χημική τρομοκρατία: Η χρησιμοποίηση χημικών όπλων στη προσπάθεια διάδοσης ιδεών ακροδεξιών και παραθρησκευτικών οργανώσεων. Στόχο έχει την τιμωρία διεφθαρμένων πολιτικών και την εξάλειψη συστημάτων και θρησκευτικών καθεστώτων.

- Βιολογική τρομοκρατία: Αυτό το είδος τρομοκρατίας ασκείται από παραθρησκευτικές οργανώσεις και εθνικές μειονότητες και δεν έχει συγκεκριμένη δομή και ιδεολογία. Ασκείται από ειδικευμένες ομάδες στη χρήση βιολογικών όπλων μαζικής καταστροφής.

- Ηλεκτρονική τρομοκρατία: Τρομοκρατία και εκφοβισμός μέσω διαδικτύου.

- Μη εδαφική τρομοκρατία: Είναι η τρομοκρατία που δεν προσδιορίζεται γεωγραφικά. Την ασκούν κυρίως νέοι άνδρες και θύματά τους είναι πρέσβεις, πρόξενοι, διπλωμάτες, στρατιωτικοί, υπάλληλοι ξένων βιομηχανιών. Σκοπός τους είναι κυρίως η απελευθέρωση κρατούμενων τρομοκρατών ή ομοϊδεατών.

- Διεθνική τρομοκρατία: Αυτού του είδους η τρομοκρατία συνδέεται με την μετακίνηση των ανθρώπων από τις χώρες καταγωγής τους προς άλλες προκειμένου να ενταχθούν σε κάποια τρομοκρατική ομάδα. Για παράδειγμα, μετανάστες που εγκαταλείπουν τα ευρωπαϊκά κράτη και καταφεύγουν στη Μέση Ανατολή, σε μία προσπάθειά τους να ενταχθούν σε τρομοκρατικές οργανώσεις και να εξαπολύσουν επιθέσεις εναντίον των ευρωπαϊκών χωρών.

1.2 Σύγχρονος Πολεμικός Χάρτης

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να κάνουμε μια σύντομη περιήγηση στο σύγχρονο διεθνή πολεμικό χάρτη ώστε να κατανοήσουμε όσο το δυνατό καλύτερα τις μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη τα τελευταία χρόνια.

Ξεκινώντας λοιπόν από τις 7 Οκτωβρίου του 2001 όταν οι ΗΠΑ, ως απάντηση στην τρομοκρατική επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2000 στους Διδύμους Πύργους και στο Αμερικανικό Πεντάγωνο, κατέλαβαν το Αφγανιστάν και ανέτρεψαν την κυβέρνηση που βρισκόταν υπό τον έλεγχο των Ταλιμπάν. Δύο χρόνια αργότερα, την 20^η Μαρτίου του 2003, οι ΗΠΑ εισβάλουν στο Ιράκ και εκδιώχνουν τον Σαντάμ Χουσεϊν¹.

Η ηχηρή απάντηση στις κατακτήσεις αυτές ήρθε στα τέλη του 2013, όταν το Ι.Κ προχώρησε σε γρήγορες εδαφικές προσαρτήσεις στο Ιράκ και τη Συρία, τη στιγμή που η τελευταία βρισκόταν ήδη από το 2011 σε κατάσταση εμφυλίου πολέμου². Ο εμφύλιος

¹ Ιρακινός πολιτικός που κυβέρνησε το Ιράκ από το 1979 έως το 2003.

² Την 15 Μαρτίου του 2011 διαδηλώσεις ξέσπασαν ενάντια στην εξουσία του Μπασάρ Αλ Άσαντ όπου αστυνομία και στρατός στάλθηκαν να καταστείλουν τους διαδηλωτές. Ύστερα από αυτό σχηματίστηκε ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός (FSA).

επέτρεψε στις εξτρεμιστικές ομάδες Al Nusra³ και ISIS να πάρουν προσωρινά τον έλεγχο τεράστιων Συριακών εδαφών. Ο Αμπού Μπακρ αλ-Μπαγκντάντι, ηγέτης της Αλ Κάιντα στο Ιράκ, αναλαμβάνει την πατρότητα του μετώπου Al Nusra και ανακοινώνει τη συνένωση των δυο οργανώσεων με την ονομασία Ισλαμικό Χαλιφάτο στο Ιράκ και το Λεβάντε (IS – ISIL – ISIS).

Τον Ιούνιο του 2013 ο ISIS καταλαμβάνει τη Μοσούλη. Μετά και από αυτό αρκετοί διεθνείς συνασπισμοί σχηματίστηκαν για να πολεμήσουν το Ι.Κ το οποίο μέχρι τον Δεκέμβριο του 2017 είχε χάσει το μεγαλύτερο μέρος των εδαφών του. Παράλληλα, ισλαμιστικές ομάδες δραστηριοποιούνται και σε άλλες εμπόλεμες χώρες όπως η Λιβύη, η Υεμένη και η Μοζαμβίκη. (Λυγερός, 2016)

Ο βίαιος τρόπος, με τον οποίο ο ISIS συμπεριφέρεται στις μειονότητες και γενικά η αντίληψη περί διαφορετικότητας, έχουν μετατρέψει μεγάλο αριθμό Σύριων και όχι μόνο, σε πρόσφυγες. Η Ελλάδα ένεκα γεωγραφικής θέσης, δέχεται τον κύριο όγκο των προσφύγων, που στη συνέχεια δημιουργούν ένα καραβάνι με κατεύθυνση τη Βόρεια και κεντρική Ευρώπη. Εντός του πλήθους περιλαμβάνονται και οικονομικοί μετανάστες, από άλλα κράτη που ευκαιριακά αναζητούν ένα καλύτερο μέλλον.

Στο Συριακό πόλεμο εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα τα περισσότερα κράτη της Μέσης Ανατολής, η Ρωσία, οι ΗΠΑ και αρκετά ευρωπαϊκά κράτη, δίνοντας στη σύγκρουση χαρακτήρα πολέμου δι' αντιπροσώπων (war by proxies). Το γεγονός αυτό ωθεί το ισλαμικό κράτος στην ανάγκη να δείχνει όλο και περισσότερο τη σκληρότητά του στις χώρες αυτές, ενώ πρωτεύον στόχος του τα τελευταία χρόνια φαίνεται να είναι η Ευρώπη. (Λυγερός, 2016)

1.3. Το Ισλαμικό Κράτος

Από την αρχή του 21ου αιώνα παρατηρείται μια μεγάλη διαφοροποίηση όσον αφορά τις τρομοκρατικές δράσεις και επιθέσεις. Γι' αυτό το λόγο μιλάμε επί της ουσίας για μια νέα μορφή τρομοκρατίας, πιο πρωτόγονη και πιο αιματηρή από ποτέ. Οι σύγχρονοι τρομοκράτες χαρακτηρίζονται από πρωτόγνωρο πάθος για εκδίκηση, γεγονός το οποίο τους καθιστά εξαιρετικά επικίνδυνους, αναπτύσσοντας ολοένα και πιο εξελιγμένες στρατηγικές και νέους διαύλους επικοινωνίας. Τα ΜΜΕ και τα ΜΚΔ (social media) αποτελούν ένα σημαντικό βοηθό για την προσέγγιση νέων μελών στις τρομοκρατικές ομάδες, ενώ παράλληλα χρησιμοποιούνται και ως μέσο ελέγχου, εκφοβισμού και άσκησης επιθετικής πολιτικής. (Μπόση, 2000)

Σύμφωνα με τον B. Jenkins, έχουμε να κάνουμε με μια τρομοκρατία η οποία δεν κάνει διακρίσεις, καταστρέφει και απειλεί ανεξέλεγκτα με στόχο να επιτύχει τους σκοπούς της. Ποιοι είναι όμως οι σκοποί αυτοί και ποια τα κίνητρα των τρομοκρατών, που τους ωθούν στο να σπεύρουν το θάνατο και να προκαλέσουν πόνο και καταστροφές αψηφώντας τους πάντες και τα πάντα;

Η νέα αυτή τρομοκρατία είναι πιστός ακόλουθος του θρησκευτικού φανατισμού. Η θρησκεία που παρέχει τις θεολογικές και ηθικές βάσεις για την ανάπτυξη της τρομοκρατίας

³ Σαλαφιστική – τζιχαντιστική οργάνωση με έντονη δράση κατά το Συριακό εμφύλιο. Σκοπός της η ίδρυση Ισλαμικού Κράτους στη Συρία. Αποτελεί το Συριακό παρακλάδι της Αλ Κάιντα.

δεν είναι άλλη από τον Ισλαμισμό. Το αρνητικό περιεχόμενο της έννοιας του φανατισμού σηματοδοτεί και το περιεχόμενο της τρομοκρατίας. Κύρια χαρακτηριστικά του φανατισμού αυτού είναι η ταύτιση του τρομοκράτη με την ιδέα, το ιδανικό και το καθήκον. (Μπόση, 2000)

Εστιάζοντας στην Ευρώπη και εξετάζοντας τις τρομοκρατικές ενέργειες των τελευταίων ετών, παρατηρούμε ότι η κυρίαρχη απειλή είναι αυτή της ισλαμικής τρομοκρατίας. Ο συμβολικός στόχος της ισλαμικής τρομοκρατίας είναι το δυτικό πρότυπο ζωής, η καθημερινότητα (διασκέδαση, μετακινήσεις, τόποι συγκέντρωσης, καταναλωτικές συνήθειες κ.ά.) η οποία έρχεται σε αντίθεση με την ισλαμική νοοτροπία, μία κουλτούρα μιλιταριστικού μηδενισμού στο βωμό της προσέγγισης του θεού, η οποία θέλει να διαλύσει τον ιστό των ευρωπαϊκών κοινωνιών.

Όταν μιλάμε για βία και τρομοκρατία που σχετίζεται με το Ισλάμ, χρησιμοποιούμε τον όρο «τζιχάντ» και την λέξη «τζιχαντιστής», αυτός δηλαδή που επιδίδεται σε τζιχάντ. Τώρα το πρόβλημα με αυτή την έννοια είναι ότι υπάρχουν πολλές χρήσεις του όρου τζιχάντ (αραβική λέξη που σημαίνει αγώνας – προσπάθεια, το να μοχθεί κανείς με όλες του τις δυνάμεις ή να αντιμάχεται οποιοδήποτε αντικείμενο αποδοκιμασίας). Τζιχάντ είναι ένας σύνθετος όρος που συνιστά ένα τρίπτυχο που περιλαμβάνει τον τρόπο με τον οποίο δρα ο άνθρωπος ώστε να ακολουθήσει τη θέληση του Αλλάχ, κάτι που επιτυγχάνεται ζώντας μια ζωή ενάρετη, δίκαια και ηθική, προσπαθώντας να βελτιώσει την κοινωνία του (Ummah⁴) με γνώμονα το «καλό» και εμποδίζοντας την εξάπλωση του «κακού». Μια άλλη σχετική χρήση του όρου είναι η έννοια της αυτοάμυνας, δηλαδή της υποχρέωσης του πιστού να υπερασπιστεί όσα πρεσβεύει η πίστη του και η κοινότητά του, όταν νιώσει πως αυτή απειλείται. Δεν αφορά μόνο τον αμυντικό αλλά και τον επιθετικό πόλεμο ή τις δράσεις, όπως ακριβώς ασκείται από την Αλ Κάιντα και τον ISIS. (Μάζης, 2012)

Με τον όρο ISIS αναφερόμαστε στο αυτοαποκαλούμενο «Ισλαμικό Κράτος». Πιο συγκεκριμένα, στο Ι.Κ του Ιράκ και του Λεβάντε. Ο όρος Λεβάντε αναφέρεται επίσης ως «Ανατολή», «Συρία» ή «Αλ-Σαμ». (Breslow, 2014)

Το Ι.Κ είναι μία ενεργή τζιχαντιστική τρομοκρατική οργάνωση που διακηρύχθηκε ως χαλιφάτο στις 29 Ιουνίου του 2014 στο Ιράκ και τη Συρία. Την ίδια ημέρα εξέδωσε ηλεκτρονικό έγγραφο με τίτλο « Αυτή είναι η υπόσχεση του Αλλάχ » στο οποίο υποστήριζε πως η πίστη στο Τζιχάντ απελευθερώνει τα ανθρώπινα όντα από την καταπίεση και την υπονόμευση. Το ΙΚ ακολουθεί πιστά τη Σαρία (Sharia) δηλαδή το νόμο του Αλλάχ. (ISIS vid, 2014)

Το Ι.Κ εξελίχθηκε από τους εμφύλιους πολέμους στο Ιράκ και τη Συρία και πλέον έχει κερδίσει την υποστήριξη ομάδων τζιχαντιστών όπως η Μπόκο Χαράμ⁵ και η Ανσάρ Μπέιτ αλ - Μάγκντις⁶, οι οποίες τυπικά έχουν υποσχεθεί υποταγή και τώρα θεωρούνται «επαρχίες» του ισλαμικού κράτους. Στα εδάφη που ελέγχει, χρησιμοποιεί τις μαζικές εκτελέσεις, τους δημόσιους αποκεφαλισμούς, τους βιασμούς, και τη συμβολική σταύρωση για να τρομοκρατήσει τον πληθυσμό, να τον κρατήσει σε υποταγή και να «καθαρίσει» την Κοινότητα.

⁴ Παγκόσμια Μουσουλμανική Κοινότητα

⁵ Ισλαμιστική τρομοκρατική οργάνωση που δρα στη Β.Νιγηρία. Αριθμεί 6 – 8.000 μαχητές.

⁶ Ισλαμιστική τρομοκρατική οργάνωση που δρα στην Αίγυπτο. Αριθμούσε 1 – 2.000 μαχητές πριν την ενοποίηση με τον ISIS.

Η πολιτοφυλακή του ISIS, επί της ουσίας μοιάζει με ένα πραγματικό στρατό αφού απαρτίζεται από περίπου 11.000 εθελοντές προερχόμενους από μουσουλμανικές κυρίως χώρες, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό προέρχεται από Δυτικές χώρες. Το Ι.Κ ακολουθεί μια ακραία αντί – Δυτική ερμηνεία του Ισλάμ, η οποία προωθεί τη θρησκευτική βία και θεωρεί εκείνους που δεν συμφωνούν με τις ερμηνείες της ως άπιστους. Σύμφωνα και τους οργανωτές του Ι.Κ, οι Μουσουλμάνοι που είναι διατεθειμένοι να πολεμήσουν για την πίστη τους, δεν έχουν κανένα λόγο να διστάζουν και να φοβούνται τους άπιστους, αφού όσο στρατό και αν αυτοί κατέχουν η πίστη στον Αλλάχ πάντα θα νικά. (Spencer, 2018)

Το Ι.Κ αποτελείται από ένα ευρύ φάσμα τρομοκρατών, που δραστηριοποιούνται στη χρηματοδότηση και την οργάνωση τρομοκρατικών επιθέσεων στην Ευρώπη, στο Ιράκ, στη Συρία και σε άλλες χώρες της Μέσης Ανατολής. Σε αντίθεση με τρομοκρατικές ομάδες σε άλλες περιοχές, το Ι.Κ στην Ευρώπη αποτελείται από ομάδες ανθρώπων που δεν είναι ενοποιημένες, ούτε καλά οργανωμένες μεταξύ τους. Εμπνέονται από την ίδια ριζοσπαστική ιδεολογία. Οι περισσότεροι υποστηρικτές του ISIS στην Ευρώπη ασχολούνται με παράνομες δραστηριότητες ώστε να καταφέρουν να επιτύχουν τους στόχους τους. Συνήθως καταφεύγουν στη διακίνηση ναρκωτικών, ενώ υπάρχουν και μεγαλύτερου βεληνεκούς εγκληματίες με εμπειρία στο χώρο του οργανωμένου εγκλήματος, οι οποίοι είναι ιδιαίτερα πολύτιμοι για τον ISIS διότι εισάγουν νέες πληροφορίες και δεξιότητες στην οργάνωση. (King et al, 2008)

1.4 Ριζοσπαστικοποίηση στον ISIS

Η ρεαλιστική απειλή τόσο για τα Κ-Μ της Ε.Ε. όσο και για τους ίδιους τους μετανάστες, είναι οι «δυναμικές» διαδικασίες που ευνοούν τη ριζοσπαστικοποίηση των μεταναστευτικών πληθυσμιακών ομάδων, ως απάντηση στις ουσιαστικές και αντικειμενικές διακρίσεις που βιώνουν στις χώρες υποδοχής τους. Στην προσπάθεια να εντοπίσουμε και να περιορίσουμε τη ριζοσπαστικοποίηση των προσφύγων και των μεταναστών, θεωρούμε εσφαλμένα ότι οι ριζοσπαστικές και ακραίες πεποιθήσεις αποτελούν συνήθως την προαναγγελία μιας τρομοκρατικής δραστηριότητας. Στην πραγματικότητα, η συγκεκριμένη υπόθεση αποτελεί μια πιθανή εξέλιξη αλλά δεν αποτελεί τον κανόνα, διότι υπάρχουν άτομα που συνδέονται με πολιτικές και θρησκευτικές εξτρεμιστικές ιδέες αλλά δεν επιδίδονται σε εγκληματικές ενέργειες που σχετίζονται με την τρομοκρατία. (Sageman, 2009)

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθούμε στη θεωρία των *Κοινωνικών Κινημάτων* η οποία αποτελεί μια υποκατηγορία της Ψυχολογίας που ασχολείται με τις επιρροές, τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις που παράγονται σε ένα κοινωνικό πλαίσιο και επηρεάζουν σε καθοριστικό βαθμό τη συμπεριφορά των ατόμων. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, από τους διακινητές των εξτρεμιστικών πεποιθήσεων διαμορφώνεται μια πρακτική κινητοποίησης, κατασκευάζονται δίκτυα στρατολόγησης των μελλοντικών «μαχητών», αφαιρούνται ενδεχόμενα εμπόδια και προσδίδονται ελκυστικά κίνητρα συμμετοχής. Οι πολιτικοί σκοποί της ομάδας εξυπηρετούνται με την προώθηση μηνυμάτων και με την επίδραση της Κοινωνικής Ψυχολογίας επιτυγχάνεται η προσέγγιση, η ριζοσπαστικοποίηση, ο φανατισμός και η στρατολόγηση.

Το περιβάλλον των «μαχητών του Ισλάμ» ασκεί πιέσεις στα μέλη της οργάνωσης, καλλιεργώντας πρότυπα και κανόνες συμπεριφοράς, οι οποίοι είναι αποδεκτοί ως προς τη θρησκευτική πίστη. Οι προσωπικές απόψεις καταστρατηγούνται και η λήψη αποφάσεων είναι μεροληπτική ως αποτέλεσμα της συναίνεσης των ατόμων. Η αντιληπτική ικανότητα των μελών σχετικά με την νομιμοποίηση της χρήσης βίας ως απάντηση στην καταπίεση, περιορίζεται από την παρουσία της ηγετικής εξτρεμιστικής ομάδας. Ρόλο στην ριζοσπαστικοποίηση των ατόμων σύμφωνα με τον M. Sageman ψυχίατρο και πρώην συνεργάτη της CIA, παίζει το διαδίκτυο όμως δεν είναι αυτό καθαυτό το πρόβλημα, αλλά μπορεί να αποδειχθεί προβληματικό αφού ο ρόλος του δεν περιορίζεται στη διακίνηση πληροφοριών, άλλα τα τελευταία χρόνια έχει αποδειχθεί πως λειτουργεί ως περιβάλλον κοινωνικής δικτύωσης, όπου άτομα από όλο τον κόσμο αναπτύσσουν ισχυρούς δεσμούς, χωρίς να έχουν προσωπική επαφή.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκφράζει φόβους ότι οι ευρωπαϊκές φυλακές αποτελούν εύφορο έδαφος όσον αφορά φαινόμενα ριζοσπαστικοποίησης. Την τετραετία 2004–2008 σημειώθηκε διακοπή δικτύων δράσης, κλείσιμο ισλαμικών χώρων συγκέντρωσης στους οποίους παρατηρούνταν τζιχαντιστική δραστηριότητα και συλλήψεις μελών που συνδέονταν με την Αλ Κάιντα. Οι συλλήψεις αυτές αρχικά φάνηκε να εξασθενούν την τρομοκρατική δραστηριότητα, όμως οι φυλακισμένοι τρομοκράτες συνέχισαν τη δράση τους και μέσα από τις φυλακές μέσω προπαγάνδας στους άλλους κρατούμενους, ενώ παράλληλα συνέχισαν να προσελκύουν οπαδούς μέσω διαδικτύου, οι οποίοι βρίσκονταν εκτός φυλακής και τους οποίους καθοδηγούσαν εξ αποστάσεως. (Nesser, 2018)

Οι εξελίξεις στις νέες τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, επιτρέπουν σε τρομοκρατικές ομάδες να διαδώσουν την προπαγάνδα τους σε παγκόσμια κλίμακα και να εμπνεύσουν άτομα σε όλο τον κόσμο να συμμετάσχουν στο σκοπό τους. Αυτό οδήγησε σε αύξηση του φαινομένου ξένων τρομοκρατών μαχητών (FTF), όπου άτομα εγκαταλείπουν τις πατρίδες τους για να ενταχθούν σε μια συχνά μακρινή σύγκρουση. Αυτά τα άτομα αποτελούν τρομοκρατική απειλή, όχι μόνο για τον πληθυσμό της χώρας στην οποία ταξιδεύουν αλλά και για τις χώρες καταγωγής τους, σε περίπτωση που θελήσουν να επιστρέψουν σε αυτές. (DeVillie et al, 2018)

Σύμφωνα με έκθεση της EUROPOL του 2018, η ριζοσπαστικοποίηση των τρομοκρατών πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο στη χώρα καταγωγής τους. Παρόλα αυτά, λόγω της διαδικτυακής προπαγάνδας, έχει αυξηθεί η ριζοσπαστικοποίηση εγχώριων τρομοκρατών (οι οποίοι είχαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία πραγματοποιήθηκε η επίθεση ή ο σχεδιασμός της επίθεσης), που δεν λαμβάνουν άμεσες διαταγές από τρομοκρατικές ομάδες όπως το Ι.Κ, αλλά αντλούν έμπνευση από την ιδεολογία τους. Αυτού του είδους οι τρομοκράτες οι οποίοι είναι μεγαλωμένοι στη Δύση, σπάνια είναι ακραία θρησκευόμενοι. Σε πολλές περιπτώσεις έχουν απλά στοιχειώδεις γνώσεις για την Ισλαμική θρησκεία και το κοράνι.

Σύμφωνα με έκθεση της EUROPOL για το 2016, ένας μεγάλος αριθμός ανδρών και γυναικών που καταχωρήθηκαν ως τρομοκράτες, είχαν υποπέσει στο παρελθόν σε ελαφρά ποινικά και μη αδικήματα, γεγονός που υποδηλώνει ότι τα άτομα με ροπή στην παραβατικότητα και με εγκληματικό παρελθόν, είναι πιο επιρρεπή στη ριζοσπαστικοποίηση και εύκολοι στόχοι για στρατολόγηση. Σύμφωνα με τη EUROPOL η ριζοσπαστικοποίηση, η συμμετοχή σε κάποια τρομοκρατική ομάδα και η διάπραξη τρομοκρατικών χτυπημάτων

μπορούν να μεταμορφώσουν απλούς, ασήμαντους ανθρώπους με ιδιαίτερα χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και προσωπικά ψυχολογικά προβλήματα, σε ήρωες. (EUROPOL Trend Report, 2016)

1.5 Τρομοκρατικά Χτυπήματα στην Ευρώπη

Ως ημερομηνία σταθμός αναφορικά με τα τρομοκρατικά χτυπήματα, είναι η 11η Σεπτεμβρίου 2001 και η συντριβή των Διδύμων Πύργων του World Trade Centre, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Τέσσερα συνολικά αεροσκάφη, δύο της εταιρίας American Air Lines και δύο της United Air Lines, προσέκρουσαν στους Διδύμους Πύργους, το Πεντάγωνο και το Καπιτώλιο. Το ένα εκ των αεροσκαφών δεν κατόρθωσε να χτυπήσει κάποιο στόχο καθώς συνετρίβη στον αέρα. Την ευθύνη των επιθέσεων ανέλαβε η Αλ Κάιντα και είχε ως στόχο να πλήξει την Αμερικανική κυβέρνηση εξαπολύοντας ταυτόχρονη επίθεση σε εμβληματικά κτήρια, σύμβολα πολιτικής, στρατιωτικής και οικονομικής ισχύς των ΗΠΑ. Ο απολογισμός των νεκρών της επίθεσης ήταν 19 νεκροί ισλαμιστές τρομοκράτες – αεροπειρατές, 2.977 αθώοι πολίτες, 24 αγνοούμενοι και περισσότεροι από 25.000 τραυματίες, ενώ οι υλικές ζημιές υπολογίστηκαν περί τα 10 δις. δολάρια. (The 9/11 Commission Report, 2004)

Οι επιθέσεις αυτές χαρακτηρίστηκαν ως κομβικής σημασίας για την παγκόσμια ιστορία και είχαν ως ηθικό αυτουργό τον αρχηγό της Αλ Κάιντα, Οσάμα Μπιν Λάντεν⁷. Τρομοκρατικά χτυπήματα είχαν υπάρξει και πριν από αυτό ενώ ακολούθησαν και άλλα μικρότερου βεληνεκούς, στις Ηνωμένες Πολιτείες στα μετέπειτα χρόνια. Μετά τη πτώση των Δίδυμων Πύργων η αμερικανική κυβέρνηση κήρυξε και επίσημα τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, έχοντας στο πλευρό της σύσσωμες τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, ακόμα και τη Ρωσία.

Το μετρό της Μαδρίτης, αποτέλεσε τον πρώτο μεγάλο στόχο τρομοκρατικού χτυπήματος που έλαβε χώρα στην Ευρώπη μετά την 11η Σεπτεμβρίου, το Μάρτιο του 2004. Ο απολογισμός της έκρηξης, ήταν 192 νεκροί και 1800 τραυματίες. Η ισπανική δικαιοσύνη κατηγόρησε ως υπεύθυνο ένα πυρήνα τρομοκρατών, ο οποίος ενήργησε εμπνεόμενος από τους μαχητές της Αλ – Κάιντα. Περίπου ένα χρόνο αργότερα, ακολούθησε νέα πολύνεκρη επίθεση στο Λονδίνο. Ο απολογισμός αυτής της τραγωδίας ήταν 52 νεκροί και 700 τραυματίες. Υπεύθυνοι για το τρομοκρατικό χτύπημα ήταν τέσσερις νεαροί Βρετανοί τζιχαντιστές (είχαν γεννηθεί στη Βρετανία), οι οποίοι πυροδότησαν εκρηκτικά τα οποία είχαν τοποθετήσει σε ένα λεωφορείο καθώς και στο μετρό του Λονδίνου.

Στην Ευρώπη η κύρια τρομοκρατική δραστηριότητα παρατηρήθηκε την τετραετία 2014–2017 (χάρτης 1.5). Οι ισλαμιστές τρομοκράτες ακολουθούν διάφορες μεθόδους ώστε να εκτελέσουν τα χτυπήματά τους και χρησιμοποιούν από μαχαίρια, μέχρι πυροβόλα όπλα, εκρηκτικά, γιλέκα αυτοκτονίας και βόμβες ενώ συχνά χρησιμοποιούν και μέσα μεταφοράς για να εκτελέσουν κάποιο χτύπημα, όπως αυτοκίνητα, λεωφορεία, τραίνα, μετρό και αεροδρόμια. Άλλοτε δρουν οργανωμένα και άλλοτε αυτόνομα ως «μοναχικοί λύκοι». Οι τρομοκράτες επιλέγουν να επιτίθενται σε μέρη με συνωστισμό, όπως εμπορικούς δρόμους και πλατείες,

⁷ Γεννημένος στο Ριάντ της Σ.Αραβίας. Ιδρυτής της τρομοκρατικής οργάνωσης Αλ Κάιντα. Σκοτώθηκε το 2011 στο Πακιστάν, ύστερα από επιχείρηση των Αμερικανικών Ειδ. Δυνάμεων.

εκκλησίες, αστυνομικούς σταθμούς, θέατρα, σινεμά, νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, εστιατόρια και χώρους εκδηλώσεων. Οι επιθέσεις του Ι.Κ και οπαδών του από το 2014 και μετά είναι δεκάδες. (Coombs et al, 2010)

Όσον αφορά τη τριετία 2018–2020, καταγράφηκε κατακόρυφη μείωση των τρομοκρατικών επιθέσεων του Ι.Κ στην Ευρώπη, ενώ δεν είχαμε κανένα πολύνεκρο χτύπημα σχεδιασμένο από το ίδιο το Ι.Κ αφού όλα διενεργήθηκαν από μεμονωμένους οπαδούς της οργάνωσης. Σε έκθεσή του, το Διεθνές Κέντρο Ανάλυσης της Τρομοκρατίας (JTIC), αναφέρει ότι ο αριθμός των νεκρών που συνδέονται με την τρομοκρατία, για το έτος 2018 βρισκόταν σε χαμηλότερο επίπεδο από το 2009, εξαιτίας της μείωσης των επιθέσεων που διέπραξε το Ι.Κ. Πρώτο στοιχείο που εξηγεί αυτήν την εξέλιξη είναι οι εδαφικές απώλειες που υπέστη στο Ιράκ και τη Συρία έως το 2017 και οι οποίες μείωσαν σημαντικά τις ικανότητες της οργάνωσης να επιχειρεί. (JTIC, 2018)

Χάρτης 1.5 Πολύνεκρα τρομοκρατικά χτυπήματα στην Ευρώπη την περίοδο 2014-17

Πηγή: Δ. Ζαγοριανάκος, Θρησκευτικός Φονταμενταλισμός και Τρομοκρατία, 2018

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΣΠΙΔΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

2.1 Η Αντιτρομοκρατική Πολιτική που Εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε)

Η Ε.Ε κατανοώντας το πρόβλημα της διασποράς του ισλαμικού εξτρεμισμού στα εδάφη της και μετά τις πολλαπλές τρομοκρατικές επιθέσεις που έχει δεχθεί, έχει προχωρήσει στη

λήψη ορισμένων μέτρων με σκοπό την προστασία των ευρωπαϊκών χωρών. Κύριο μέλημα της ένωσης είναι η ασφάλεια των ευρωπαίων πολιτών και η καταπολέμηση κάθε μορφής εγκλήματος. Στο πλαίσιο της προστασίας των πολιτών και της στήριξης που παρέχει η Ε.Ε στα κράτη μέλη, έχει προχωρήσει σε ενέργειες που συμβάλουν στην ομαλή διαβίωση των πολιτών εστιάζοντας στους παρακάτω τομείς:

- **Βελτίωση της Ανταλλαγής Πληροφοριών**

Η αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου, των δικαστικών αρχών και των υπηρεσιών πληροφοριών ασφαλείας στα Κ-Μ έχει ζωτική σημασία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, την παρακολούθηση των αλλοδαπών μαχητών και την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Η Ε.Ε εστιάζει στους τρόπους με τους οποίους οι συνοριοφύλακες θα έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες, μέσω βάσεων δεδομένων της ένωσης και στη βελτίωση της ποινικής έρευνας και δίωξης. (europol.europa.eu)

Το 2018, στο πλαίσιο της βελτίωσης των υφιστάμενων βάσεων δεδομένων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε νέους κανόνες για την ενίσχυση του **Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν (SIS)**, θεσπίζοντας νέα είδη καταχωρίσεων για υποθέσεις που σχετίζονται με τρομοκρατικές δραστηριότητες. Το σύστημα «SIS» συμβάλλει στην προστασία της εσωτερικής ασφάλειας στις χώρες Σένγκεν, ελλείπει ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα. Το σύστημα πληροφοριών Σένγκεν, χρησιμοποιείται από τις αρχές της Ε.Ε προκειμένου να εισάγουν και να εκμεταλλεύονται σχετικές καταχωρίσεις με καταζητούμενα ή εξαφανισμένα πρόσωπα και αντικείμενα. Οι καταχωρίσεις στο σύστημα ξεπερνούν τα 79 εκατομμύρια ενώ για το έτος 2017 μόνο, οι αρχές το συμβουλευτήκαν πάνω από 5 δισεκατομμύρια φορές.

Το 2019 το Συμβούλιο εξέδωσε δύο κανονισμούς με σκοπό τη θέσπιση πλαισίου για τη δια-λειτουργικότητα μεταξύ των συστημάτων πληροφοριών της Ε.Ε που βοηθούν στη διαχείριση των συνόρων, της ασφάλειας και της μετανάστευσης. Το πρόγραμμα αυτό αναμένεται να λειτουργήσει μετά το 2023, παρέχοντας ενιαία διεπαφή για τις αναζητήσεις καθώς και υπηρεσία βιομετρικής αντιστοίχισης ώστε να ταυτοποιούνται τα άτομα με μεγαλύτερη ευκολία. (europol.europa.eu)

Η EUROPOL, ο οργανισμός της Ε.Ε για τη συνεργασία στον τομέα της επιβολής του νόμου, υποστηρίζει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών αστυνομικών αρχών. Το 2016, το Συμβούλιο ανέθεσε στον οργανισμό να δημιουργήσει το **Ευρωπαϊκό Αντιτρομοκρατικό Κέντρο (ECTC)**, προκειμένου να ενισχυθεί ο αγώνας κατά της τρομοκρατίας και η παροχή επιχειρησιακής υποστήριξης, κατόπιν αντίστοιχου αιτήματος κράτους μέλους της Ε.Ε.

Το ECTC εστιάζει στα εξής:

- αντιμετώπιση ξένων μαχητών
- ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειρογνωμοσύνης σχετικά με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (μέσω του προγράμματος παρακολούθησης χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και της μονάδας χρηματοοικονομικών πληροφοριών)

- διαδικτυακή τρομοκρατική προπαγάνδα και εξτρεμισμός μέσω Διαδικτύου
- παράνομη διακίνηση όπλων
- διεθνή συνεργασία μεταξύ των αντιτρομοκρατικών αρχών (europol.europa.eu)

Άλλοι ευρωπαϊκοί υποστηρικτικοί φορείς στον τομέα της δικαιοσύνης και των αντιτρομοκρατικών υποθέσεων των Κ-Μ είναι:

EUROJUST: Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δικαστική συνεργασία στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. Ιδρύθηκε το 2002 με την απόφαση 2002/187/JHA του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και έχει έδρα στην Χάγη της Ολλανδίας. (eur-lex.europa.eu)

FRONTEx: Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, ο οποίος είναι υπεύθυνος για τη διαρκή συνεργασία μεταξύ των εθνικών συνοριοφυλάκων και των συνοριοφυλάκων των Κ-Μ της Περιοχής Σένγκεν. Ο οργανισμός ιδρύθηκε το 2004 και έχει έδρα στη Βαρσοβία της Πολωνίας. Έχει καθήκον να παρακολουθεί προληπτικά και να συμβάλλει σε δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας, που σχετίζονται με τον έλεγχο των συνόρων και να ενημερώνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις νέες εξελίξεις, συμπεριλαμβανομένης της προηγμένης τεχνολογίας στον τομέα της διαχείρισης των συνόρων. Ο οργανισμός εφαρμόζει αυστηρά τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών καθώς και το σχετικό διεθνές δίκαιο. (frontex.europa.eu)

CEPOL: Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία, αποτελεί οργανισμό της Ε.Ε για την κατάρτιση στον τομέα της επιβολής του νόμου. Προορίζεται για την άρτια εκπαίδευση αστυνομικών και άλλων αξιωματούχων σε θέματα επιβολής του νόμου, του ευρωπαϊκού και διεθνούς δικαίου. Το ίδρυμα ιδρύθηκε το 2000 και έχει την έδρα του στη Βουδαπέστη Ουγγαρίας. (ΑΠ.2005/681, 2005)

EU-LISA: Οργανισμός της Ε.Ε με έδρα το Ταλίν της Εσθονίας, ο οποίος ιδρύθηκε το 2011. Στόχος του είναι η εξασφάλιση της αδιάλειπτης λειτουργίας μεγάλων συστημάτων πληροφορικής εντός του χώρου ασφαλείας, δικαιοσύνης και ελευθερίας. Το κέντρο επιχειρήσεων του οργανισμού βρίσκεται στο Στρασβούργο της Γαλλίας. (eulisa.europa.eu)

• Ενίσχυση των Ελέγχων στα Εξωτερικά Σύνορα

Το 2017 το Συμβούλιο εξέδωσε κανονισμό για την τροποποίηση του κώδικα συνόρων Σένγκεν με σκοπό να ενισχυθούν οι έλεγχοι στα εξωτερικά σύνορα με τη χρήση σχετικών βάσεων δεδομένων. Η τροποποίηση υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διενεργούν συστηματικούς ελέγχους με χρήση οικείων βάσεων δεδομένων, σε όλα τα πρόσωπα, περιλαμβανομένων εκείνων που απολαύουν του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας, σύμφωνα με το δίκαιο

της Ένωσης (δηλαδή πολίτες της Ε.Ε και μέλη της οικογένειάς τους που δεν είναι πολίτες της Ε.Ε), όταν διέρχονται τα εξωτερικά σύνορα. (consilium.europa.eu)

Οι βάσεις δεδομένων βάσει των οποίων θα διενεργούνται οι έλεγχοι, περιλαμβάνουν το «SIS» και τη βάση δεδομένων της INTERPOL⁸ για τα κλαπέντα και απολεσθέντα ταξιδιωτικά έγγραφα (SLTD – Database). Οι έλεγχοι θα επιτρέπουν στα κράτη μέλη να εξακριβώνουν ότι τα εν λόγω πρόσωπα δεν συνιστούν απειλή για τη δημόσια τάξη, την εσωτερική ασφάλεια ή τη δημόσια υγεία. Η υποχρέωση αυτή θα εφαρμόζεται σε όλα τα εξωτερικά σύνορα (εναέρια, θαλάσσια και χερσαία), τόσο κατά την είσοδο όσο και κατά την έξοδο.

- **Πρόληψη της Ριζοσπαστικοποίησης στο Διαδίκτυο**

Οι τρομοκράτες εκμεταλλεύονται το διαδίκτυο για να διαδίδουν τα μηνύματά τους που στοχεύουν στον εκφοβισμό, τη ριζοσπαστικοποίηση, τη στρατολόγηση και τη διευκόλυνση της εκτέλεσης τρομοκρατικών επιθέσεων. Η διαδικτυακή επικοινωνία έχει διευκολύνει τη διασυνοριακή επικοινωνία για τους τρομοκράτες και έχει επιτρέψει στην τρομοκρατική προπαγάνδα και την εξάπλωση του εξτρεμισμού να πάρουν νέες διαστάσεις.

Τον Δεκέμβριο του 2020, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν σε προσωρινή συμφωνία, σχετικά με σχέδιο κανονισμού για την αντιμετώπιση του τρομοκρατικού περιεχομένου στο διαδίκτυο. Τα μέτρα περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων, προθεσμία μίας ώρας για την αφαίρεση περιεχομένου μετά την έκδοση σχετικής εντολής από τις εθνικές αρμόδιες αρχές. Οι προτεινόμενοι κανόνες θα ισχύουν για τους παρόχους υπηρεσιών στην Ε.Ε, είτε έχουν την κύρια εγκατάστασή τους στα Κ-Μ, είτε όχι.

Το 2015, η EUROPOL δημιούργησε ειδική μονάδα προκειμένου να αντιμετωπίσει την τρομοκρατική προπαγάνδα στο διαδίκτυο. Η Μονάδα της Ε.Ε για την Αναφορά Διαδικτυακού Περιεχομένου (EU IRU) έχει ως κύρια αποστολή να εντοπίζει τρομοκρατικό και βίαιο εξτρεμιστικό περιεχόμενο στο διαδίκτυο και να παρέχει σχετικές συμβουλές διαχείρισης των αντίστοιχων περιστατικών προς τα Κ-Μ. (consilium.europa.eu)

- **Βελτίωση του Ελέγχου των Πυροβόλων Όπλων**

Για να κλείσουν τα νομικά κενά που επέτρεπαν σε τρομοκράτες να χρησιμοποιούν μεταποιημένα όπλα, το Συμβούλιο ενέκρινε το 2017 νέους κανόνες για τον έλεγχο της απόκτησης και της κατοχής όπλων. Η οδηγία περιέχει μέτρα για την ενίσχυση της ιχνηλασιμότητας και αυστηρότερους κανόνες για την απόκτηση και την κατοχή των πλέον επικίνδυνων πυροβόλων όπλων. Τον Ιούνιο του 2019, το Συμβούλιο ενέκρινε νέους κανόνες με σκοπό να περιοριστεί η διαθεσιμότητα πρόδρομων ουσιών εκρηκτικών υλών στο ευρύ κοινό και να εξασφαλιστεί η κατάλληλη αναφορά ύποπτων συναλλαγών σε ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού. Οι πρόδρομες ουσίες εκρηκτικών υλών είναι χημικές ουσίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για νόμιμους σκοπούς, αλλά μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν καταχρηστικά για την παράνομη κατασκευή αυτοσχέδιων εκρηκτικών. (europol.europa.eu)

⁸ Διεθνής Οργάνωση Εγκληματολογικής Αστυνομίας. Ο μεγαλύτερος μη κυβερνητικός διακρατικός οργανισμός σε παγκόσμια κλίμακα, μετά τον ΟΗΕ.

- **Ψηφιοποίηση της Δικαστικής Συνεργασίας**

Όλο και περισσότεροι εγκληματίες και τρομοκράτες χρησιμοποιούν την τεχνολογία για να σχεδιάζουν και να διαπράττουν αδικήματα. Για τον λόγο αυτό, οι αρχές βασίζονται όλο και περισσότερο σε ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία για τον εντοπισμό και την καταδίκη εγκληματιών. Η Ε.Ε επεξεργάζεται επί του παρόντος νέους κανόνες, με στόχο έναν αποδοτικότερο μηχανισμό για τη διασυνοριακή πρόσβαση σε ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία. Οι υπό συζήτηση νομοθετικές προτάσεις έχουν ως στόχο να επιτρέψουν στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να ζητούν ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία απευθείας από τους παρόχους υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται εντός της Ε.Ε, ανεξάρτητα από τον τόπο εγκατάστασής τους και από τον τόπο αποθήκευσης των δεδομένων. Η χρήση ψηφιακών εργαλείων σε ποινικές διαδικασίες που σχετίζονται με τρομοκρατικά εγκλήματα σε ολόκληρη την Ε.Ε έχει ζωτική σημασία, λόγω του εξελισσόμενου τοπίου των απειλών στο πεδίο της ασφάλειας και λόγω του γρήγορου ρυθμού της τεχνολογικής ανάπτυξης. (europol.europa.eu)

- **Ποινικοποίηση των Τρομοκρατικών Εγκλημάτων**

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, εξέδωσε τον Μάρτιο του 2017 οδηγία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Με τους νέους κανόνες ενισχύεται το νομικό πλαίσιο της Ε.Ε για τον εντοπισμό και την αποτροπή τρομοκρατικών επιθέσεων καθώς και για την αντιμετώπιση τρομοκρατικών επιθέσεων που προέρχονται από αλλοδαπούς τρομοκράτες μαχητές.

Σύμφωνα με την οδηγία αυτή, ποινικοποιούνται πράξεις όπως:

- η συμμετοχή σε εκπαίδευση ή η πραγματοποίηση ταξιδιού για τρομοκρατικούς σκοπούς
- η οργάνωση ή διευκόλυνση τέτοιου ταξιδιού
- η χορήγηση ή συγκέντρωση κεφαλαίου που συνδέεται με τρομοκρατικές δράσεις, οργανώσεις ή και ομάδες (europol.europa.eu)

- **Αντιμετώπιση Νομιμοποίησης Εσόδων και Χρηματοδότησης Τρομοκρατίας**

Οι κίνδυνοι της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας αποτελούν πηγή σοβαρής ανησυχίας για το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ε.Ε και για την ασφάλεια των πολιτών της.

Από το 2018, η Ε.Ε έχει θέσει σε εφαρμογή αυστηρότερους κανόνες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Οι κανόνες αυτοί κάνουν δυσκολότερη την απόκρυψη παράνομων κεφαλαίων μέσω εικονικών εταιρειών και αυστηρότερους τους ελέγχους όσον αφορά τις τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου. Ενισχύουν επίσης το ρόλο των αρχών χρηματοπιστωτικής εποπτείας και βελτιώνουν την προσβασιμότητα και την ανταλλαγή πληροφοριών. (consilium.europa.eu)

- **Ενδυνάμωση της Συνεργασίας με Τρίτες Χώρες**

Το 2014, το Συμβούλιο ενέκρινε τη στρατηγική της Ε.Ε για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας/των αλλοδαπών μαχητών με έμφαση στη Συρία και στο Ιράκ. Η στρατηγική αυτή προσδιορίζει διάφορους τομείς προτεραιότητας, όπως η βελτίωση της συνεργασίας με τρίτες χώρες για τον εντοπισμό δικτύων στρατολόγησης και αλλοδαπών μαχητών. Επιπλέον, το Συμβούλιο ζήτησε τον Ιούνιο του 2020 να ενισχυθεί περαιτέρω η εξωτερική αντιτρομοκρατική ενεργοποίηση και δράση της Ε.Ε στους παρακάτω τομείς:

- Σε γεωγραφικούς τομείς, όπως τα Δυτικά Βαλκάνια, η Βόρεια Αφρική, η Μέση Ανατολή, η περιοχή του Σαχέλ⁹ και το Κέρασ της Αφρικής¹⁰.

- Σε θεματικούς τομείς, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, το κράτος δικαίου, η πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγεί στον βίαιο εξτρεισμό και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Η ασφάλεια της Ένωσης και των πολιτών της συνδέεται άμεσα με όσα συμβαίνουν εκτός Ευρώπης. Η Ε.Ε αναζητεί διάφορους τρόπους για να ενισχύσει τη σχέση μεταξύ εσωτερικής και εξωτερικής διάστασης της ασφάλειας, με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Για παράδειγμα:

- Αναπτύσσοντας τη συνεργασία με τρίτες χώρες για την προώθηση των συμφερόντων της Ε.Ε που συνδέονται με την ασφάλεια.

- Συντονίζοντας αποτελεσματικότερα τις προσπάθειες της Ε.Ε και των Κ-Μ στον τομέα των εσωτερικών υποθέσεων, των εξωτερικών υποθέσεων και της άμυνας. (www.consilium.europa.eu)

2.2 Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας και Αντιμετώπιση

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση του Ι.Κ δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για την προέλευση των πόρων της οργάνωσης. Μια μελέτη της Οικονομικής Διεθνούς Ομάδας Δράσης το 2015, έδειξε πως τα έσοδα του Ι.Κ προέρχονται κατά βάση από τα εδάφη τα οποία κατέχει και δραστηριοποιείται. Επιπλέον έσοδα φαίνεται να προέρχονται από τράπεζες, διακίνηση ναρκωτικών, φορολογία, ληστείες, καταβολή λύτρων μετά από απαγωγές, υλική υποστήριξη από ομοϊδεάτες από το εξωτερικό και συλλογή χρημάτων μέσω κοινωνικών δικτύων.

Το μεγαλύτερο μέρος των πόρων προέρχεται αναμφίβολα από την εκμετάλλευση των πετρελαιοπηγών που έχει καταλάβει το Ι.Κ σε περιοχές της Συρίας και του Ιράκ. Το πετρέλαιο χρησιμοποιείται για τον εφοδιασμό των οχημάτων της οργάνωσης καθώς και για χρήση από τους πολίτες στις «υπό κατοχή» περιοχές του Ι.Κ. Η πώληση πετρελαίου από τον ISIS είναι

⁹ Η στεπική λωρίδα γης νότια της ερήμου Σαχάρα στην Αφρική

¹⁰ Η ανατολικότερη προβολή της Αφρικανικής Ηπείρου που προεξέχει για εκατοντάδες χιλιόμετρα στην Αραβική Θάλασσα και βρίσκεται κατά μήκος της νότιας πλευράς του Κόλπου του Άντεν

τεχνικά δύσκολη επειδή η οργάνωση δεν διαθέτει παραδοσιακές εξαγωγικές εγκαταστάσεις ή πρόσβαση στην ελεύθερη αγορά. Ως αποτέλεσμα, η οργάνωση στέλνει το πετρέλαιο με φορτηγά στα τουρκικά σύνορα όπου Τούρκοι μεσίτες και έμποροι πετρελαίου αγοράζουν το προϊόν σε χαμηλές τιμές¹¹ και πληρώνουν σε μετρητά. Η Τουρκία αρνείται τις κατηγορίες για συνεργασία με το Ι.Κ και δεν αποδέχεται τον όρο του «κλεπταποδόχου¹²» που της καταλογίζουν οι ευρωπαϊκές αρχές. (Congressional Research Service, 2015)

Ο David Aufhauser, πρώην πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας και της συντονιστικής επιτροπής για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, διατύπωσε πως: «οι χρηματοοικονομικές πληροφορίες είναι αξιόπιστες ειδικά επειδή δεν έχουν ποτέ σκοπό να εντοπιστούν». Αυτές οι εξελίξεις μπορεί να αντιστοιχούν σε ένα νέο είδος «οικονομικού πολέμου», όπου ιδιωτικοί φορείς, όπως τράπεζες, επιχειρήσεις μεταφοράς χρημάτων και υπηρεσίες τραπεζικού εμβάσματος, αξιοποιούνται από τις υπηρεσίες ασφαλείας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η τρέχουσα προσέγγιση όσον αφορά την αποτροπή του οργανωμένου εγκλήματος και πιο συγκεκριμένα της τρομοκρατίας, είναι η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρημάτων και την αποφυγή διείσδυσης «βρώμικου χρήματος» στη νόμιμη οικονομία αλλά και η παρακολούθηση των συσσωρευμένων περιουσιακών στοιχείων που έχουν προέλθει από εγκληματική δραστηριότητα.

Στη χρηματοδότηση των τρομοκρατικών οργανώσεων συμβάλουν σημαντικά και οι ξένοι μαχητές οι οποίοι μετά τη ριζοσπαστικοποίησή τους αποφασίζουν είτε να ταξιδέψουν στις εμπόλεμες χώρες και να συμμετέχουν έμπρακτα στις συγκρούσεις, είτε να τις ενισχύουν με χρηματική συνεισφορά. Συνήθως όμως επιβάλλεται η οικονομική συνεισφορά των ξένων μαχητών. Οι μεταφορές χρημάτων γίνονται επί το πλείστον μέσω επιχειρήσεων χρηματικών υπηρεσιών που είναι μια κατηγορία μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, που μεταβιβάζουν χρήματα από άτομο σε άτομο, εκδίδονται εντολές μεταφοράς χρημάτων και εξαργυρώνονται επιταγές.

Επομένως τα μη τραπεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θέτουν ως κύριο μέλημά τους την αναγνώριση τέτοιου είδους συναλλαγών και την αποτροπή τους, κάτι το οποίο απαιτεί μεγάλες προκαταβολικές επενδύσεις σε τεχνολογία και ανθρώπινο κεφάλαιο και παροχή χρήσιμων οδηγιών σε υπηρεσίες επιβολής του νόμου. Επιπλέον, τέτοιου είδους συναλλαγές θέτουν τις τράπεζες και τις εταιρείες σε κίνδυνο, ενώ σε περίπτωση που αποκαλυφθούν οι συναλλαγές εκ των υστέρων αποτελούν μεγάλη δυσφήμιση για αυτές. (Aufhauser, 2004)

Πάνω από 30 χρόνια, αναπτύσσεται ένα παγκόσμιο καθεστώς κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που ενημερώνεται συνεχώς και επεκτείνεται λειτουργικά και γεωγραφικά. Η νομιμοποίηση παράνομων εσόδων επηρεάζει ένα μεγάλο μέρος της σύγχρονης κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων τόσο ιδιωτικών όσο και δημόσιων παραγόντων. Ο αγώνας κατά της νομιμοποίησης εσόδων παράνομης δραστηριότητας αρχικά εστίαζε στην καταπολέμηση του λαθρεμπορίου ναρκωτικών και την απειλή που αυτό αποτελεί

¹¹ Η τιμή του πετρελαίου στα τουρκικά σύνορα είναι περίπου 18\$ ανά βαρέλι, ενώ η τιμή στην παγκόσμια αγορά κυμαίνεται περί τα 70 – 78\$ ανά βαρέλι, το έτος 2014

¹² Ο Τούρκος πρόεδρος Ερντογάν έκανε γνωστό σε δηλώσεις του ότι δεν προτίθεται να κλείσει τα σύνορα με το Ι.Κ λόγω του μεγάλου μήκους τους και της δυσκολίας ελέγχου τους. Κάτι τέτοιο εξάλλου θα προκαλούσε την αντίδραση του Ι.Κ και ίσως κάποιο τρομοκρατικό χτύπημα στο εσωτερικό της Τουρκίας ως αντίποινα.

για τις τράπεζες και τα λοιπά χρηματοοικονομικά ιδρύματα, ενώ αργότερα επεκτάθηκε σε ένα είδος παγκόσμιου πολέμου κατά της τρομοκρατίας. Η αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρημάτων κατέχει μια από τις πρώτες θέσεις στην ατζέντα ασφαλείας της Ε.Ε και της ευρύτερης προσπάθειας που η ένωση καταβάλλει, ώστε να εξασφαλίσει τη φορολογική διαφάνεια και να αποτρέψει φορολογικές απάτες. Από την 11η Σεπτεμβρίου 2001, η καταδίωξη υπόπτων για τρομοκρατία, έχει αναδειχθεί ως βασικό μέλημα πολιτικής. Οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές αναλύονται, αναφέρονται και μοιράζονται προκειμένου να επισημανθούν ύποπτες συναλλαγές και να εντοπιστεί η πιθανή τρομοκρατική δραστηριότητα κατά την προετοιμασία της. (King et al, 2008)

Οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές αποδίδουν πολύτιμες πληροφορίες για τον εντοπισμό τρομοκρατικής δραστηριότητας. Τον Ιούνιο του 2016, η Ολλανδική Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (FIU) ανακοίνωσε ότι θα αρχίσει να μοιράζεται ονόματα πιθανών τζιχαντιστών με τα τμήματα ασφαλείας και πληροφοριών των τεσσάρων μεγάλων ολλανδικών τραπεζών. Αυτό επιτρέπει στις τράπεζες να παρακολουθούν πιο λεπτομερώς τις βάσεις δεδομένων συναλλαγών τους για μη φυσιολογικές και ύποπτες συναλλαγές, όπως είναι ο εντοπισμός συναλλαγών που αφορούν «ξένους μαχητές» που είναι ύποπτοι για συμμετοχή στην πολεμική σύγκρουση στη Συρία.

Αυτό το νέο επίπεδο συνεργασίας εξηγήθηκε από την Ολλανδική FIU ως τρόπος ενίσχυσης των προσπάθειών για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Με μια λίστα ονομάτων, οι τράπεζες έχουν κάτι συγκεκριμένο για να αναζητήσουν. Αυτή η πρωτοβουλία σηματοδοτεί ένα σημαντικό νέο βήμα στη συνεργασία μεταξύ τραπεζών, αστυνομίας και υπηρεσιών πληροφοριών, στο όνομα της καταπολέμησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας κάτι που υποστήριξε και ο επικεφαλής ασφαλείας της Ολλανδικής Ένωσης Τραπεζών, ο οποίος δήλωσε πως «μια τέτοια λίστα ονομάτων είναι ένας νέος τρόπος αποτελεσματικότερης αντιμετώπισης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας». (King et al, 2008)

Σύμφωνα με δήλωση του Οργανισμού Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF), η χρηματοοικονομικές πληροφορίες μπορούν να αποκαλύψουν τη δομή των τρομοκρατικών ομάδων, τις δραστηριότητες μεμονωμένων τρομοκρατών και τα δίκτυα εφοδιασμού τους. Τα χρηματοοικονομικά δεδομένα είναι ιδιαίτερα πολύτιμα, επειδή τα ίχνη χρημάτων δεν λένε ψέματα. Ο FATF είναι ο παγκόσμιος φύλακας νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Ο διακυβερνητικός αυτός οργανισμός θέτει διεθνή πρότυπα που αποσκοπούν στην αποτροπή αυτών των παράνομων δραστηριοτήτων και των ζημιών που προκαλούν στην κοινωνία.

Ως όργανο χάραξης πολιτικής, ο FATF εργάζεται για να δημιουργήσει την απαραίτητη πολιτική βούληση για να επιφέρει εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές μεταρρυθμίσεις σε αυτούς τους τομείς. Ο οργανισμός ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1989, από τη Σύνοδο Κορυφής των G7¹³ στο Παρίσι, αρχικά για να εξετάσει και να αναπτύξει μέτρα για την καταπολέμηση της

¹³ Η G7 ιδρύθηκε το 1975 ως ένα άτυπο φόρουμ στο οποίο συμμετέχουν οι ηγέτες των κυριότερων βιομηχανικών κρατών παγκοσμίως. Αποτελείται από τις ακόλουθες χώρες: Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ.

νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Τον Οκτώβριο του 2001, ο FATF διεύρυνε την αποστολή του για να ενσωματώσει τις προσπάθειες για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, εκτός από το ξέπλυμα χρήματος. Τον Απρίλιο του 2012, πρόσθεσε προσπάθειες για την αντιμετώπιση της χρηματοδότησης στη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής.

Τρεις δεκαετίες μετά τη δημιουργία του FATF, τον Απρίλιο του 2019, εγκρίθηκε μια νέα, αορίστου χρόνου εντολή που έθετε νέους στόχους για τον οργανισμό. Οι στόχοι αυτοί είναι ο καθορισμός προτύπων και η προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής νομικών, κανονιστικών και επιχειρησιακών μέτρων για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες καθώς και την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλων συναφών απειλών για την ακεραιότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. (fatf-gafi.org)

Ξεκινώντας από τα μέλη του (μεταξύ αυτών και η Ελλάδα), ο FATF παρακολουθεί την πρόοδο των χωρών στην εφαρμογή των συστάσεων και εξετάζει τις τεχνικές νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και τα αντισταθμιστικά μέτρα, ενώ παράλληλα προωθεί την υιοθέτηση και την εφαρμογή των συστάσεων του παγκοσμίως. Οι συστάσεις του FATF εφαρμόζονται ευρέως στην Ε.Ε μέσω της πέμπτης οδηγίας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Η **πέμπτη οδηγία (2018/843)** για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες τέθηκε σε ισχύ τον Ιούνιο του 2018 με σκοπό:

- να βελτιωθεί η διαφάνεια σχετικά με την ιδιοκτησία εταιρειών και καταπιστευμάτων
- να ενισχυθούν οι έλεγχοι όσον αφορά τις τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου
- να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι που συνδέονται με τις προπληρωμένες κάρτες και τα εικονικά νομίσματα
- να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των εθνικών μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών
- να βελτιωθεί η συνεργασία και η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και των εποπτικών αρχών για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (consilium.europa.eu)

2.3 Καταστάσεις Ονομάτων Επιβατών (PNR)

Μια κατάσταση ονομάτων επιβατών (PNR) περιέχει δεδομένα και προσωπικά στοιχεία που παρέχουν οι επιβάτες και τα οποία συλλέγουν και τηρούν οι αερομεταφορείς. Οι

καταστάσεις επιπλέον περιλαμβάνουν πληροφορίες όπως τη διαδρομή, τα στοιχεία επικοινωνίας, το ονοματεπώνυμο του επιβάτη, τον αριθμό θέσης, τις ημερομηνίες ταξιδιού, το μέσον πληρωμής και τις αποσκευές. (consilium.europa.eu)

Σύμφωνα με την οδηγία της 21 Απριλίου 2016, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τα Κ-Μ είχαν στη διάθεσή τους δύο χρόνια προκειμένου να θέσουν σε ισχύ τις Διοικητικές, Νομοθετικές και Κανονιστικές διατάξεις που απαιτούνται για την εναρμόνιση με την οδηγία αυτή. Η οδηγία PNR ρυθμίζει τις διαδικασίες διαβίβασης αυτών των ανωτέρω δεδομένων στις δικαστικές αρχές και τις αρχές ασφαλείας των Κ-Μ για την περαιτέρω επεξεργασία τους από αυτές, με σκοπό τη διερεύνηση, ανίχνευση, εξάρθρωση και δίωξη τρομοκρατικών και άλλων αξιόποινων εγκλημάτων.

Οι καταστάσεις PNR συμπληρώνουν τα υφιστάμενα μέσα πρόληψης και αντιμετώπισης των διασυνοριακών εγκλημάτων. Χάρη στην επεξεργασία δεδομένων PNR, οι αρχές ασφαλείας, είναι σε θέση να εντοπίζουν άτομα για τα οποία προηγουμένως δεν υπήρχαν στοιχεία εμπλοκής σε εγκληματικές ή τρομοκρατικές δράσεις, προτού αυτό διαπιστωθεί με την επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων. Τα δεδομένα PNR χρησιμοποιούνται ήδη από τις αστυνομικές ή άλλες αρχές των περισσότερων Κ-Μ, δυνάμει της νομοθεσίας τους. Στο πλαίσιο αυτό, αποτρέπονται προβλήματα ασφαλείας δικαίου, κενά ασφαλείας και εναρμονίζονται οι νομικές διατάξεις των Κ-Μ, διαφυλάσσοντας παράλληλα την προστασία των δεδομένων. (consilium.europa.eu)

Σκοπός της οδηγίας είναι η ρύθμιση της διαβίβασης δεδομένων PNR από τις αεροπορικές εταιρίες προς τις εθνικές αρχές καθώς και η επεξεργασία των καταχωρημένων δεδομένων από αυτές. Σύμφωνα με την οδηγία, οι αεροπορικές εταιρίες υποχρεούνται να παρέχουν δεδομένα PNR για πτήσεις από και προς την Ε.Ε. Τα Κ-Μ έχουν τη δυνατότητα χωρίς όμως να είναι υποχρεωμένα, να συγκεντρώνουν δεδομένα PNR για συγκεκριμένες πτήσεις εντός της Ε.Ε. Τα ανωτέρω δεδομένα PNR δύναται να υποβάλλονται σε επεξεργασία μόνο για το σκοπό της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης και δίωξης τρομοκρατικών και άλλων αξιόποινων εγκλημάτων. Στο πλαίσιο αυτό, τα δεδομένα PNR δύναται να χρησιμοποιηθούν για τους κάτωθι σκοπούς:

- για την ταυτοποίηση συγκεκριμένου προσώπου ή για την αξιολόγηση επιβατών πριν από την άφιξη ή την αναχώρησή τους, με βάση τα καθορισμένα κριτήρια εκτίμησης κινδύνου
- για τον καθορισμό των κριτηρίων εκτίμησης κινδύνου
- για συγκεκριμένη έρευνα ή δίωξη

Η οδηγία επιπλέον περιλαμβάνει και αριθμό περιορισμών που σχετίζονται με την επεξεργασία, τη διαβίβαση και τη διατήρηση των δεδομένων PNR, με απώτερο σκοπό τη διαφύλαξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, της ιδιωτικής ζωής και της ίσης μεταχείρισης, όπως παρακάτω:

- Απαγορεύεται η συλλογή και χρήση ευαίσθητων δεδομένων

- Διατήρηση των δεδομένων PNR μόνο για 5 χρόνια. Μετατροπή τους σε ανώνυμα δεδομένα μετά την πάροδο 6 μηνών, ούτως ώστε το υποκείμενο των δεδομένων να μην είναι άμεσα αναγνωρίσιμο
- Σύσταση μονάδας στοιχείων επιβατών από τα Κ-Μ, η οποία θα είναι αρμόδια για την επεξεργασία και την προστασία των δεδομένων. Στη μονάδα αυτή θα πρέπει να οριστεί υπεύθυνος προστασίας των δεδομένων
- Εξασφάλιση σαφούς ενημέρωσης στους επιβάτες από τα Κ-Μ, όσον αφορά τις διαδικασίες συλλογής δεδομένων PNR και τα δικαιώματά τους
- Αποφάσεις που έχουν δυσμενείς νομικές συνέπειες ή θίγουν σοβαρά ένα πρόσωπο δεν επιτρέπεται να λαμβάνονται αποκλειστικά και μόνον βάσει της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων PNR
- Η διαβίβαση δεδομένων PNR σε τρίτες χώρες δεν επιτρέπεται παρά υπό πολύ αυστηρές προϋποθέσεις και μόνο κατά περίπτωση

Η Ε.Ε έχει ήδη υπογράψει συμφωνίες βάσει των οποίων οι αερομεταφορείς της Ε.Ε μπορούν να διαβιβάζουν δεδομένα PNR στις ΗΠΑ και την Αυστραλία. Οι διαπραγματεύσεις για την αναθεώρηση της προβλεπόμενης συμφωνίας PNR με τον Καναδά ολοκληρώθηκαν και βρίσκονται στο τελικό στάδιο. Ενώ, τον Φεβρουάριο του 2020, το Συμβούλιο εξέδωσε απόφαση με την οποία επιτρέπει την έναρξη διαπραγματεύσεων μεταξύ της Ε.Ε και της Ιαπωνίας για τη σύναψη συμφωνίας PNR. (consilium.europa.eu)

2.4 Ο Ρόλος του Ενωσιακού Καταλόγου Τρομοκρατών και του Συντονιστή Αντιτρομοκρατικής Δράσης

• Ενωσιακός Κατάλογος Τρομοκρατών

Στο πλαίσιο της αντιτρομοκρατικής δράσης που ανέλαβε μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 η Ε.Ε, κατήρτισε το Δεκέμβριο του ιδίου έτους κατάλογο προσώπων, ομάδων και οντοτήτων που εμπλέκονται σε τρομοκρατικές πράξεις και υπόκεινται σε περιοριστικά μέτρα. Πρόκειται για πρόσθετα μέτρα, τα οποία θεσπίστηκαν με την κοινή θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ για την εφαρμογή της απόφασης αριθ. 1373 (2001)¹⁴ του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Ο κατάλογος περιλαμβάνει πρόσωπα και ομάδες που δραστηριοποιούνται εντός και εκτός της Ε.Ε. Επανεξετάζεται τακτικά και τουλάχιστον μία φορά το εξάμηνο. Από τον Σεπτέμβριο 2016, η Ε.Ε μπορεί να επιβάλλει αυτόνομα κυρώσεις στον ISIS και την Αλ Κάιντα και σε πρόσωπα και οντότητες που συνδέονται με τις τρομοκρατικές αυτές ομάδες.

Με την κοινή θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ θεσπίστηκαν τα κριτήρια για την καταχώριση προσώπων, οντοτήτων και ομάδων στον κατάλογο. Προσδιορίστηκαν οι ενέργειες οι οποίες συνιστούν τρομοκρατική πράξη για τους σκοπούς αυτούς και καθορίστηκαν τα περιοριστικά μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν. Τα εν λόγω περιοριστικά μέτρα έχουν όπως παρακάτω:

¹⁴ Καθορίζει μια ευρεία στρατηγική για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, και ιδιαίτερα την καταπολέμηση της χρηματοδότησής της.

- μέτρα που σχετίζονται με δεσμεύσεις κεφαλαίου και άλλων χρηματικών περιουσιακών στοιχείων
- μέτρα συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών και δικαστικών αρχών

Τα πρόσωπα, οι ομάδες και οι οντότητες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο υπόκεινται σε αμφότερους τους περιορισμούς, ήτοι τη δέσμευση κεφαλαίων και άλλων χρηματικών περιουσιακών στοιχείων αλλά και στα ενισχυμένα μέτρα στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Ο κανονισμός αριθ. 2580/2001 του Συμβουλίου προβλέπει τη δέσμευση όλων των κεφαλαίων και λοιπών χρηματικών περιουσιακών στοιχείων που ανήκουν στα εν λόγω πρόσωπα και στις εν λόγω ομάδες και οντότητες. Επιπλέον, απαγορεύεται να τίθενται στη διάθεσή τους, είτε άμεσα είτε έμμεσα, κεφάλαια, χρηματικά περιουσιακά στοιχεία και οικονομικοί πόροι.

Επιπλέον προβλέπεται ότι η κατάρτιση του καταλόγου οφείλει να πραγματοποιείται με βάση ακριβείς πληροφορίες που δείχνουν ότι, η λήψη απόφασης προήλθε από δικαστικές ή ισοδύναμες αρμόδιες αρχές για το πρόσωπο, την ομάδα ή την οντότητα. Η απόφαση αυτή μπορεί να αφορά:

- την έναρξη έρευνας ή δίωξης για τρομοκρατική πράξη ή απόπειρα τέλεσης ή διευκόλυνσης τέτοιας πράξης
- την καταδίκη για οποιαδήποτε από αυτές τις ενέργειες

Στον εν λόγω κατάλογο μπορούν επίσης να συμπεριληφθούν πρόσωπα, ομάδες και οντότητες των οποίων η σχέση με την τρομοκρατία έχει διαπιστωθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και κατά των οποίων έχουν επιβληθεί κυρώσεις από το εν λόγω όργανο.

Επιπλέον, η απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2016/1693 και ο κανονισμός (ΕΕ) 2016/1686 του Συμβουλίου, θεσπίζουν το νομικό πλαίσιο της Ε.Ε για την επιβολή ταξιδιωτικής απαγόρευσης σε πρόσωπα και τη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων για πρόσωπα και οντότητες που συνδέονται με το ISIL /Αλ Κάιντα.

Η καταχώριση προσώπων, ομάδων και οντοτήτων στον κατάλογο μπορεί να γίνει με βάση τις προτάσεις που υποβάλλονται από τα Κ-Μ ή τρίτες χώρες. Αίτημα διαγραφής μπορεί να υποβληθεί από πρόσωπα, ομάδες και οντότητες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο, από Κ-Μ ή από την τρίτη χώρα που είχε αρχικά προτείνει την καταχώριση. Η ομάδα εργασίας που είναι αρμόδια για τα περιοριστικά μέτρα καταπολέμησης της τρομοκρατίας εξετάζει και αξιολογεί πληροφορίες, με σκοπό την καταχώριση στον κατάλογο ή τη διαγραφή από αυτόν. Στη συνέχεια, διατυπώνει συστάσεις προς το Συμβούλιο. Το Συμβούλιο εγκρίνει τις τροποποιήσεις του καταλόγου, οι οποίες δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα¹⁵.

¹⁵ Η κύρια πηγή περιεχομένου του EUR-Lex. Δημοσιεύεται καθημερινά (από τη Δευτέρα έως την Παρασκευή σε τακτική βάση, το Σάββατο, την Κυριακή και τις αργίες μόνο σε επείγουσες περιπτώσεις) στις επίσημες γλώσσες της Ε.Ε

- **Συντονιστής Αντιτρομοκρατικής Δράσης**

Συντονιστικό ρόλο στην εναρμόνιση των εθνικών πρακτικών, αλλά και της πολιτικής που ακολουθεί η Ε.Ε. στο ζήτημα της τρομοκρατίας έχει ο Συντονιστής Αντιτρομοκρατικής Δράσης της Ε.Ε (C-TC). Οι αρμοδιότητές του περιγράφονται παρακάτω:

- Συντονίζει τις εργασίες του Συμβουλίου όσον αφορά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας
- Υποβάλλει συστάσεις πολιτικής στο Συμβούλιο και προτείνει τομείς προτεραιότητας για δράση
- Παρακολουθεί την εφαρμογή της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής της Ε.Ε
- Έχει την εποπτεία όλων των μέσων της Ε.Ε, υποβάλλει εκθέσεις στο Συμβούλιο και λαμβάνει μέτρα σε συνέχεια των αποφάσεων του Συμβουλίου
- Συνεργάζεται με τα αρμόδια προπαρασκευαστικά όργανα του Συμβουλίου, την Επιτροπή και την ΕΥΕΔ¹⁶
- Εξασφαλίζει τον ενεργό ρόλο της Ε.Ε στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας
- Βελτιώνει την επικοινωνία μεταξύ της Ε.Ε και τρίτων χωρών
- Υποβάλλει στο Συμβούλιο τακτικές εκθέσεις για την εφαρμογή των μέσων καταπολέμησης της τρομοκρατίας σε επίπεδο Ε.Ε
- Συνεργάζεται στενά με τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε για την προώθηση των αντιτρομοκρατικών προσπαθειών της
- Ενεργεί με γνώμονα τις τρεις προτεραιότητες αντιτρομοκρατικής δράσης της Ε.Ε που συμφωνήθηκαν τον Φεβρουάριο του 2015 και οι οποίες είναι η κατοχύρωση της ασφάλειας των πολιτών, η πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης και η διαφύλαξη των αξιών και τέλος η συνεργασία με διεθνείς εταίρους. (consilium.europa.eu)

¹⁶ Η **Διπλωματική υπηρεσία** της ΕΕ. Στοχεύει στη συνεκτικότερη και αποτελεσματικότερη άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε, ώστε να ενισχυθεί η θέση της Ευρώπης στην παγκόσμια σκηνή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΥΡΩΠΗ

3.1. Προσφυγικό Ζήτημα και Διακρίσεις Μεταναστών

Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότεροι άνθρωποι καταφθάνουν στην Ευρώπη αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Τα ευρωπαϊκά κράτη πλέον είναι πολυπολιτισμικά και στα εδάφη τους κατοικούν διαφορετικές μειονότητες. Οι μειονότητες αυτές διαφέρουν από τον τοπικό πληθυσμό, είτε λόγω της φυλής τους, είτε λόγω της εθνότητάς τους. Οι διαρκώς αυξανόμενες μεταναστευτικές ροές και η δυσκολία στη διαχείρισή τους από τις πολιτικές των ευρωπαϊκών κρατών, προκαλεί εντάσεις και αστάθεια στο εσωτερικό τους. (Buonano, 2017)

Η έννοια μετανάστης είναι αμφίρροπη και εμπερικλείει και άλλες έννοιες, οι οποίες συχνά ταυτίζονται χωρίς να έχουν σχέση μεταξύ τους. Οι μετανάστες λοιπόν, μπορούν να διακριθούν ως νόμιμοι, παράνομοι, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες. Κρίνεται απαραίτητο να γίνει ένας στοιχειώδης διαχωρισμός των εννοιών αυτών, προκειμένου να επισημανθεί η διαφορά τους. (ΙΜΕΠΟ, 2005)

- **Πρόσφυγες:** είναι τα άτομα που τους έχει χορηγηθεί το πολιτικό άσυλο και η επ' αορίστου άδεια παραμονής στη χώρα που έχουν επιλέξει. Συνήθως, το πολιτικό άσυλο χορηγείται λόγω φυλετικών, πολιτικών, θρησκευτικών διώξεων που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή του πρόσφυγα και αναγκάζεται να εγκαταλείψει την πατρίδα του πιθανότατα και για πάντα.

- **Αιτούντες άσυλο:** είναι οι άνθρωποι που έχουν ζητήσει άσυλο από μία χώρα και περιμένουν την έγκρισή του. Οι άνθρωποι αυτοί εγκατέλειψαν την πατρίδα τους λόγω των πολιτικών ιδεολογιών τους. Ωστόσο, οι άνθρωποι αυτοί δεν έχουν δικαίωμα να εργαστούν στη χώρα υποδοχής, εκτός και αν αποκτήσουν την άδεια που απαιτείται.

- **Μετανάστες:** είναι οι υπήκοοι των κρατών εκτός της Ε.Ε που εισέρχονται στα σύνορά της, είτε νόμιμα είτε παράνομα, με σκοπό την εγκατάσταση στο έδαφός της.

Μετανάστες και πρόσφυγες κατακλύζουν την Ευρώπη από Αφρική, Μέση Ανατολή και Νότια Ασία, οδηγώντας τους Ευρωπαίους ηγέτες στη μεγαλύτερη πρόκληση μετά την οικονομική κρίση. Τα ευρωπαϊκά κράτη αντιμετωπίζουν με καχυποψία τους μετανάστες και τους πρόσφυγες εξαιτίας της έξαρσης της εγκληματικότητας και της τρομοκρατίας, ενώ η άνοδος των εθνικιστικών και ακροδεξιών κομμάτων προκαλεί ανησυχία και ταραίζει τις ισορροπίες σε παγκόσμιο επίπεδο. (Park, 2015)

3.2. Απίες Μετανάστευσης – Προσφυγικού

Η μετανάστευση και το προσφυγικό ζήτημα, σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με τις οικονομικές δυσκολίες, τις πολιτικές διαφορές αλλά και με κοινωνικούς και θρησκευτικούς παράγοντες που αναγκάζουν μεγάλο μέρος ενός πληθυσμού να εγκαταλείψει τη πατρίδα του. Η διεθνής μετανάστευση καθοδηγείται όχι μόνο από την πολιτική βία, τις ένοπλες συγκρούσεις

και την κρατική καταστολή, αλλά και από οικονομικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες. Συχνά η γεωγραφική θέση μιας χώρας, οι καιρικές συνθήκες που επικρατούν (πχ. ξηρασία, παγετός), το ενδεχόμενο κάποιας επιδρομής ή άλλοι κίνδυνοι από γειτονικούς εχθρούς, μέχρι πρόσφατα αποτελούσαν τον κύριο όγκο μεταναστών στον ευρωπαϊκό χώρο. Αυτός ο τύπος μετανάστευσης είναι πιθανό να αυξηθεί σημαντικά τα επόμενα χρόνια λόγω της κλιματικής αλλαγής και της απώλειας ευκαιριών απασχόλησης λόγω της παγκοσμιοποίησης. (Timothy et al, 2010)

Οι παραπάνω αιτίες φαίνεται να αποτελούν πλέον πολύ μικρό ποσοστό σχετικά με την μετανάστευση, η οποία κατά κύριο λόγο οφείλεται στην εμπόλεμη κατάσταση που επικρατεί σε Ανατολικές και Αφρικανικές χώρες. Οι πολεμικές συγκρούσεις (εμφύλιες και μη), αναγκάζουν τους κατοίκους να εγκαταλείψουν τις πατρίδες τους με απώτερο στόχο την επιβίωση και το κυνήγι μιας καλύτερης ζωής. Είναι γεγονός λοιπόν ότι την τελευταία δεκαετία παρατηρείται η μεγαλύτερη μετακίνηση πληθυσμού προς τα ευρωπαϊκά εδάφη, μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Στα τέλη του 2019 υπήρχαν στην Ευρώπη 26 εκατομμύρια πρόσφυγες – μετανάστες, ενώ ο αριθμός των εκτοπισμένων ατόμων παγκοσμίως ανέρχεται σε 45,7 εκατομμύρια. (Eurostat, 2019)

Όσοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα τους λόγω ένοπλων συγκρούσεων, παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή διώξεων, θεωρούνται συνήθως ανθρωπιστικοί πρόσφυγες. Πάνω από το ένα τέταρτο των 295.800 αιτούντων άσυλο στους οποίους παραχωρήθηκε καθεστώς προστασίας στην Ε.Ε το 2019, προήλθε από εμπόλεμες ζώνες της Συρίας, του Αφγανιστάν και του Ιράκ. (europarl.europa.eu)

3.3 Μεταναστευτικές Διαδρομές – ΜΚΟ – Ιταλικές Επιχειρήσεις Διάσωσης – Ο Ρόλος της Τουρκίας

3.3.1 Μεταναστευτικές Διαδρομές

Οι χώρες που συνορεύουν με τη Μέση Ανατολή και την Αφρική και αποτελούν εύκολο πέρασμα στην Ευρώπη μέσω θαλάσσης είναι η Κύπρος, η Ελλάδα, η Ιταλία και η Μάλτα. Σύμφωνα με στοιχεία της FRONTEX για την περίοδο Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2020, οι αριθμοί των μεταναστών που εισήλθαν παράνομα στον ευρωπαϊκό χώρο μέσω των μεταναστευτικών διαδρομών έχουν όπως παρακάτω:

- Διαδρομή Δυτικής Αφρικής (11.422)
- Διαδρομή Δυτικής Μεσογείου (15.864)
- Διαδρομή Κεντρικής Μεσογείου (34.187)
- Διαδρομή Δυτικών Βαλκανίων (23.259)
- Διαδρομή Αλβανίας-Ελλάδας (1.213)

- Διαδρομή Ανατολικής Μεσογείου (18.490)
- Ανατολικά σύνορα (500)

Οι μεταναστευτικές ροές και διαδρομές εξαρτώνται από τοπικούς και περιφερειακούς παράγοντες. Ακόμη σχετίζονται με πολέμους ή συγκρούσεις στον ευρωπαϊκό χώρο και σχεδιάζονται βάση πληροφόρησης αναφορικά με τα δίκτυα λαθρεμπόρων. Κάτι που δεν είναι γνωστό είναι το κατά πόσο οι ίδιοι οι μετανάστες είναι ενήμεροι για τη διαδρομή που πρόκειται να ακολουθήσουν ή αν είναι απλά έρμαιοι των εκάστοτε λαθρεμπόρων. (Baldwin-Edwards, 2006)

3.3.2 ΜΚΟ

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), είναι μη κερδοσκοπικές, εθελοντικές ομάδες πολιτών, που δραστηριοποιούνται σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο υπέρ του κοινού καλού. Δημιουργούνται από ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα και σαφείς στόχους, διαθέτουν μεγάλη ευελιξία και καλύπτουν ευρύ φάσμα αξιών. Προσφέρουν πλήθος ανθρωπιστικών υπηρεσιών, μεταφέρουν τις ανησυχίες των πολιτών στις κυβερνήσεις, παρακολουθούν την εφαρμογή των πολιτικών και των προγραμμάτων που σχετίζονται με τους τομείς που αναλαμβάνουν και ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των κοινωνικών φορέων στους τομείς αυτούς. Κάνουν αναλύσεις, παρέχουν ειδική πληροφόρηση, λειτουργούν ως μηχανισμοί έγκαιρης προειδοποίησης και συνδράμουν στον έλεγχο και την εφαρμογή διεθνών συμφωνιών. Ορισμένες ΜΚΟ εξειδικεύονται σε θέματα όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, το περιβάλλον ή η υγεία. Η σχέση τους με τα γραφεία και τις υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών εξαρτάται από τη γεωγραφική τους θέση και το είδος της δραστηριότητάς τους. (Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ-UNRIC)

Όσον αφορά τη δομή τους, οι ΜΚΟ μπορεί να είναι μεγάλες ή μικρές, επίσημες ή άτυπες. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, άλλες χρηματοδοτούνται από εταιρείες ή μεγάλης δυναμικής παράγοντες, το οποίο συνεπάγεται και μεγαλύτερη σταθερότητα, ενώ άλλες έχουν μικρά έσοδα από τοπικούς συνήθως πόρους και η επιβίωσή τους στο χρόνο είναι αμφίβολη. Υπάρχουν ΜΚΟ με πολύ επαγγελματικό προσωπικό, ενώ άλλες βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε εθελοντές και απλούς υποστηρικτές. (Lewis et al, 2009)

Κάθε ΜΚΟ πρέπει να είναι αναγνωρισμένη σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο. Συγκεκριμένα θα πρέπει:

- Να έχει τη βούληση και τα μέσα ώστε να δύναται να υλοποιήσει αποτελεσματικά, τα προγράμματα πληροφόρησης σχετικά με τις δραστηριότητες του ΟΗΕ (έκδοση ενημερωτικών δελτίων και φυλλαδίων, διοργάνωση συνεδρίων, σεμιναρίων και στρογγυλών τραπεζών, εξασφάλιση της υποστήριξης των μέσων μαζικής ενημέρωσης).
- Να έχει μια ικανοποιητική προϊστορία συνεργασίας με τα Κέντρα Πληροφόρησης των Ηνωμένων Εθνών ή με άλλα μέλη του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών.

- Να υποβάλει ετήσιο οικονομικό ισολογισμό (σε δολάρια), υπογεγραμμένο από ανεξάρτητο ορκωτό λογιστή.

- Να διαθέτει καταστατικό που να διασφαλίζει τη διαφανή διαδικασία λήψης αποφάσεων, επιλογής στελεχών και μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.

Το υφιστάμενο πλαίσιο για τη σύσταση μιας ΜΚΟ είναι αρκετά αυστηρό, έχει όμως ένα σημαντικό κενό. Μέχρι σήμερα δεν προβλέπει το είδος των κυρώσεων που μπορεί να υποστεί μια ΜΚΟ, η οποία εξακολουθεί να αναπτύσσει δραστηριότητα ακόμα και αν έχει διαγραφεί από το μητρώο ή δεν εγγράφηκε ποτέ σε αυτό.

Σε αυτό το σημείο αρχίζουν να εγείρονται διάφορα ερωτήματα αναφορικά με τη δράση και την αξιοπιστία των ΜΚΟ, καθώς υπάρχουν αναφορές για ύποπτη δράση ορισμένων εξ αυτών των οργανώσεων και των εθελοντών που τις απαρτίζουν. Πρόκειται για οργανώσεις με παρουσία τόσο στα ελληνικά νησιά όσο και στην Τουρκία, με τους εθελοντές τους να ανταλλάσσουν πληροφορίες και να συνεργάζονται με τους λαθροκινητές, κάθε φορά που μια βάρκα με πρόσφυγες ξεκινά από τα τουρκικά παράλια.

Το Σεπτέμβριο του 2020, μετά από έρευνες της ΕΛΑΣ και της ΕΥΠ, συνελήφθησαν 33 μέλη τεσσάρων ΜΚΟ που δραστηριοποιούνταν στη Λέσβο και τα οποία κατηγορούνται για διάφορα αδικήματα. Με πρόσχημα την ανθρωπιστική δράση, παρείχαν μέσω διαδικτύου εμπιστευτικές πληροφορίες σε δουλεμπορικά κυκλώματα και παράνομους πρόσφυγες και μετανάστες. Από τα στοιχεία της δικογραφίας προέκυψε ότι έδιναν τα στίγματα κίνησης σκαφών του Λιμενικού Σώματος για την αλλαγή δρομολογίων στις λέμβους των δουλεμπόρων. Προέβαιναν μάλιστα σε ψεύτικες ειδοποιήσεις «ναυαγίων», έτσι ώστε να ενεργοποιήσουν επιχειρήσεις διάσωσης, σε σημεία αντίθετα από τις πλεύσεις των δουλεμπορικών σκαφών με σκοπό να αποφύγουν τους ελέγχους. Τα μέλη των ΜΚΟ ήταν υπήκοοι Γερμανίας, Αυστρίας, Ελβετίας, Ισπανίας, Γαλλίας, Νορβηγίας και Βουλγαρίας. (iefimerida.gr, 2020)

Η Ελληνική κυβέρνηση, διαμέσου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, σε μια προσπάθεια να ελέγξει περαιτέρω τη λειτουργία των ΜΚΟ στα ελληνικά νησιά, προχώρησε στην απαγόρευση δράσης σε 22 από τις 40 οργανώσεις που δρούσαν και δεν πληρούσαν τις απαραίτητες προδιαγραφές και απαιτήσεις. (infomigrants.net, 2020)

3.3.3 Επιχειρήσεις Διάσωσης Mare Nostrum και Triton

Η Mare Nostrum, ήταν μια ιταλική επιχείρηση που διενεργήθηκε από τον Οκτώβριο του 2013 έως τον Οκτώβριο του 2014. Συμμετείχαν 900 στελέχη των ιταλικών ναυτικών δυνάμεων με 32 πλοία, 2 υποβρύχια, ελικόπτερα, δύο πολεμικά αεροσκάφη και ένα αεροσκάφος περιπολίας. Το ιταλικό ναυτικό ανέφερε ότι κατά την επιχείρηση Mare Nostrum διεξήχθησαν 421 αποστολές και διασώθηκαν 150.810 μετανάστες, ενώ συνελήφθησαν 330 λαθρέμποροι.

Η περιοχή διεξαγωγής της επιχείρησης ήταν 70.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, περιλάμβανε 45.000 ώρες ενεργών επιχειρήσεων και το κόστος της ανήλθε, σύμφωνα με την ιταλική κυβέρνηση, στα 9 εκατομμύρια ευρώ/μήνα. Το υψηλό κόστος ανάγκασε την ιταλική κυβέρνηση να ζητήσει βοήθεια από άλλα Κ-Μ της Ε.Ε. Η βρετανική κυβέρνηση αρνήθηκε να

προσφέρει βοήθεια, ισχυριζόμενη ότι οι αποστολές έρευνας και διάσωσης (SAR¹⁷), αποτελούν «πόλο έλξης» για τους μετανάστες, οι οποίοι γνωρίζοντας ότι θα διασωθούν, δεν θα διστάσουν να ξεκινήσουν επικίνδυνα ταξίδια στις θάλασσες της Μεσογείου.

Η επιχείρηση Triton ήταν διάδοχος της Mare Nostrum και συντονίστηκε από την FRONTEX με την υποστήριξη 26 Κ-Μ της Ε.Ε. Η Triton δεν ήταν επιχείρηση SAR, αλλά περιλάμβανε κυρίως αποστολές ασφαλείας στα σύνορα¹⁸, καλύπτοντας αρκετά πιο περιορισμένη περιοχή από τη Mare Nostrum (χάρτης 3.3.3).

Στην επιχείρηση χρησιμοποιήθηκαν, 2 αεροσκάφη σταθερής πτέρυγας, 3 περιπολικά σκάφη, 2 παράκτια περιπολικά σκάφη και ένα ελικόπτερο, με κόστος περίπου 2,9 εκατ. Ευρώ/μήνα. Η Triton ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2014 και στους δύο πρώτους μήνες λειτουργίας της πραγματοποιήθηκαν 109 υποθέσεις έρευνας και διάσωσης. Συνολικά 15.325 άτομα βρέθηκαν σε σκάφη που ήταν σε κίνδυνο, ενώ 57 φερόμενοι λαθρέμποροι συνελήφθησαν. Μέχρι τον Δεκέμβριο του 2016 από τις αποστολές της Τρίτον είχαν διασωθεί 48.800 άνθρωποι. (Geddes et al, 2016)

Χάρτης 3.3.3: Σχεδιάγραμμα Θεάτρου Επιχειρήσεων Triton και Mare Nostrum στην Ιταλία

Πηγή:http://searchandrescue.msf.org/assets/uploads/files/170831%20Report_Analysis_SAR_Final.pdf

3.3.4 Ο Ρόλος της Τουρκίας

Η Ελλάδα μαζί με την Ιταλία αποτελούν τις βασικές χώρες εισόδου μεταναστών στην Ευρώπη. Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας, τα νησιά του βορείου Αιγαίου και τα Δωδεκάνησα βρίσκονται σε πολύ κοντινή απόσταση από την τουρκική ακτογραμμή, γεγονός που τα καθιστά εύκολο πέρασμα προς τον ευρωπαϊκό χώρο και παράλληλα τα θέτει σε μεγάλο κίνδυνο. Η Τουρκία αποτελεί μία από τις κύριες χώρες στις οποίες συσσωρεύονται οι μετανάστες στην προσπάθειά τους να περάσουν στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα τα νησιά αυτά να κατακλύζονται

¹⁷ Search and Rescue Operations

¹⁸ Η επιχείρηση διεξήχθη στα θαλάσσια χωρικά ύδατα της Ιταλίας και της Μάλτας έως και 138 ναυτικά μίλια νοτίως της Σικελίας

από μεταναστευτικές ροές. Η διάσωση, περισυλλογή, καταγραφή, φροντίδα, παροχή Α' βοηθειών, προσωρινή στέγαση και σίτιση όλων αυτών των ανθρώπων αποτελεί πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής των κατοίκων των νησιών, καθιστώντας το έργο τους εξαιρετικά δύσκολο. (Murray, 2017)

Η απόσταση μεταξύ της Λέσβου και της Τουρκίας είναι μόλις πέντε ναυτικά μίλια και είναι μικρότερη από αυτήν που χωρίζει την Βόρεια Αφρική από τη Λαμπεντούζα της Ιταλίας. Το γεγονός αυτό εκμεταλλεύονται οι Τούρκοι διακινητές και παρέχουν στους μετανάστες υποτιθέμενο ασφαλές πέρασμα στην Ελλάδα. Η τιμή για το τελευταίο μέρος του ταξιδιού είναι 1.500\$ ανά άτομο και το ταξίδι διαρκεί από 90 λεπτά έως δύο ώρες, ώσπου η βάρκα να προσεγγίσει κάποιο ελληνικό νησί. Οι Τούρκοι λαθρέμποροι στοχεύοντας τους εύπορους Σύριους πολίτες κατά κύριο λόγο, ζητούν ποσά που φτάνουν μέχρι και τις 10.000\$.

Ένα τέχνασμα που συχνά χρησιμοποιούν οι Τούρκοι διακινητές είναι να δείχνουν στους μετανάστες τις βάρκες με τις οποίες πρόκειται να ταξιδέψουν και εκείνοι όταν βλέπουν την άθλια κατάσταση στην οποία αυτές βρίσκονται, αρνούνται να επιβιβαστούν. Τότε τους ζητούν επιπλέον 1.500\$ για μια υποτιθέμενη καλύτερη βάρκα στην οποία θα επιβιβαστούν τελικά. Σε αντίθεση με τους λαθρέμπορους από τη Λιβύη στην Ιταλία, οι λαθρέμποροι της Τουρκίας δεν χρησιμοποιούν ξύλινες αλλά πλαστικές βάρκες οι οποίες είναι κατασκευασμένες από φθινό πλαστικό. Οι οδηγίες που δίνουν στους μετανάστες είναι να «τρυπήσουν» τη βάρκα καθώς προσεγγίζουν τις ελληνικές ακτές, εκβιάζοντας έτσι τη διάσωση. (Murray, 2017)

Στις 18 Μαρτίου 2016, τέθηκε σε εφαρμογή κοινό σχέδιο δράσης για τη μετανάστευση και τη διαχείριση της προσφυγικής κρίσης μεταξύ Ε.Ε–Τουρκίας. Προκειμένου να εξαρθρωθεί το επιχειρηματικό μοντέλο των διακινητών και να προσφερθεί στους μετανάστες μια εναλλακτική λύση ώστε να μη βάζουν σε κίνδυνο τη ζωή τους, η Ε.Ε και η Τουρκία αποφάσισαν να δώσουν τέλος στην παράτυπη μετανάστευση από την Τουρκία προς την Ε.Ε. Ωστόσο, υπάρχουν προβληματισμοί καθόσον η Τουρκία δεν τηρεί τους συμφωνηθέντες κανόνες περί μεταχείρισης των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών, καθώς παραβαίνει τις νομικές υποχρεώσεις που έχει αναλάβει βάση διεθνούς δικαίου και νομολογίας περί διαδικασίας ελέγχου και προστασίας συνόρων. (consilium.europa.eu)

Οι Τούρκοι αξιωματούχοι που είναι αρμόδιοι για την ασφάλεια των προσφύγων και των μεταναστών συχνά φέρονται με απάνθρωπο τρόπο σε αυτούς, ενώ παράλληλα, υπάλληλοι της Τουρκικής κυβέρνησης εμπλέκονται σε παράνομα δίκτυα εκμετάλλευσης των ανθρώπων που βρίσκονται σε ανάγκη, ωθώντας τους σε παράνομες δραστηριότητες όπως πορνεία, διακίνηση ναρκωτικών, εμπόριο οργάνων και εμπόριο βρεφών. Με αυτόν τον τρόπο κάνουν κάθε άλλο παρά να τους παρέχουν ασφάλεια και προστασία, αφού τους εκθέτουν σε ανεπανόρθωτο κίνδυνο. (Spencer, 2018)

Από το 2014 έως το 2020 οι αφίξεις προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα μέσω Τουρκίας, βάση των στατιστικών στοιχείων της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, φαίνονται στον πίνακα 3.3.4.

Έτος	Αφίξεις από Τουρκία
2014	43.318
2015	861.630
2016	177.234
2017	36.310
2018	50.508
2019	74.613
2020	15.518

Πίνακας 3.3.4: Αφίξεις μεταναστών στην Ελλάδα μέσω Τουρκίας για το έτος 2014 - 20 (Επεξεργασία Ιδίου)

Πηγή: <http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179> (Date Accessed: 3 Jan 20)

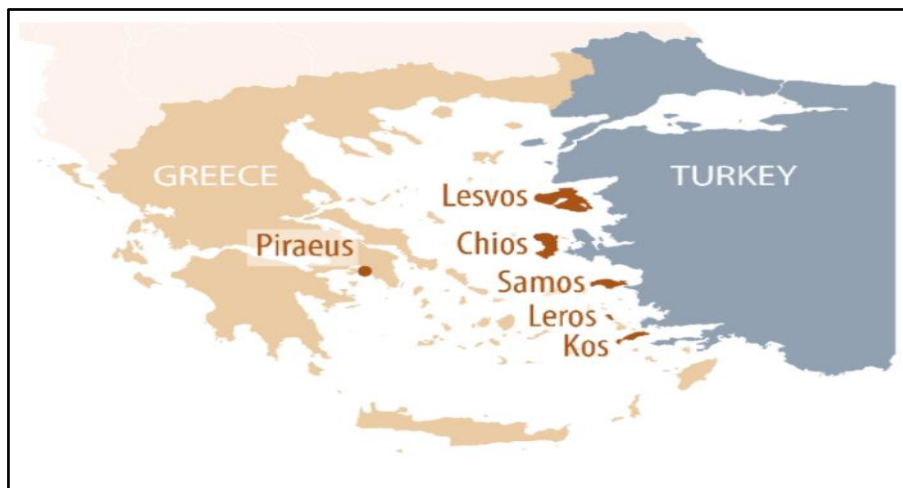
3.4 Hot Spots σε Ελλάδα και Ιταλία και τα Προγράμματα Χρηματοδότησης

3.4.1 Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ ή Hotspots)

Η αύξηση των μεταναστευτικών ροών με τις οποίες βρέθηκε αντιμέτωπη τα τελευταία χρόνια η Ε.Ε και οι οποίες κορυφώθηκαν το 2015, είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των αιτήσεων ασύλου, ιδίως στην Ελλάδα και την Ιταλία. Προκειμένου να ανταπεξέλθει σε αυτή την άνευ προηγουμένου κρίση η Ε.Ε, προχώρησε στη δημιουργία κέντρων υποδοχής και ταυτοποίησης (ΚΥΤ ή hotspots). Με την εφαρμογή προσωρινών προγραμμάτων μετεγκατάστασης και αύξηση τη χρηματοδότησης προς τις χώρες που επωμίσθηκαν το κυριότερο βάρος υποδοχής, ενίσχυσε την προσπάθεια αυτή. Παρόλα αυτά, η δημιουργία των ΚΥΤ καθυστέρησε σε σχέση με τον προγραμματισμό και η υφιστάμενη δυναμικότητα υποδοχής εξακολουθεί να μην επαρκεί.

Πρωταρχικός στόχος της δημιουργίας των ΚΥΤ, ήταν να συνδράμουν στη βελτίωση της διαχείρισης των συνόρων, μέσω της ορθής καταγραφής, λήψης των δακτυλικών αποτυπωμάτων και ταυτοποίησης όλων των εισερχόμενων μεταναστών. Τα συγκεκριμένα βήματα αποτελούν επίσης προαπαιτούμενα για την ορθή παραπομπή των μεταναστών στην εθνική διαδικασία ασύλου, είτε στο σχέδιο μετεγκατάστασης – έκτακτης ανάγκης, είτε στη διαδικασία επιστροφής στη χώρα καταγωγής. Η επιβεβαίωση των στοιχείων ταυτότητας των προσφύγων πραγματοποιείται κατά την ταυτοποίηση και εξακριβώνεται η εθνικότητά τους (screening), ενώ εντοπίζονται περιπτώσεις ευάλωτων προσώπων που χρειάζεται η αντιμετώπισή τους κατά προτεραιότητα. Τα δακτυλικά αποτυπώματα που λαμβάνονται, στο πλαίσιο της διαδικασίας καταγραφής, αποθηκεύονται στη βάση δεδομένων της Ε.Ε, όπως προβλέπει ο κανονισμός Eurodac, με σκοπό την επεξεργασία και αντιπαραβολή τους. Ακολουθεί η φωτογράφιση των μεταναστών και η καταχώριση των δεδομένων τους όπου εν συνεχεία διασταυρώνονται στις σχετικές ευρωπαϊκές και διεθνείς βάσεις δεδομένων. Εκεί εξακριβώνεται η γνησιότητα των (τυχόν υπαρχόντων) εγγράφων, ενώ οι αστυνομικές αρχές διενεργούν περαιτέρω ελέγχους ασφαλείας. Στην Ελλάδα, η διαδικασία ταυτοποίησης, καταγραφής και λήψης των δακτυλικών αποτυπωμάτων των μεταναστών ολοκληρώνεται εντός τριών ημερών από την άφιξή τους. (consilium.europa.eu)

Το 2021 στην Ελλάδα, σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, λειτουργούν 6 ΚΥΤ σε Χίο, Σάμο, Λέρο, Κω, Λέσβο και Ορεστιάδα (χάρ.3.4), καθώς επίσης και 33 Δομές Φιλοξενίας/Προσωρινής Υποδοχής ανά την επικράτεια (ΠΑΡ.«Α»). Οι παραπάνω δομές αντιμετωπίζουν σοβαρότατα προβλήματα τα οποία δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση να περάσουν απαρατήρητα. Άθλιες συνθήκες διαβίωσης και υπηρεσίες υγιεινής, καμία συμβουλευτική υποστήριξη παρόλη τη δράση ΜΚΟ, ενώ έχει παρατηρηθεί και η απουσία υποστηρικτικών μηχανισμών για την αντιμετώπιση και την πρόληψη περιπτώσεων βίας και διαπληκτισμών μεταξύ των φιλοξενουμένων. Η ασφάλεια στους χώρους αυτούς είναι ελάχιστη και η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες περιορισμένη.

Χάρτης 3.4: Ενεργά ΚΥΤ στα νησιά του Αιγαίου για το έτος 2020
Πηγή: European Parliamentary Research Service Blog,2020

Στην Ιταλία, μέχρι το τέλος του 2019, λειτουργούσαν τέσσερα hotspots στις περιοχές Apulia (Taranto) και Sicily (Lampedusa, Pozzallo και Messina). Από τις 31 Δεκεμβρίου 2019, τα παραπάνω hotspots φιλοξένησαν συνολικά 78 άτομα, όλα στη Σικελία (Χαρ.3.4.1).

Χάρτης 3.4.1: Ενεργά ΚΥΤ στην Ιταλία για το έτος 2020
Πηγή: European Parliamentary Research Service Blog,2020

Η Επιτροπή και οι οργανισμοί παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης στα ΚΥΤ βάσει αιτημάτων των ιταλικών και των ελληνικών αρχών. Η στήριξη συνίσταται ως επί το πλείστον στην τοποθέτηση εμπειρογνομόνων, τους οποίους παραχωρούν τα Κ-Μ, μέσω της FRONTEX και της EASO¹⁹, για τη στήριξη των δραστηριοτήτων ταυτοποίησης, εξακρίβωσης της εθνικότητας, καταγραφής, λήψης των δακτυλικών αποτυπωμάτων και εξέτασης και ελέγχου (debriefing) των μεταναστών. (easo.europa.eu)

Η FRONTEX παρέχει επίσης βοήθεια στο πλαίσιο των επιστροφών, ενώ η EASO παρέχει στήριξη για την ενημέρωση των μεταναστών σχετικά με τη μετεγκατάσταση και για την εξέταση των αιτήσεων μετεγκατάστασης στην Ιταλία, καθώς και για την καταγραφή και την αξιολόγηση των αιτήσεων ασύλου στην Ελλάδα. Και οι δύο οργανισμοί παρέχουν πολιτιστικούς διαμεσολαβητές.

Η EUROPOL διενεργεί δευτεροβάθμιους ελέγχους ασφαλείας στην περίπτωση υποθέσεων που έχουν επισημανθεί στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων των αρχών του Κ-Μ υποδοχής ή παραπεμφθεί σε αυτές από τους οργανισμούς της Ε.Ε ή άλλους οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στο πεδίο.

Παρά τις προσπάθειες της Επιτροπής να ενοποιήσει τα δεδομένα που διαβιβάζουν εθνικές αρχές και οργανισμοί της Ε.Ε, ορισμένα δεδομένα δεν κοινοποιούνται, όπως το χρονικό διάστημα που οι μετανάστες παραμένουν στα ΚΥΤ εν αναμονή της καταγραφής τους και της ολοκλήρωσης της διαδικασίας υποβολής αίτησης χορήγησης ασύλου (Ελλάδα), ενώ δεν καλύπτονται ή δεν δημοσιεύονται ορισμένα βασικά δεδομένα, όπως ο συνολικός αριθμός των μεταναστών για τους οποίους εκδίδεται απόφαση επιστροφής μετά την ταυτοποίηση και την καταγραφή τους στα ΚΥΤ ή ο αριθμός εκείνων που πράγματι επιστρέφουν (Ιταλία).

Τα σχετικά με την ασφάλεια ζητήματα συζητήθηκαν στο πλαίσιο αρκετών συνεδριάσεων συντονισμού, κατά τις οποίες η Επιτροπή και οι οργανισμοί της Ε.Ε, σε συμφωνία με τις ελληνικές αρχές, ανέπτυξαν σχέδιο ασφαλείας και διαδικασίες έκτακτης ανάγκης. Από τον Μάρτιο του 2016 έχει τοποθετηθεί προσωπικό της EUROPOL για τη διενέργεια δευτεροβάθμιων ελέγχων ασφαλείας, σε περιπτώσεις επισημασμένων υποθέσεων που παραπέμπονται από την Ελληνική Αστυνομία, στο πλαίσιο των διαδικασιών καταγραφής και εξακρίβωσης στοιχείων. Πρωταρχικός σκοπός των εν λόγω ελέγχων είναι ο εντοπισμός κινήσεων υπόπτων για τρομοκρατία και η εξουδετέρωση δικτύων οργανωμένου εγκλήματος που εμπλέκονται σε παράνομη διακίνηση μεταναστών. (europol.europa.eu)

3.4.2 Προγράμματα Χρηματοδότησης

Χρηματοδότηση και στήριξη για τη δημιουργία και τη λειτουργία των ΚΥΤ παρέχεται από πολλές διαφορετικές πηγές, συμπεριλαμβανομένων της Ε.Ε και των οργανισμών της, εθνικών αρχών, διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ. Η χρηματοδότηση της Ε.Ε, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης της προσέγγισης των ΚΥΤ, διατίθεται στην Ελλάδα και την Ιταλία μέσω των

¹⁹ Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) είναι μια υπηρεσία που δημιουργήθηκε με τον οδηγία 439/2010 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενίσχυση της συνεργασίας των Κ-Μ της Ε.Ε για το άσυλο, την ενίσχυση της εφαρμογής του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και την υποστήριξη των Κ-Μ.

αντίστοιχων πιστώσεων από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME)²⁰ και το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας (TEA)²¹, που καλύπτουν την περίοδο 2014–2020. Οι χρηματοδοτούμενες με τις εθνικές πιστώσεις που προέρχονται από τα TAME και TEA δράσεις, συγχρηματοδοτούνται από τα Κ-Μ αποδέκτες, ενώ η στήριξη έκτακτης ανάγκης είναι δυνατό να χρηματοδοτείται σε ποσοστό 100 % από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. (eca.europa.eu)

Μεταξύ των έργων που ανέθεσε η Επιτροπή στο πλαίσιο της στήριξης έκτακτης ανάγκης από το TAME και το TEA, περιλαμβάνονται έργα για τη στέγαση και τη φιλοξενία των μεταναστών, τη σίτιση, την υγειονομική περίθαλψη, την κατασκευή υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης, τη μεταφορά από τα σημεία αποβίβασης στα ΚΥΤ, τη βελτίωση της ικανότητας λήψης δακτυλικών αποτυπωμάτων των ελληνικών αρχών και την αναβάθμιση των ηλεκτρονικών συστημάτων που χρησιμοποιεί η Ελληνική Αστυνομία στο πλαίσιο της διαδικασίας καταγραφής. Δεδομένου ότι οι περισσότερες αποφάσεις χορήγησης στήριξης έκτακτης ανάγκης στο πλαίσιο του TAME και του TEA ελήφθησαν από τον Οκτώβριο του 2015 και έπειτα, δεν υπήρχαν ακόμη διαθέσιμες εκθέσεις σχετικά με τη χρησιμοποίηση των κονδυλίων. Το ίδιο ισχύει και για τις δράσεις στο πλαίσιο του μηχανισμού στήριξης έκτακτης ανάγκης, οι πρώτες αποφάσεις για τις οποίες, ελήφθησαν τον Μάρτιο του 2016. (eca.europa.eu)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

4.1 Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για τη Μετανάστευση

Η μεταναστευτική πολιτική της Ε.Ε αποσκοπεί στην καθιέρωση μιας ισορροπημένης προσέγγισης για την αποτελεσματική διαχείριση των νόμιμων και των παράνομων μεταναστευτικών ροών. Υπό αυτό το πλαίσιο, οφείλει να διαχειρίζεται τους μετανάστες, υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στα Κ-Μ με τέτοιο τρόπο που να είναι συγκρίσιμος με εκείνον που απολαμβάνουν όλοι οι Ευρωπαίοι πολίτες. Παράλληλα, αναλαμβάνει την ενίσχυση των μέτρων για την αποτελεσματική καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης καθώς και την ανάγκη προώθησης μιας εγγύτερης συνεργασίας με τις τρίτες χώρες, σε όλους τους σχετικούς τομείς. (europarl.europa.eu)

Στις 13 Μαΐου 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε το ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη νόμιμη και τη παράνομη μετανάστευση. Το πρόγραμμα δράσης προτείνει άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης στη Μεσόγειο, καθώς και μέτρα που πρέπει να ληφθούν τα προσεχή έτη για την καλύτερη διαχείριση της μετανάστευσης από κάθε άποψη. Σε

²⁰ Συστάθηκε στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020 στον τομέα των Εσωτερικών Υποθέσεων της Ε.Ε. Στόχος του Ταμείου είναι η υποστήριξη των προσπαθειών των Κ-Μ για την υιοθέτηση και ανάπτυξη: α) ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και μετανάστευσης β) μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής ένταξης νόμιμων μεταναστών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας και γ) μιας αποτελεσματικής πολιτικής επιστροφών, τηρώντας τις αρχές της αξιοπρέπειας και της διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. (knowledgebridges.gr)

²¹ Συμβάλλει σε ένα υψηλό επίπεδο ασφαλείας στην Ε.Ε ενώ παράλληλα διευκολύνει τα νόμιμα ταξίδια, εξασφαλίζοντας την αποτελεσματική διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε και την αποτελεσματική επεξεργασία των αιτήσεων θεώρησης εισόδου για το χώρο Σένγκεν (έναν χώρο χωρίς σύνορα που απαρτίζεται από 22 χώρες της Ε.Ε και 4 συνδεδεμένες χώρες – Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία και Ελβετία). (eur-lex.europa)

μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη βάση, η Επιτροπή προτείνει κατευθυντήριες γραμμές σε συνάρτηση με:

- ✓ τη μείωση των κινήτρων για παράτυπη μετανάστευση
- ✓ τη διαχείριση των συνόρων / διάσωση ζωών και διασφάλιση των εξωτερικών συνόρων
- ✓ την ανάπτυξη ισχυρότερης κοινής πολιτικής ασύλου
- ✓ την εφαρμογή μιας νέας πολιτικής για τη νόμιμη μετανάστευση, με τον εκσυγχρονισμό και την αναθεώρηση του καθεστώτος της «μπλε κάρτας»²²
- ✓ τον καθορισμό νέων προτεραιοτήτων στις πολιτικές ένταξης
- ✓ τη βελτιστοποίηση των πλεονεκτημάτων της μεταναστευτικής πολιτικής για τα πρόσωπα και τις χώρες καταγωγής

Το πρόγραμμα περιλάμβανε προτάσεις που υποβλήθηκαν τον Δεκέμβριο του 2015 για τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής. Στο επίκεντρο αυτού ήταν το σχέδιο μετεγκατάστασης έως 160.000 αιτούντων άσυλο από την Ελλάδα, την Ουγγαρία και την Ιταλία, σε άλλα Κ-Μ της Ε.Ε. Ο στόχος ήταν να μειωθεί η πίεση στους τρεις βασικούς προορισμούς, αλλά και να εξασφαλιστεί περισσότερη αλληλεγγύη εντός της Ε.Ε, παρά μια ανισορροπημένη κατάσταση στην οποία οι περισσότεροι αιτούντες άσυλο, μετακινούνται στη Γερμανία και τη Σουηδία. Το καθεστώς μετεγκατάστασης συμφωνήθηκε στο Συμβούλιο τον Σεπτέμβριο του 2015, όπου τα Κ-Μ συμφώνησαν να λάβουν περαιτέρω μέτρα:

- Τροποποίηση των υφιστάμενων διατάξεων για τη διάθεση επιπλέον 1,7 δισεκατομμυρίων ευρώ στη διαχείριση της προσφυγικής κρίσης, αυξάνοντας το συνολικό κονδύλιο σε 9,2 δισεκατομμύρια ευρώ.
- Η Επιτροπή κάλεσε τα Κ-Μ να δεσμεύσουν πόρους για την UNHCR²³, τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας²⁴ (FAO) και άλλους σχετικούς οργανισμούς, για τη Συρία.
- Εφαρμογή του συστήματος μετεγκατάστασης με αιτήσεις ασύλου που διανέμονται σύμφωνα με τον υπολογισμό της ικανότητας υποδοχής μιας χώρας.
- Προσδιορισμός των «hotspots» (όπου οι σχετικοί οργανισμοί της Ε.Ε εργάζονται επιτόπου με τα μεθοριακά Κ-Μ για το γρήγορο εντοπισμό, την καταγραφή και τη λήψη των δακτυλικών αποτυπωμάτων των εισερχόμενων μεταναστών στα ελληνικά νησιά Λέσβος, Χίος, Σάμος, Λέρος και Κως και στην Ιταλία, στο νησί της Lampedusa και τα λιμάνια Pozzallo, Porto Empedocle, Augusta, Taranto και Trapani). Κύριος σύμμαχος στη δράση αυτή είναι η FRONTEX.
- Επιστροφή των απορριφθέντων αιτούμενων άσυλο. (Geddes et al, 2016)

²² Χορηγείται σε υπηκόους χωρών εκτός Ε.Ε και τις οικογένειές τους, κατόπιν αιτήσεώς τους και υποβολής των απαιτούμενων δικαιολογητικών, οι οποίοι επιθυμούν να εργαστούν σε θέση απασχόλησης σε μια χώρα της Ε.Ε

²³ Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες που τους παρέχει βοήθεια και προστασία. Ιδρύθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 1950 από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και έχει έδρα τη Γενεύη της Ελβετίας.

²⁴ Φορέας των Ηνωμένων Εθνών που ιδρύθηκε το 1945, με έδρα τη Ρώμη. Αποτελείται από 188 χώρες, μαζί με την Ε.Ε η οποία εντάχθηκε το 1991 ως πλήρες μέλος και εκπροσωπεί τα Κ-Μ στις επιτροπές και συνεδριάσεις του οργανισμού.

Στη βάση του προγράμματος αυτού, η Επιτροπή εξέδωσε στις 6 Απριλίου 2016 ανακοίνωση με τους προσανατολισμούς της, όσον αφορά τη νόμιμη μετανάστευση καθώς και το άσυλο. Περιγράφονται τέσσερις κύριοι άξονες σχετικά με τις πολιτικές για τη νόμιμη μετανάστευση όπως:

- αναθεώρηση της οδηγίας για την μπλε κάρτα,
- προσέλκυση καινοτόμων επιχειρηματιών στην Ένωση,
- διαμόρφωση ενός πιο συνεκτικού και αποτελεσματικού μοντέλου για τη διαχείριση της νόμιμης μετανάστευσης σε επίπεδο Ένωσης μέσω αξιολόγησης του ισχύοντος πλαισίου,
- ενίσχυση της συνεργασίας με τις κυριότερες χώρες προέλευσης, προκειμένου να εξασφαλιστούν νόμιμες οδοί προς την Ε.Ε, ενώ παράλληλα να βελτιωθεί η επιστροφή των ατόμων εκείνων που δεν έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν. (europarl.europa.eu)

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, έχει εγκρίνει πολλά ψηφίσματα για το θέμα της μετανάστευσης με σημαντικότερο αυτό της 12ης Απριλίου 2016, που αφορά την κατάσταση στην περιοχή της Μεσογείου και την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση της Ε.Ε όσον αφορά τη μετανάστευση. Το ψήφισμα αξιολογεί τις διάφορες προτεινόμενες πολιτικές και καταρτίζει μια σειρά συστάσεων. Η έκθεση της επιτροπής LIBE²⁵ που εγκρίθηκε στην ολομέλεια, συνοδευόταν από τις γνωμοδοτήσεις οκτώ άλλων επιτροπών του Κοινοβουλίου. Στο ψήφισμα περιλαμβάνεται η θέση του Κοινοβουλίου επί όλων των σχετικών πολιτικών της Ε.Ε για τη μετανάστευση και το άσυλο, αποτελώντας το σημείο αναφοράς του Κοινοβουλίου στον τομέα αυτό. (europarl.europa.eu)

Η εισροή προσφύγων και μεταναστών στην Ε.Ε αύξησε πολύ την πίεση των εθνικών αρχών για την προστασία των συνόρων. Το Ε.Κ ζήτησε την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, FRONTEX. Το 2012, η FRONTEX συντόνισε 39 κοινές πτήσεις επιστροφής για τις οποίες συνεργάστηκαν 20 Κ-Μ συν την Ελβετία και τη Νορβηγία, προκειμένου να επιστρέψουν 2.110 παράνομοι μετανάστες στην Αρμενία, την Κολομβία, τον Ισημερινό, τη Γεωργία, τη Γκάνα, τη Γκάμπια, το Κοσσυφοπέδιο, τη Νιγηρία, το Πακιστάν, τη Σερβία, την Ουκρανία και το Ουζμπεκιστάν. (Geddes et al, 2016)

Το νέο σύστημα ασύλου και μετανάστευσης που παρουσίασε η Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2020, προτείνει ένα σύστημα ευέλικτων συνεισφορών από τα Κ-Μ, τα οποία θα είναι υποχρεωμένα να δείχνουν αλληλεγγύη και να υποστηρίζουν εκείνα που βρίσκονται υπό πίεση. Η πρόταση στοχεύει, στην ανάπτυξη περισσότερων νόμιμων μεταναστευτικών οδών, στη διευκόλυνση της συνεργασίας με τρίτες χώρες, στη διασφάλιση ταχύτερων διαδικασιών ασύλου στα σύνορα και επιστροφής όσων δεν έχουν δικαίωμα διαμονής. (europarl.europa.eu)

²⁵ Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, υπεύθυνη για την προστασία των ελευθεριών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων.

4.2 Συνθήκες, Συμβάσεις και Συμβούλια Κομβικής Σημασίας για τη Μετανάστευση

- 15 Ιουνίου 1990 (Σύμβαση του Δουβλίνου)

Τέθηκε σε ισχύ 7 χρόνια αργότερα από την υπογραφή της (1η Σεπτεμβρίου 1997), λόγω προβλημάτων στην πρακτική εφαρμογή της, που καθυστέρουσαν την ψήφισή της σε μεμονωμένα Κ-Μ. Από τότε που τέθηκε σε ισχύ, αντικατέστησε τη Σύμβαση του Σένγκεν ως προς τις διατάξεις που αναφέρονται στην εξέταση παροχής ασύλου.

Η Σύμβαση του Δουβλίνου αποβλέπει στο να διασφαλίσει αφ' ενός ότι υπάρχει μία μόνο διαδικασία εξέτασης για κάθε αίτηση ασύλου και αφ' ετέρου ότι η διαδικασία αυτή θα διεξάγεται με ευθύνη ενός μόνο Κ-Μ. Έτσι επιδιώκεται η εξάλειψη του φαινομένου των «περιπλανώμενων προσφύγων» (refugees in orbit), δηλαδή των προσφύγων οι οποίοι μετά την απόρριψη της αίτησης παροχής ασύλου από ένα Κ-Μ, εισέρχονται σε άλλο και υποβάλλουν εκεί εκ νέου αίτηση παροχής ασύλου. Σε περίπτωση απόρριψης της νέας αίτησης συνεχίζουν σε ένα τρίτο Κ-Μ κ.ο.κ. (ΙΜΕΠΟ, 2020)

- 19 Ιουνίου 1990 (Σύμβαση του Σένγκεν)

Είχε ως στόχο την προοδευτική κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, την καθιέρωση της ελεύθερης κυκλοφορίας για όλους τους υπηκόους των κρατών που υπέγραψαν τη Συμφωνία καθώς και την αστυνομική και δικαστική συνεργασία μεταξύ των Κ-Μ.

- 7 Φεβρουαρίου 1992 (Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση)

Υπεγράφη στο Μάαστριχτ και τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα μετονομάστηκε σε «Ευρωπαϊκή Κοινότητα» και στηρίχθηκε σε τρεις πυλώνες.

- *Πρώτος Πυλώνας*, η κοινή Εσωτερική Αγορά, η οποία άνοιξε το δρόμο για την εξέλιξη της πολιτικής ένωσης της Κοινότητας.

- *Δεύτερος Πυλώνας*, η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) με την οποία καθίσταται δυνατή η ανάπτυξη μιας κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής που περιλαμβάνει ανθρωπιστικό έργο, αποστολές διατήρησης της ειρήνης και καταπολέμησης κρίσεων.

- *Τρίτος Πυλώνας*, η Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία μεταξύ των Κ-Μ σε ποινικά θέματα, όπως το εμπόριο όπλων και ναρκωτικών, η τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα, καθώς επίσης θέματα ασύλου και μετανάστευσης.

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ υλοποιήθηκε η Εσωτερική Αγορά, η οποία κατήργησε τα εσωτερικά σύνορα της Ε.Ε. και οδήγησε στην πραγμάτωση των τεσσάρων βασικών ελευθεριών: την ελεύθερη διακίνηση προσώπων, εμπορευμάτων, υπηρεσιών και κεφαλαίου.

- 2 Οκτωβρίου 1997 (Συνθήκη του Άμστερνταμ)

Με αυτή τη συνθήκη η Ε.Ε έβαλε στόχο τη δημιουργία αρχών και ευθυνών στο πεδίο της κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, με την προσοχή της να επικεντρώνεται περισσότερο στην παρουσίαση των αξιών της Ένωσης στον έξω κόσμο, στη διασφάλιση των συμφερόντων της και στη μεταρρύθμιση των πράξεών της. Η συνθήκη σύστησε στην Ευρωπαϊκή Ένωση έναν ύπατο εκπρόσωπο για εξωτερικά θέματα, ο οποίος μαζί με τους προέδρους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, έδωσαν ένα καινούριο "πρόσωπο" στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ειδικότερα στα εξωτερικά ζητήματα.

Με την συνθήκη του Άμστερνταμ, οι αρμοδιότητες και οι ευθύνες των κοινοτικών οργάνων αυξήθηκαν. Επίσης με την υπογραφή της συνθήκης κατοχυρώνεται η Συμφωνία Σένγκεν και εντάσσεται στο νομικό σύστημα της Ένωσης (το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία παρέμειναν εκτός της συμφωνίας). Η Ε.Ε με αυτή τη συνθήκη μπορεί να χειρίζεται τη μετανάστευση καθώς και να τροποποιεί πολλές νομοθεσίες. Η συνθήκη επίσης βοηθάει στην περαιτέρω συνεργασία των Κ-Μ σε θέματα δικαστικά και αστυνομικά. (Moravcsik et al, 1999)

- 11-12 Δεκεμβρίου 1998 (Βιέννη)

Στον τομέα του ασύλου και της μετανάστευσης το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης προέτρεψε την εντατικοποίηση των εργασιών στο ζήτημα της προσωρινής προστασίας, στο σύστημα ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, στο σύστημα EURODAC¹, στις διατάξεις για τους υπηκόους τρίτων χωρών και σε μία σφαιρική στρατηγική μετανάστευσης. Στο πλαίσιο αυτό, επικρότησε τη σύσταση της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο (High Level Working Group on Immigration and Asylum²⁶).

- 15-16 Οκτωβρίου 1999 (Τάμπερε)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέληξε σε μία σειρά συμπερασμάτων για τη μετανάστευση, μεταξύ των οποίων ήταν και η ανάγκη μιας κοινής προσέγγισης, που θα εξασφαλίζει την κοινωνική ένταξη των μεταναστών που διαμένουν νόμιμα στην Ε.Ε. Επιπλέον τονίστηκε, ότι η Ε.Ε πρέπει να εξασφαλίσει τη δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην επικράτεια ενός Κ-Μ. Μια πιο σθεναρή πολιτική ένταξης πρέπει να στοχεύει στην παροχή δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αντιστοίχων με εκείνες των πολιτών της Ε.Ε, καθώς επίσης να καταπολεμά τις διακρίσεις στην οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή και να λαμβάνει μέτρα κατά της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.

Στη συνθήκη του Τάμπερε, προστέθηκε η λειτουργία της Ευρωπαϊκής Δικαστικής Συνεργασίας (EUROJUST). Ένας οργανισμός με σκοπό την προώθηση, τη βελτίωση και το

²⁶ Ιδρύθηκε το Δεκέμβριο 1998 και το έργο της αφορά: α) την εξωτερική διάσταση της πολιτικής της Ε.Ε για το άσυλο και τη μετανάστευση β) το διάλογο, τη συνεργασία και την εταιρική σχέση με τις χώρες προέλευσης και τις χώρες διέλευσης και γ) τη νόμιμη μετανάστευση, τη λαθρομετανάστευση, τις αιτήσεις ασύλου και την ανάπτυξη.

συντονισμό μεταξύ των δικαστικών αρχών των Κ-Μ και κυρίως την αντιμετώπιση των διασυνοριακών σοβαρών μορφών οργανωμένου εγκλήματος. (Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1727)

- 26 Φεβρουαρίου 2001 (Η Συνθήκη της Νίκαιας)

Επί της ουσίας ήταν η τροποποίηση της συνθήκης του Μάαστριχτ. Με τη συνθήκη αυτή αυξήθηκαν οι νομοθετικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες του Κοινοβουλίου και επεκτάθηκε σε περισσότερους τομείς το σύστημα ψηφοφορίας, με ειδική πλειοψηφία στους κόλπους του Συμβουλίου.

- 14-15 Δεκεμβρίου 2001 (Λάακεν)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεσμεύτηκε να υιοθετήσει το συντομότερο δυνατόν, κοινή πολιτική στον τομέα του ασύλου και της μετανάστευσης.

- 21-22 Ιουνίου 2002 (Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης)

Δόθηκαν συγκεκριμένες οδηγίες για την υιοθέτηση μέτρων κατά της λαθρομετανάστευσης μεταξύ των οποίων ήταν, η επίσπευση σύναψης συμφωνιών επανεισδοχής, η έγκριση προγραμμάτων επαναπατρισμού καθώς και η υλοποίηση μέτρων για τη σταδιακή θέσπιση συντονισμένης και ολοκληρωμένης προστασίας των εξωτερικών συνόρων. Επιπλέον, η συμφωνία υπενθύμισε την ανάγκη μείωσης των αιτίων που προκαλούν τα μεταναστευτικά ρεύματα μέσω της εντατικοποίησης της οικονομικής συνεργασίας, της ανάπτυξης εμπορικών συναλλαγών, της αναπτυξιακής βοήθειας και της πρόληψης συγκρούσεων. Προς την κατεύθυνση αυτή, ζήτησε την εισαγωγή ρήτρας για την κοινή διαχείριση μεταναστευτικών ροών και την υποχρέωση επανεισδοχής σε κάθε μορφής μελλοντική συμφωνία συνεργασίας που θα συνάψει η Ε.Ε με τρίτες χώρες.

- 12-13 Δεκεμβρίου 2002 (Κοπεγχάγη)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνέταξε ένα πλάνο εργασιών σε θέματα ελέγχου των συνόρων, μετανάστευσης, ασύλου και συνεργασίας με τρίτες χώρες επιδιώκοντας έτσι να τονίσει την ανάγκη λήψης αποφάσεων και δράσης.

- 18 Φεβρουαρίου 2003 (Δουβλίνο II)

Μετά από επανεξέταση της Σύμβασης του Δουβλίνου, ψηφίστηκε από το Συμβούλιο ένας νέος κανονισμός για τα κριτήρια και τους μηχανισμούς εξέτασης των αιτήσεων ασύλου υπηκόων τρίτης χώρας, από τα Κ-Μ. Αυτός ο κανονισμός (ΕΚ 343/2003), είναι γνωστός ως Δουβλίνο II και αντικαθιστά τη Σύμβαση του Δουβλίνου. Ο κανονισμός, ορίζει κυρίως τις υποχρεώσεις που έχουν τα Κ-Μ μεταξύ τους. Κάθε Κ-Μ είναι υπεύθυνο έναντι όλων των

υπολοίπων για τη δράση του, όσον αφορά την είσοδο και τη διαμονή υπηκόων τρίτων χωρών και οφείλει να επωμίζεται τις συνέπειες με πνεύμα αλληλεγγύης και καλόπιστης συνεργασίας.

- 19-20 Ιουνίου 2003 (Θεσσαλονίκη)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, διαπίστωσε ότι η μετανάστευση ανήκει στην πρώτη προτεραιότητα των πολιτικών της Ε.Ε και υπογράμμισε την ανάγκη για μια πολιτική με πληρέστερη δομή, που θα καλύπτει όλο το φάσμα των σχέσεων με τις τρίτες χώρες σε αυτόν τον τομέα (καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, διερεύνηση νόμιμων μεταναστευτικών οδών, ομαλή ένταξη των νόμιμων μεταναστών).

Σε αυτό το πλαίσιο, το Συμβούλιο ενέκρινε διάφορες πρωτοβουλίες που αφορούν ιδίως την πολιτική των θεωρήσεων, τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων ή την προοπτική να εφαρμοστεί ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου.

4.3 Συνθήκη Σένγκεν

Η Ε.Ε θέλοντας να αναπτύξει το αίσθημα της ασφάλειας στους πολίτες της, προχώρησε στη σύναψη της συμφωνίας του Σένγκεν. Ήταν 14 Ιουνίου του 1985, όταν στην κωμόπολη Σένγκεν του Λουξεμβούργου υπεγράφη μια συμφωνία ανάμεσα σε πέντε Κ-Μ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΚ), σύμφωνα με την οποία θα υπήρχε μια προοδευτική κατάργηση των ελέγχων στα κοινά τους σύνορα²⁷. Ακόμη, συμφωνήθηκε η αστυνομική και δικαστική συνεργασία ανάμεσα στα Κ-Μ της Ένωσης. Οι χώρες που υπέγραψαν αρχικά, ήταν το Βέλγιο, η Γερμανία, η Γαλλία, το Λουξεμβούργο και η Ολλανδία. Άλλα κράτη μέλη των ΕΚ και της Ε.Ε που μεταγενέστερα προσχώρησαν στη Συνθήκη, ήταν η Ιταλία το 1990, η Ισπανία και η Πορτογαλία το 1991, η Ελλάδα το 1992, η Αυστρία το 1995, η Δανία, η Φινλανδία και η Σουηδία το 1996. Το ίδιο έτος στη ζώνη Σένγκεν εντάχθηκαν και δύο κράτη τα οποία δεν ανήκαν στην ΕΚ και αυτά ήταν η Ισλανδία και η Νορβηγία.

Η Συμφωνία του Σένγκεν τέθηκε σε ισχύ στις 26 Μαρτίου 1995, δημιουργώντας έτσι τη Ζώνη Σένγκεν, που ενσωματώθηκε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ την 1η Μαΐου 1999, με εξαίρεση την Ιρλανδία. Έκτοτε το κεκτημένο του Σένγκεν εφαρμόζεται και αναπτύσσεται περαιτέρω εντός του θεσμικού και νομικού πλαισίου της Ε.Ε. Τα επόμενα χρόνια, εισήλθαν στη συμφωνία κι άλλα κράτη, όπως η Ισλανδία, η Νορβηγία, η Τσεχία, η Εσθονία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Σλοβενία, η Σλοβακία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Ελβετία, το Λιχτενστάιν και η Κροατία.

Όσον αφορά τους πολίτες, η συνθήκη έχει άμεσο αντίκτυπο στην καθημερινότητά τους αφού μπορούν να ταξιδεύουν σε οποιαδήποτε χώρα της Ζώνης χωρίς την επίδειξη ταυτότητας ή διαβατηρίου. Στα αεροδρόμια υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα σε «πτήσεις εντός Σένγκεν» και «πτήσεις εκτός Σένγκεν». Όσον αφορά τους πολίτες χωρών εκτός Ζώνης Σένγκεν, μπορούν να ταξιδέψουν σε ένα Κ-Μ για μια διάρκεια τριών μηνών, με την προϋπόθεση ότι πληρούν τους

²⁷ ΦΕΚ Α 140/1997

όρους Σένγκεν, δηλαδή έχουν στην κατοχή τους έγκυρα διαβατήρια, θεώρηση εισόδου σύντομης διαμονής, να μπορούν να αποδείξουν το σκοπό του ταξιδιού τους, να έχουν επαρκείς πόρους συντήρησης για την περίοδο παραμονής και για την επιστροφή και να μην είναι καταχωρημένοι στο σύστημα πληροφοριών Σένγκεν ως επικίνδυνοι για την ασφάλεια των Ευρωπαϊκών κρατών.

Η Συμφωνία του Σένγκεν, περιλαμβάνει μέτρα με τα οποία καταργείται ο έλεγχος στα εσωτερικά σύνορα των χωρών και ενισχύεται η ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. Το σημαντικότερο από τα μέτρα αυτά, είναι η απαίτηση από τα Κ-Μ που έχουν εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε, να πραγματοποιούν αυστηρούς ελέγχους και να επιτηρούν αποτελεσματικά τα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε, προκειμένου να παρεμποδίσουν και να ελέγξουν τη λαθρομετανάστευση, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και άλλες παράνομες δραστηριότητες.

Επιπλέον χαρακτηριστικά της Συμφωνίας Σένγκεν αποτελούν:

- η κοινή λίστα χωρών των οποίων οι πολίτες χρειάζονται βίζα
- η δημιουργία του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν, το οποίο επιτρέπει σε αστυνομικά τμήματα να μοιράζονται αρχεία καταζητούμενων, ανεπιθύμητων ατόμων και κλεμμένων αντικειμένων
- οι κοινοί κανόνες περί ασύλου (Geddes et al, 2016)

4.4 Ενσωμάτωση των Μεταναστών

Είναι γεγονός ότι οι Ευρωπαίοι στην πλειοψηφία τους κάνουν διακρίσεις όσον αφορά τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς, πόσο μάλλον όταν αυτοί προέρχονται από κοινότητες μεταναστών. Οι άνθρωποι αυτοί αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες αναφορικά με τη προσαρμογή και την ενσωμάτωσή τους στις Δυτικές κοινωνίες.

Συχνά, οι περιορισμένες πολιτικές καταστρατηγούν τα κατοχυρωμένα δικαιώματα των προσφύγων και των μεταναστών, ενώ η συνολική κατάσταση συνεπάγεται κοινωνική απομόνωση, οικονομική δυσπραγία και κακές συνθήκες διαβίωσης, καταστάσεις οι οποίες υποτιμούν την ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια. Οι συνθήκες αυτές αναπόφευκτα, ευνοούν την εξάπλωση του «ριζοσπαστικού» Ισλάμ, δημιουργώντας ένα «εκρηκτικό» κλίμα. Παρόλες τις αγκυλώσεις και τα στερεότυπα, η Ε.Ε επενδύει σημαντικά χρηματικά ποσά και πόρους, στην προσπάθεια ενσωμάτωσης των μεταναστών και την ομαλή ένταξη των μουσουλμανικών πληθυσμών στα Κ-Μ της ένωσης. (Antunez, 2019)

Οι κύριες δράσεις που έχει αναλάβει η Ε.Ε έχουν ως βάση την **εκπαίδευση** των μεταναστευτικών πληθυσμών. Η εκπαίδευση παίζει καθοριστικό ρόλο στην παροχή κατευθύνσεων σε πρόσφυγες και άλλους μετανάστες από τρίτες χώρες, ώστε να προσαρμοστούν στη νέα χώρα και κουλτούρα, καθώς και στην καλλιέργεια κοινωνικών σχέσεων εντός της κοινότητας υποδοχής τους.

Από το 2016, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει τα Κ-Μ της Ε.Ε στις προσπάθειές τους να εντάξουν τους μετανάστες στα εθνικά τους συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το σχέδιο δράσης της

Επιτροπής για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών προσδιορίζει τρεις προτεραιότητες για την εκπαίδευση:

- Ένταξη των νεοαφιχθέντων μεταναστών στις δομές γενικής εκπαίδευσης το συντομότερο δυνατόν
- Πρόληψη της υστέρησης των μεταναστών
- Πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού και προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου. (ec.europa.eu)

Η Επιτροπή έχει προσφέρει επιγραμματική γλωσσική υποστήριξη σε περισσότερους από 100.000 πρόσφυγες και νεοαφιχθέντες μετανάστες. Στόχος της πρωτοβουλίας, είναι να βοηθηθούν τα άτομα και να ενσωματωθούν στην κοινωνία υποδοχής τους, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να μάθουν τη γλώσσα της. Στο πλαίσιο του σχεδίου αυτού πραγματοποιήθηκαν συγκεκριμένες δράσεις, όπως αξιολόγηση των δεξιοτήτων και των προσόντων των μεταναστών ή συνεργατικές πλατφόρμες για την προώθηση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ ιδρυμάτων και προσωπικού εκπαίδευσης – κατάρτισης. (ec.europa.eu)

Για να συμβάλει στην ένταξη των μεταναστών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διευκολύνει την ανταλλαγή ορθών πρακτικών μεταξύ των Κ-Μ, με δραστηριότητες αμοιβαίας μάθησης. Οι δραστηριότητες αυτές προωθούν επίσης τη δικτύωση μεταξύ των φορέων χάραξης πολιτικής και τους δίνουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίζουν καλύτερα τις σημερινές και μελλοντικές προκλήσεις. Οι εκδηλώσεις αυτές διοργανώνονται κατόπιν αιτήματος οποιουδήποτε Κ-Μ και συμμετέχουν σε αυτές φορείς χάραξης πολιτικής από άλλες εθνικές διοικήσεις και ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες, οι οποίοι συνεργάζονται σε συμμετοχικά εργαστήρια για την εξεύρεση λύσεων σε εθνικές προκλήσεις.

Ακόμη, η Επιτροπή συγχρηματοδοτεί το δίκτυο εκπαίδευσης μεταναστών SIRIUS²⁸. Το δίκτυο στηρίζει την εκπαίδευση παιδιών και νέων που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών μέσω στρατηγικών δραστηριοτήτων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, με τη συνεργασία ερευνητών, φορέων χάραξης πολιτικής, επαγγελματιών του κλάδου της εκπαίδευσης μεταναστών, καθώς και των ίδιων των μεταναστών και των προσφύγων. (ec.europa.eu)

²⁸ Skills and Integration of Migrants, Refugees and Asylum Applicants in European Labour Markets. Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε στις χώρες: Βέλγιο, Τσεχία, Δανία, Φινλανδία, Ελλάδα, Ιταλία, Ελβετία και Μ. Βρετανία. Είχε διάρκεια από τον Ιανουάριο 2018 έως τον Δεκέμβριο 2020. Το πρόγραμμα SIRIUS, βασίζεται σε ένα πολυδιάστατο εννοιολογικό πλαίσιο στο οποίο η χώρα υποδοχής ή οι πολιτικές-θεσμικές, κοινωνικές και ατομικές συνθήκες λειτουργούν θετικά και διευκολύνουν την ένταξη των μεταναστών, των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, μέσω της αγοράς εργασίας.

4.5 Διαδικασίες Χορήγησης Ασύλου σε Ελλάδα και Ιταλία

Στην Ελλάδα, ο προσδιορισμός του μετανάστη ως πρόσφυγα γίνεται από το Υπουργείο Εσωτερικών της χώρας, μέσω της Επιτροπής Ασύλου²⁹ η σύσταση της οποίας πραγματοποιήθηκε με το Ν.3907/2011. Η αίτηση για άσυλο γίνεται από τον ίδιο τον μετανάστη ενώπιον των αστυνομικών αρχών ή τα τμήματα Διεύθυνσης Αλλοδαπών στην Αθήνα και την Θεσσαλονίκη. Οι εξετάσεις των αιτήσεων γίνονται με προσωπικές συνεντεύξεις από εξειδικευμένους αστυνομικούς και διερμηνείς. Οι αιτούμενοι άσυλο, μπορούν κατά τη διαδικασία της συνέντευξης να έχουν παράσταση από δικηγόρο, εάν το επιθυμούν. Από τη στιγμή που ο μετανάστης αιτείται άσυλο, δεν μπορεί να φύγει από την χώρα. Υπεύθυνος φορέας για τη στέγαση των αιτούμενων ασύλου στην Ελλάδα είναι το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Προκειμένου να εγκριθεί η στέγαση, ο αιτούμενος άσυλο μετανάστης οφείλει να κάνει αίτηση στα Κέντρα Υποδοχής. Τα παιδιά των αιτούμενων άσυλο, έχουν πρόσβαση σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες των δημόσιων σχολείων, ακόμη και με ελλιπή δικαιολογητικά. (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου)

Το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη συγκρότησε την **Αρχή Προσφυγών**, η οποία έχει ως κύριο έργο την εξέταση των προσφυγών αιτούμενων ασύλου, κατά των αποφάσεων της Υπηρεσίας Ασύλου. Η Αρχή Προσφυγών υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη και αποτελείται από μια ή περισσότερες τριμελείς Επιτροπές Προσφυγών. Η συγκρότηση των επιτροπών ποικίλει, ανάλογα με τον αριθμό των προσφυγών που υποβάλλονται και κατόπιν απόφασης του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη. Οι επιτροπές έχουν θητεία δύο ετών που μπορεί να ανανεώνεται.

Οι Επιτροπές Προσφυγών, αποτελούνται από ένα πρόσωπο εγνωσμένου κύρους, με εξειδίκευση και εμπειρία στο προσφυγικό δίκαιο ή στο δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή στο διεθνές δίκαιο, ως πρόεδρο, έναν Έλληνα υπήκοο που υποδεικνύεται από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες και έναν πτυχιούχο Α.Ε.Ι. με τίτλο σπουδών νομικών, πολιτικών ή κοινωνικών επιστημών με εξειδικευμένες γνώσεις στα ζητήματα διεθνούς προστασίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως μέλη. (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου)

Λόγω του ότι το πλήθος των προσφύγων και των μεταναστών είναι πολύ μεγάλο, οι αρμόδιες αρχές των χωρών υποδοχής προσπαθούν να ελέγξουν και να καταγράψουν όσο το δυνατό καλύτερα τους μετανάστες και να γίνουν οι απαραίτητες διαδικασίες ώστε να αφομοιωθούν στις χώρες προορισμού τους. Όμως αυτή η διαδικασία είναι περίπλοκη αφού και οι διαδρομές αλλάζουν συνεχώς αλλά και οι χώρες προέλευσης ποικίλουν και αυτό κάνει το έργο των αρμοδίων για την καταγραφή φορέων ακόμη πιο δύσκολο. (Tamara et al, 2014)

Έτσι, σύμφωνα και με τον Patrick Calvar (πρόεδρο της Γενικής Διεύθυνσης εσωτερικής ασφαλείας της Εσωτερικής Υπηρεσίας Πληροφοριών της Γαλλίας), δίνεται ο χώρος σε τζιχαντιστές να εισχωρήσουν λαθραία στις χώρες υποδοχής ως πρόσφυγες, μέσω των

²⁹ Υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη και έχει τοπική αρμοδιότητα που εκτείνεται σε όλη την Επικράτεια. Η Υπηρεσία Ασύλου λειτουργεί σε επίπεδο Διεύθυνσης και έχει ως αποστολή την εφαρμογή της νομοθεσίας περί ασύλου και των λοιπών μορφών διεθνούς προστασίας των αλλοδαπών και αν ιθαγενών, καθώς και τη συμβολή στο σχεδιασμό και τη διαμόρφωση της εθνικής πολιτικής ασύλου.

μεταναστευτικών διαδρομών και να συνεχίζουν το ταξίδι τους προς τις χώρες της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης στις οποίες σχεδιάζουν κάποιο τρομοκρατικό χτύπημα. (Reuters, 2016)

4.6 Διαδικασίες Μετεγκατάστασης

Η Ε.Ε έως το 2019, μέσω του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (EMAS του TAME), διέθεσε 703 εκατομμύρια ευρώ ως στήριξη έκτακτης ανάγκης στην Ελλάδα και 122 εκατομμύρια ευρώ στην Ιταλία, επιπλέον των 328 και 394 εκατομμυρίων ευρώ που τους είχε διαθέσει αντίστοιχα στο πλαίσιο των εθνικών προγραμμάτων του TAME για την περίοδο 2014-2020. Τα υποχρεωτικά προσωρινά προγράμματα μετεγκατάστασης θεσπίστηκαν με δύο αποφάσεις του Συμβουλίου του Σεπτεμβρίου 2015 και εφαρμόστηκαν από τις 24 Μαρτίου 2015 έως τις 26 Σεπτεμβρίου 2017.

Η μετεγκατάσταση των μεταναστών που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου αντιστοιχούσε στο 4 % περίπου του συνόλου των αιτούμενων άσυλο στην Ιταλία και στο 22 % περίπου των αιτούμενων άσυλο στην Ελλάδα. Η Ουγγαρία και η Πολωνία αρνήθηκαν να δεχτούν μετανάστες προς μετεγκατάσταση, ενώ η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο άσκησαν το δικαίωμα της αυτοεξαίρεσής τους. Μέχρι στιγμής δεν έχει επιτευχθεί συναίνεση σχετικά με τη δημιουργία μόνιμου συστήματος μετεγκατάστασης. Το 2018, το ποσοστό επιστροφής των υπηκόων τρίτων χωρών που είχαν διαταχθεί να εγκαταλείψουν την Ε.Ε ήταν περίπου 40 % στην Ελλάδα και σχεδόν 20 % στην Ιταλία. Τα ποσοστά επιστροφής σε χώρες εκτός της Ε.Ε ήταν ακόμη χαμηλότερα. (ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ, 2019)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5.1 Μετανάστες που Έγιναν Τρομοκράτες ή Τρομοκράτες που Μετανάστευσαν;

Στα αραβικά κράτη που προέκυψαν από τη διάλυση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, η έννοια της εθνικής ταυτότητας ήταν ανύπαρκτη. Στη συνείδηση των ανθρώπων κυριαρχούσαν δυο βασικές ταυτότητες: Η πρώτη ήταν η παραδοσιακή στενή ταυτότητα της φυλής. Η δεύτερη ήταν η ταυτότητα του μουσουλμάνου. Για το Ισλάμ δεν υπάρχει έθνος. Οι άνθρωποι ταξινομούνται σε πιστούς και άπιστους. Η πίστη είναι το μοναδικό κριτήριο για να ανήκει κάποιος στην κοινότητα των μουσουλμάνων, η οποία είναι αντιληπτή από τους ίδιους τους μουσουλμάνους σαν ένα είδος υπερεθνικού «έθνους». Το Ισλάμ δεν είναι μόνο θρησκευτικό δόγμα. Είναι σύστημα δικαίου και ένας αυστηρός τρόπος ζωής, ασύμβατος με τις φιλελεύθερες συνταγματικές αρχές, με το νομικό πολιτισμό και με τα ήθη των δυτικών κοινωνιών. (Λυγερός, 2016)

Το πολιτικό χάσμα που χωρίζει τον μουσουλμανικό κόσμο από τη Δύση και το παρελθόν της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας έχουν δημιουργήσει το υπόβαθρο μιας σύγκρουσης. Την τάση ριζοσπαστικοποίησης των απανταχού μουσουλμάνων τα τελευταία 25 χρόνια, τροφοδότησαν αποφασιστικά οι πρόσφατες επεμβάσεις της Δύσης και το αίσθημα ταπείνωσης που αυτές έχουν προκαλέσει. Αυτή η ριζοσπαστικοποίηση τροφοδοτεί τον ισλαμικό φονταμενταλισμό κι αυτός με τη σειρά του την ισλαμική τρομοκρατία. Στις μουσουλμανικές κοινότητες της Δύσης,

οι φονταμενταλιστές όχι μόνο δεν είναι απομονωμένοι από τους υπόλοιπους σουνίτες, αλλά αντιθέτως είναι πρόσωπα σεβαστά και με επιρροή.

Η διάκριση ανάμεσα σε έναν φανατικό φονταμενταλιστή και σε έναν επίδοξο τρομοκράτη είναι εξαιρετικά δυσχερής. Όπως αποδεικνύουν τα γεγονότα, ενώ η πρώτη γενιά μουσουλμάνων μεταναστών είναι κατά κανόνα νομιμόφρων και εργάζεται σκληρά για να ριζώσει, στη δεύτερη και τρίτη γενιά εκδηλώνεται η τάση ριζοσπαστικοποίησης. Το σύνηθες είναι η προσχώρηση στον ισλαμικό φονταμενταλισμό και ενίοτε στην ισλαμική τρομοκρατία. (Λυγερός, 2016)

Τα στοιχεία από το Αφγανιστάν, το Ιράκ και τη Συρία (και σε μικρότερο βαθμό το Πακιστάν), δείχνουν ότι ο αριθμός των πρώτων αιτούντων άσυλο στην Ευρώπη συσχετίζεται με τον αριθμό των θανάτων από τρομοκρατία στις χώρες προέλευσης. Η μεγάλη πλειονότητα των προσφύγων στον κόσμο, περίπου 86%, βρίσκεται στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τα στρατόπεδα προσφύγων χρησιμοποιούνται πολλές φορές από τρομοκράτες για ριζοσπαστικοποίηση και στρατολόγηση και ως βάσεις για την έναρξη επιθέσεων. (Timothy et al, 2010)

Παιδιά μεταναστών στην Ευρώπη (πιν. 5.1), τα οποία δεν κατάφεραν να ενσωματωθούν από τα κράτη υποδοχής και τα οποία βρέθηκαν μετέωρα ανάμεσα σε δύο κουλτούρες, αναζητώντας ταυτότητα και νόημα ύπαρξης, είδαν τους τζιχαντιστές μαχητές ως πρότυπα και αποφάσισαν να ταξιδέψουν στη Συρία για να γίνουν ξένοι μαχητές του Ι.Κ.

France:	1,700
Germany:	820
United Kingdom:	760
Belgium:	470
Bosnia:	330
Netherlands	315
Austria:	300
Sweden:	300
Kosovo:	232
Macedonia:	146
Spain:	135
Denmark:	125
Albania:	90
Italy:	87
Norway:	80+
Finland:	70
Serbia:	70
Switzerland:	57
Montenegro:	38
Ireland:	30
Total:	6,155

Πίνακας 5.1: Ξένοι μαχητές από 20 Ευρωπαϊκές χώρες που έφυγαν προς Συρία και Ιράκ, μέχρι το 2015, προκειμένου να ενταχθούν στο Ι.Κ

Πηγή: Alex.P.Schmid, Foreign (Terrorist) Fighters with IS: A European Perspective, The Hague: ICCT, 2015

Οι μετανάστες μπορούν να είναι τρομοκράτες και οι τρομοκράτες μπορούν να είναι μετανάστες με διάφορους τρόπους:

- ✓ Η μετανάστευση στο Χαλιφάτο απεικονίζεται ως ατομική μουσουλμανική υποχρέωση και έχει προσελκύσει χιλιάδες νέους Μουσουλμάνους στη Δυτική διασπορά.
- ✓ Ορισμένοι τζιχαντιστές που δεν μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους χωρίς να συλληφθούν, μεταναστεύουν από το ένα τζιχαντιστικό θέατρο στο άλλο (Αφγανιστάν – Βοσνία – Τσετσενία – Σομαλία – Συρία).
- ✓ Ορισμένοι οικονομικοί μετανάστες απάγονται και εξαναγκάζονται από τους τρομοκράτες να ενταχθούν στις τάξεις τους (μια πρακτική που χρησιμοποιεί κατά κόρον η Boko Haram στη βόρεια Νιγηρία).
- ✓ Ένας μικρός αριθμός ξένων μαχητών, έχει εμπλακεί σε τρομοκρατικές ενέργειες συμπεριλαμβανομένης της αυτοκτονίας, όταν μεταναστεύει στην πατρίδα του ως μέρος των ρευμάτων προσφύγων. (Castles et al, 2003)

Ιστορικά, ο αριθμός των εγκληματιών και των τρομοκρατών που εντοπίστηκαν σε μαζικά μεταναστευτικά κινήματα ήταν χαμηλός, αλλά οι τρομοκράτες συχνά έχουν εγκληματικό υπόβαθρο το οποίο ενισχύει την παραβατικότητα και τον εξτρεισμό.

Τα τελευταία χρόνια περισσότεροι από 6.000 νέοι άντρες και γυναίκες, έχουν μεταναστεύσει από την Ευρώπη, προς τη Συρία και το Ιράκ για να ενταχθούν σε οργανώσεις που έχουν χαρακτηριστεί «τρομοκρατικές». Περίπου 1.500 από αυτούς, επέστρεψαν μετά από μια περιοδεία καθήκοντος (tour of duty), από το Χαλιφάτο. Μερικοί από αυτούς έχουν εν τω μεταξύ συμμετάσχει σε τρομοκρατικές ενέργειες. Είναι μετανάστες hijrah³⁰, που μετατράπηκαν σε τρομοκράτες ή τουλάχιστον εντάχθηκαν σε μια τζιχαντιστική οργάνωση που εμπλέκεται σε τρομοκρατικές ενέργειες. Εκείνοι από αυτούς που επέστρεψαν στην Ευρώπη όχι από απογοήτευση, αλλά με την πρόθεση να πραγματοποιήσουν επιθέσεις στη χώρα προέλευσής τους, είναι επαναπατριζόμενοι μετανάστες που γίνονται τρομοκράτες, υπηρετώντας το Ι.Κ στη Δύση. Στρατιωτικά έγγραφα που καταλήφθηκαν σε επιχειρήσεις εναντίον του Ι.Κ κατέστησαν σαφές ότι, οι προσφυγικές ροές προς την Ευρώπη πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για τη διείσδυση τρομοκρατών. (Von Bernd, 2015)

Σύμφωνα με τον Yuhas, ξένοι μαχητές που επιστρέφουν, χρησιμοποιούν διάφορες διαδρομές για να επιστρέψουν στην Ευρώπη. Κάποιοι χρησιμοποιούν τα δικά τους διαβατήρια, ή παραποιημένα ταξιδιωτικά έγγραφα και άλλοι έρχονται με κλεμμένα έγγραφα ταυτότητας. Οι περισσότεροι εξ αυτών ταξιδεύουν χωρίς έγγραφα, κρυμμένοι στο ρεύμα παράνομων μεταναστών και αιτούντων άσυλο, που μετακόμισαν στην Ευρώπη από το φθινόπωρο του 2014 και έπειτα, με την έξαρση των μεταναστευτικών κυμάτων.

³⁰ Μεσαιωνική λατινική μεταγραφή της αραβικής λέξης που σημαίνει "αναχώρηση" ή "μετανάστευση". Εναλλακτικά η λέξη αναφέρεται στο ταξίδι του προφήτη Μωάμεθ και των οπαδών του, από τη Μέκκα στη Μεδίνα το έτος 622.

5.2 Αυστηροί Έλεγχοι για Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας Μέσω της Μετανάστευσης: Λύση ή Ψευδαίσθηση;

Η Ε.Ε με τα 28 Κ-Μ, αριθμεί περίπου 510 εκατομμύρια ανθρώπους, ενώ ο χώρος Σένγκεν αποτελείται από 26 χώρες με συνολικό πληθυσμό άνω των 420 εκατομμυρίων ανθρώπων. Η συμφωνία του Σένγκεν του 1995, επιτρέπει στους Ευρωπαίους να κυκλοφορούν ελεύθερα σε ένα χώρο 4.312.099 τετραγωνικών χιλιομέτρων, με ένα κοινό εξωτερικό σύνορο αποτελούμενο από 42.672 χιλιόμετρα χερσαίων συνόρων και 8.826 χιλιόμετρα ακτογραμμής. Η FRONTEX, ο οργανισμός για τον έλεγχο των ευρωπαϊκών συνόρων, αριθμεί σε προσωπικό περίπου 310 άτομα, ενώ ο προϋπολογισμός λειτουργίας της ανέρχεται στα 114 εκατομμύρια ευρώ. Ο έλεγχος των συνόρων, παραμένει σε μεγάλο βαθμό προνόμιο των εθνικών κυβερνήσεων. (Schmid, 2016)

Όπως είναι γνωστό, μια αλυσίδα είναι τόσο ισχυρή όσο ο πιο αδύναμος κρίκος της, έτσι και τα σύνορα της Συνθήκης Σένγκεν είναι εξίσου ισχυρά με εκείνα των μεσογειακών μελών της, ιδίως της Ιταλίας και της Ελλάδας. Παρόλο που οι συνοριακοί έλεγχοι αρχικά είχαν σχεδιαστεί για τον περιορισμό της παράνομης μετανάστευσης, μετά την 9/11 όλο και περισσότερο χρησιμοποιούνται και για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, ειδικά στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ο περιορισμός των τρομοκρατών είναι θεμιτός στόχος, αλλά η αποτελεσματικότητα των συνοριακών ελέγχων περιορίζεται από το γεγονός ότι πολλοί τρομοκράτες είναι «εγχώριοι» ή είναι αλλοδαποί με νόμιμη άδεια διαμονής. Μερικές φορές η τρομοκρατία εισάγεται όχι από αλλοδαπούς αλλά από πολίτες που ριζοσπαστικοποιήθηκαν ενώ ήταν στο εξωτερικό. Αυτό θέτει όριο στο τι μπορεί να κάνει ο έλεγχος της μετανάστευσης για να σταματήσει την τρομοκρατία. Από την άλλη πλευρά, η αντιτρομοκρατική νομοθεσία μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τη μετανάστευση και να είναι ιδιαίτερα επιζήμια για τους πρόσφυγες που ζητούν άσυλο.

Υπάρχουν άλλοι τρόποι καταπολέμησης της τρομοκρατίας, με λιγότερες αρνητικές παρενέργειες. **Η επίθεση στην ιδεολογία των τρομοκρατών και των οργανωτικών υποδομών τους**, είναι μια πιο ελπιδοφόρα οδός από αυτή του ελέγχου όλων των ατόμων στις κινήσεις τους, με την ελπίδα να συλλάβουν μερικούς τρομοκράτες ανάμεσά τους. (Schmid, 2016)

Αυτό που είναι τουλάχιστον εξίσου σημαντικό για τη διαχείριση των μεταναστών και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας είναι δύο μέτρα που πρέπει να ληφθούν:

α) Όσοι ζητούν άσυλο στην Ευρώπη πρέπει να δεσμευτούν δημόσια ότι θα σεβαστούν τους νόμους των χωρών υποδοχής τους, τον πολιτισμό τους και τις βασικές αξίες της Ευρώπης όπως η δημοκρατική πλειοψηφία, ο σεβασμός των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, ο διαχωρισμός κράτους και θρησκείας, η ισότητα των φύλων, η ελευθερία σκέψης και θρησκείας, η κοινωνική αλληλεγγύη, η αποδοχή της διαφορετικότητας κ.α.

β) Όσοι έρχονται στις ακτές της Ευρώπης για να ζητήσουν προστασία από τη δίωξη και την τρομοκρατία, θα πρέπει να υποχρεωθούν να βοηθήσουν τις αρχές, στον εντοπισμό στρατολόγων τρομοκρατών, διαμεσολαβητών και διαχειριστών ριζοσπαστικών ιδεών στη χώρα τους, καθώς και να αναφέρουν εκείνους που επιδιώκουν να ενταχθούν σε τζιχαντιστικά δίκτυα.

Τέτοιες δεσμεύσεις από πρόσφυγες και άλλους μετανάστες σε χώρες υποδοχής είναι ένα μικρό τίμημα για να τους δοθεί η ευκαιρία να ξαναχτίσουν τη ζωή τους σε μια ήπειρο, που μετά από αιώνες θρησκευτικών συγκρούσεων και αγώνων ηγεμονικής εξουσίας, έχει ξεπεράσει επιτυχώς αυτές τις ιστορικές μάστιγες και θέλει να συνεχίσει έτσι. (Schmid, 2016)

5.3 Το Δόγμα του Ευρώ – Ισλάμ

Υπάρχει μια αυξανόμενη τάση στην Ευρώπη που δηλώνει ότι, το βασικό πρόβλημα μεταξύ μουσουλμάνων και Ευρωπαίων που οδηγεί στην κρίση ταυτότητας μεταξύ των μουσουλμάνων μεταναστών στην Ευρώπη, είναι η έλλειψη προσπαθειών για τη δημιουργία μιας βάσης, που να επιτρέπει στην ισλαμική διδασκαλία να είναι συμβατή με τις ευρωπαϊκές αξίες. (Adida et al, 2010, Kastoryano, 2004)

Αυτή η ασυμβατότητα δημιουργεί ένα ακόμη εμπόδιο ταυτότητας μεταξύ των Ευρωπαίων Μουσουλμάνων. Για να ξεπεραστεί το ζήτημα στο επίπεδο του λόγου, έχουν γίνει προσπάθειες από μουσουλμάνους μελετητές στην Ευρώπη να καλλιεργήσουν μια νέα ιδέα, που ονομάζεται γενικά Ευρώ – Ισλάμ (Euro-Islam), η οποία θα μπορούσε να επιτρέψει στους μουσουλμάνους να ενσωματώσουν στην ισλαμική διδασκαλία, τις ευρωπαϊκές αξίες. (Sayyad et al, 2002)

Με λίγα λόγια, το Euro-Islam αποτελεί μια φιλελεύθερη κατανόηση του Ισλάμ, που μπορεί να γίνει αποδεκτή τόσο από τη μουσουλμανική όσο και από την ευρωπαϊκή κοινότητα. Η ιδέα στοχεύει στη μεταρρύθμιση της ισλαμικής διδασκαλίας, έτσι ώστε να μπορεί να φιλοξενήσει αρχές ευρωπαϊκών αξιών, όπως η κοσμικότητα και ο ατομικισμός. (Tibi, 2008)

Οι πιο επιτυχημένες διακρατικές μουσουλμανικές οργανώσεις στην Ευρώπη, που έχουν ως στόχο την προώθηση του Euro-Islam και την διάθεσή του σε έναν ευρύτερο δημόσιο διάλογο, είναι η **Ομοσπονδία Ισλαμικού Οργανισμού στην Ευρώπη (FIOE³¹)** και το **Φόρουμ των Ευρωπαίων Μουσουλμανικών Οργανώσεων Νεολαίας και Φοιτητών (FEMYSO³²)**. (Karim, 2017)

Αν και η υποστήριξη της Ε.Ε για το Euro-Islam υπήρξε κρίσιμη για την περαιτέρω ενίσχυση της ιδέας, μέσω της παροχής μιας πλατφόρμας για μουσουλμανικές οργανώσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η υποστήριξή της οφείλεται στον πραγματιστικό στόχο, που δεν είναι άλλος από τη μείωση της εξτρεμιστικής ιδεολογίας μεταξύ των μουσουλμανικών κοινοτήτων στην Ευρώπη.

³¹ Federation of Islamic Organizations in Europe ιδρύθηκε από τη Μουσουλμανική αδελφότητα το 1989. Εδρεύει στις Βρυξέλλες και συντονίζει περισσότερες από 400 μουσουλμανικές οργανώσεις πανευρωπαϊκά. Ο κύριος στόχος του είναι η παροχή καθοδήγησης στους μουσουλμάνους της Ευρώπης.

³² Forum of European Muslim Youth and Student Organizations: Είναι μια πανευρωπαϊκή ομπρέλα για νέους μουσουλμάνους, η οποία λειτουργεί από το 1996. Εδρεύει στις Βρυξέλλες και έχει ως στόχο να συμβουλεύει και να επηρεάζει τζαμιά και ισλαμικές ομάδες σε ολόκληρη την ΕΕ, διευκολύνοντας την ανάπτυξη, τη δικτύωση και τη συνεργασία μεταξύ ευρωπαίων μουσουλμάνων και φοιτητικών οργανώσεων. Επιπλέον, επιδιώκει να είναι η αντιπροσωπευτική φωνή αυτών των ομάδων σε όλα τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε.

Παρά το ότι έχει προωθηθεί από πανευρωπαϊκές οργανωτικές πλατφόρμες και υποστηρίζεται από τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε, η ιδέα του Euro-Islam απέχει πολύ από το να γίνει ευρέως αποδεκτή από την ευρωπαϊκή κοινωνία. Το Euro-Islam, όχι μόνο έχει αμφισβητηθεί από μουσουλμανικές κοινότητες στην Ευρώπη, αλλά έχει εκληφθεί και αρνητικά από το ευρωπαϊκό κοινό, γεγονός που περιόρισε σημαντικά την κοινωνικοποίησή του.

Στο πλαίσιο της αυξανόμενης απειλής της ριζοσπαστικοποίησης των εγχώριων μουσουλμάνων στην Ευρώπη, η ανάγκη περαιτέρω εφαρμογής του Euro-Islam ως μορφή σύγχρονης ερμηνείας του Ισλάμ στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, αποτελεί μονόδρομο στην προσπάθεια λύσης του μουσουλμανικού ζητήματος στην Ευρώπη. (Karim, 2017)

Για το λόγο αυτό, οι οργανωτικές πλατφόρμες του Euro-Islam πρέπει να επεκταθούν και οφείλουν να περιλαμβάνουν όχι μόνο οργανισμούς που έχουν στενή σχέση με μετριοπαθείς ισλαμιστές, αλλά και άλλες οργανώσεις που ενδέχεται να μην έχουν σχέση με το ισλαμικό κίνημα. Επιπλέον, η Ε.Ε θα πρέπει να διαδραματίσει πιο σημαντικό και ειλικρινές ρόλο στην καλλιέργεια της ιδέας του Euro-Islam, ως τρόπου ενσωμάτωσης του αυξανόμενου μουσουλμανικού πληθυσμού στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, και να μην αντιμετωπίζει το μουσουλμανικό ζήτημα καθαρά ως θέμα ασφαλείας. (Karim, 2017)

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Adida C., Laitin D., Paris M.V, (2010), «Integration into Europe: Identifying a Muslim Effect, (Working Group on African Political Economy)», (online), Available from: http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/wgape/papers/17_Adida.PDF

Antunez J. (2019), «Refugees and Terrorism: The Real Threat», International Security Studies Group (ISSG), (online), Available from: <https://global-strategy.org/refugees-and-terrorism-the-real-threat/> (Πρόσβαση: 28 Δεκεμβρίου 2020)

Aufhauser D. (2004), «An Assessment of Current Efforts to Combat Terrorism Financing», U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE, WASHINGTON, (online), Available from: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-108shrg95189/pdf/CHRG-108shrg95189.pdf>

Baldwin-Edwards M. (2006), «Review of African Political Economy, Between a Rock and a Hard Place: North Africa as a Region of Emigration, Immigration and Transit Migration», (online), Available from: http://aei.pitt.edu/6365/1/Between_a_rock_FINAL.pdf (Πρόσβαση: 28 Νοεμβρίου 2020)

Breslow J. (2014), «How Saddam's former soldiers are fueling the rise of ISIS», (online), Available from: <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/article/how-saddams-former-soldiers-are-fueling-the-rise-of-isis/> (Πρόσβαση: 22 Δεκεμβρίου 2020)

Brian T. & Laczko F. (2014), «Fatal Journeys – Tracking Lives Lost During Migration, Chapter 3 - Tamara L. & Spijkerboer T. «Tracking deaths in the Mediterranean», Εκδόσεις International Organization for Migration (IOM), Switzerland

Castles S. & Millar M. J. (2003), «The Age of Migration – International Population Movements in the Modern World», Εκδόσεις Palgrave Macmillan, London

Castoryano R. (2004), «Religion and Incorporation: Islam in France and Germany» (online), Available from: <file:///D:/Downloads/j.1747-7379.2004.tb00234.x.pdf> (Πρόσβαση: 7 Δεκεμβρίου 2020)

Dinan D., Nugent N., Paterson W. (2017), «The European Union in Crisis, chapter 6 – Buonanno L., The European Migration Crisis», Εκδόσεις Palgrave, London

Elsayed A. & Adries de Grip, (2013), «Terrorism and Integration of Muslim Immigrants», Έκδοση 1^η, Εκδόσεις Econstore, Bonn

Geddes A. & Scholten P. (2016), «The Politics of Immigration in Western Europe», Έκδοση 2^η, Εκδόσεις: SAGE Publications Ltd

Hoffman B. (2006), «Inside Terrorism», Έκδοση 3^η, Εκδόσεις Columbia University Press, New York

Jenkins B.M. (2006), «The New Age of Terrorism», Rand Corporation Louisiana, (online), Available from: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reprints/2006/RAND_RP1215.pdf (Πρόσβαση: 4 Δεκεμβρίου 2020)

Karim M. (2017), «Integrating European Muslims Through Discourse? Understanding the Development and Limitations of Euro-Islam in Europe», (online), Available from: file:///D:/Downloads/IntegratingEuropeanMuslimsThroughDiscourse_UnderstandingtheDevelopmentandLimitationsofEuro-IslaminEurope.pdf (Πρόσβαση: 13 Νοεμβρίου 2020)

Kean T. (2004), «The 9/11 Commission Report, Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States» (online), Available from: https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=juJxMFmJCEMC&oi=fnd&pg=PR9&dq=The+9/11+Commission+Report,+USA,+2004+&ots=iyQsSIBk1m&sig=wdm-HZRtRckBcQRPHqqcdZSLwio&redir_esc=y#v=onepage&q=The%209%2F11%20Commission%20Report%2C%20USA%2C%202004&f=false (Πρόσβαση: 7 Ιανουαρίου 2021)

King C., Walker C., Gurulé J. (2008), «The Palgrave Handbook of Criminal and Terrorism Financing Law», Εκδόσεις Palgrave Macmillan, Englewood

Lewis D. & Kanji N. (2009), «Non-Governmental Organizations and Development», Έκδοση 1η, Εκδόσεις Routledge, Λονδίνο

Λοβέρδος Α. (2001), «Η Νέα Τρομοκρατία με Αφορμή την 11^η Σεπτεμβρίου», Έκδοση 1^η, Εκδόσεις: Ίνδικτος, Αθήνα

Locicero A. & Sinclair S.J (2008), «Studies in Conflict & Terrorism», Έκδοση 1^η, Εκδόσεις: Greenwood Publishing Group, United States of America

Λυγερός Σ. (2016), «Η Ισλαμική Τρομοκρατία», Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα

Μάζης Ι. (2012), «Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή», σελ 32,33, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

Molloy T. (2014), «Why ISIS Isn't Affecting Gas Prices», (online), Available from: <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/article/why-isis-isnt-affecting-gas-prices/> (Πρόσβαση: 13 Δεκεμβρίου 2020)

Moravcsik A. & Nicolaidis K. (1999), «Explaining the Treaty of Amsterdam, Harvard University», (online), Available from: <https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/amsterdam.pdf> (Πρόσβαση: 20 Νοεμβρίου 2020)

Μπόση Μ. (2000), «Περί του Ορισμού της Τρομοκρατίας», Εκδόσεις Τραυλός, Αθήνα

Μπόση Μ. (1996), «Ελλάδα και Τρομοκρατία. Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα

Murray D. (2017), «The Strange Death of Europe, (Immigration, Identity, Islam)», Έκδοση 1η, Εκδόσεις Bloomsbury Continuum

Nesser P. (2018), «Islamist Terrorism in Europe», Oxford University Press, p.130-132, (online), Available from: file: ///D:/Downloads/Islamist%20Terrorism%20in%20Europe%20by%20Petter%20Nesser%20(z-lib.org).pdf (Πρόσβαση: 13 Δεκεμβρίου 2020)

Park J. (2015), «Europe's Migration Crisis», Council on Foreign Relations, New York, (online), Available from: <https://www.cfr.org/backgrounders/europes-migration-crisis> (Πρόσβαση: 18 Δεκεμβρίου 2020)

Rosen L. (2015), «Islamic State Financing and U.S. Policy Approaches», Congressional Research Service, (online), Available from: https://www.everycrsreport.com/files/20150410_R43980_70bf0ccd9b3697cd2938749ce2d03aca66fcba70.pdf (Πρόσβαση: 15 Δεκεμβρίου 2020)

Ruby C. (2002), «The Definition of Terrorism», (online), Available from: file:///D:/Downloads/j.1530-2415.2002.00021.x.pdf, (Πρόσβαση: 5 Δεκεμβρίου 2020)

Sageman M. (2009), «The Next Generation of Terror», στο Foreign Policy, Washington, (online), Available from: <https://foreignpolicy.com/2009/10/08/the-next-generation-of-terror/> (Πρόσβαση: 23 Νοεμβρίου 2020)

Sayyad A. & Castells M. (2002), «Muslim Europe or Euro-Islam: Politics, Culture, and Citizenship in the Age of Globalisation», Έκδοση 1η, Εκδόσεις: Lexington Books, United States of America

Schmid A. (2015), «Foreign (Terrorist) Fighters with IS: A European Perspective, The Hague: ICCT Research Paper», (online), Available from: <https://icct.nl/app/uploads/2015/12/ICCT-Schmid-Foreign-Terrorist-Fighters-with-IS-A-European-Perspective-December2015.pdf> (Πρόσβαση: 18 Νοεμβρίου 2020)

Schmid A. (2016), «Links Between Terrorism and Migration. The Hague: ICCT Research Paper» (online), Available from: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2018/01/Links-between-Terrorism-and-Migration-An-Exploration-ICCT-2016.pdf> (Πρόσβαση: 2 Δεκεμβρίου 2020)

Spencer R. (2018), «The History of Islam, from Muhammad to ISIS, p.336-340», Εκδόσεις Bombarier Books

Tibi B. (2008), «Political Islam, World Politics and Europe: Democratic Peace and Euro-Islam Versus Global Jihad», Εκδόσεις Routledge

Timothy C.W. & Sherry H.J. (2010), «The Handbook of Crisis Communication», Εκδόσεις Blackwell Publishing Ltd

Von Bernd W. (2015), "The European border protection agency Frontex - Wallmaster of the fortress of Europe or guarantor for the security of the external borders?" (online), Available from: <https://translate.google.com/translate?hl=el&sl=de&u=https://www.kriminalpolizei.de/ausgaben/2015/juni/detailansicht-juni/artikel/die-europaeische-grenzschutzagentur-frontex-wallmeister-der-festung-europas-oder-garant-fuer-die.html&prev=search&pto=aue> (Πρόσβαση: 7 Ιανουαρίου 2021)

Yuhas A. (2016), «NATO commander: Isis 'spreading like cancer' among refugees», The Guardian», (online), Available from: <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/01/refugeesisis-nato-commander-terrorists> (Πρόσβαση: 2 Δεκεμβρίου 2020)

NOMIKA KEIMENA

ΑΠΟΦΑΣΗ 2005/681/ΔΕΥ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ «για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας (ΕΑΑ) και την κατάργηση της απόφασης 2000/820/ΔΕΥ», (20 Σεπτεμβρίου 2005) Available from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2005/681/oj> (Πρόσβαση: 7 Ιανουαρίου 2021)

Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (2019), Δελτίο Τύπου «Διαχείριση της μετανάστευσης στην Ελλάδα και την Ιταλία: Καιρός να εντατικοποιηθεί η δράση ώστε να αντιμετωπιστούν οι αποκλίσεις, δηλώνουν οι ελεγκτές της ΕΕ» Available from: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/INSR19_24/INSR_Migration_management_EL.pdf (Πρόσβαση: 19 Δεκεμβρίου 2020)

Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1727 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με τον οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συνεργασία στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης (Eurojust) και την αντικατάσταση και την κατάργηση της απόφασης 2002/187/ΔΕΥ του Συμβουλίου, 14 Νοεμβρίου 2018

ΝΟΜΟΣ 3907/2011 «Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ (σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη – μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών) και λοιπές διατάξεις.» ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ, Αρ. Φύλλου 7, 26 Ιανουαρίου 2011

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

<https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc> (Πρόσβαση: 6 Ιανουαρίου 2021)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/> (Πρόσβαση: 6 Δεκεμβρίου 2020)

<https://frontex.europa.eu/about-frontex/origin-tasks> (Πρόσβαση: 26 Δεκεμβρίου 2020)

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/>(Πρόσβαση: 28 Δεκεμβρίου 2020)

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/fight-against-terrorism/passenger-name-record/> (Πρόσβαση: 28 Δεκεμβρίου 2020)

http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/docl_7513_172574324.pdf. (Πρόσβαση: 28 Δεκεμβρίου 2020)

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20200624ST081906/exereunontas-ta-aitia-tis-metanasteusis-giati-metanasteuousun-oi-anthropoi>_(Πρόσβαση: 29 Δεκεμβρίου 2020)

<https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>(Πρόσβαση: 29 Δεκεμβρίου 2020)

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet152/>(Πρόσβαση:30 Δεκεμβρίου 2020)

<http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179> (Πρόσβαση: 29 Δεκεμβρίου 2020)

<https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map> (Πρόσβαση: 29 Δεκεμβρίου 2020)

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/152> (Πρόσβαση: 29 Νοεμβρίου 2020)

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170629ST078629/i-apanti-si-tis-ee-stin-metanasteutiki-proklisi> (Πρόσβαση: 29 Νοεμβρίου 2020)

https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/education-and-migrants_el (Πρόσβαση: 21 Δεκεμβρίου 2020)

<https://migration.gov.gr/appeals/> (Πρόσβαση: 18 Νοεμβρίου 2020)

https://ketlib.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/ket/2325/INSR_Migration_management_EL.pdf?sequence=1 (Πρόσβαση: 7 Νοεμβρίου 2020)

http://myreader.toilelibre.org/uploads/My_53b039f00cb03.pdf. Islamic State, “This is the Promise of Allah,” June 29, 2014, (Πρόσβαση: 7 Νοεμβρίου 2020)

<https://unric.org/el/> (Πρόσβαση: 7 Δεκεμβρίου 2020)

<https://www.marina.difesa.it/EN/operations/pagine/marenostrum.aspx> (Πρόσβαση: 18 Ιανουαρίου 2021)

<https://www.iefimerida.gr/ellada/i-drasi-ton-33-melon-ton-mko-poy-synelifthisan> (Πρόσβαση: 18 Ιανουαρίου 2021)

<https://www.infomigrants.net/en/post/25447/ngos-in-greece-told-to-register-or-cease-operations> (Πρόσβαση: 18 Νοεμβρίου 2020)

<https://asylumineurope.org/reports/country/italy/asylum-procedure/access-procedure-and-registration/hotspots/> (Πρόσβαση: 18 Δεκεμβρίου 2020)

<https://migration.gov.gr/ris/perifereiakes-monades/kyt-domes/> (Πρόσβαση: 16 Ιανουαρίου 2021)

https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR17_6/SR_MIGRATION_HOTSPOTS_EL.pdf. Ειδική έκθεση: Η ανταπόκριση της ΕΕ στην προσφυγική κρίση: η προσέγγιση των κέντρων υποδοχής και ταυτοποίησης (hotspot) / (Πρόσβαση: 12 Ιανουαρίου 2021)

<https://www.knowledgebridges.gr/el/funding-programs/45> (Πρόσβαση: 3 Ιανουαρίου 2021)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A230> (Πρόσβαση: 3 Ιανουαρίου 2021)

<https://www.reuters.com/article/us-france-security/french-security-chief-warns-islamic-state-plans-wave-of-attacks-in-france-idUSKCN0YA1HO> (Πρόσβαση: 3 Ιανουαρίου 2021)

<https://migration.gov.gr/ris/perifereiakes-monades/kyt-domes/> (Πρόσβαση: 17 Ιανουαρίου 2021)

<https://migration.gov.gr/ris/perifereiakes-monades/domes/> (Πρόσβαση: 17 Ιανουαρίου 2021)

<http://euomuslims.org/en/> (Πρόσβαση: 7 Ιανουαρίου 2021)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» - ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΕΣ ΣΤΑ ΚΥΤ ΝΗΣΙΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ, ΔΟΜΕΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ/ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ

• **Διαμένοντες στα ΚΥΤ των νησιών**

Σύμφωνα με το εξαμηνιαίο ενημερωτικό σημείωμα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2020, οι διαμένοντες στα ΚΥΤ των ελληνικών νησιών είχαν ως εξής:

Διαμένοντες	ΚΥΤ					
	ΚΩ	ΛΕΣΒΟΥ	ΣΑΜΟΥ	ΧΙΟΥ	ΛΕΡΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ*
1/1/2020	3.791	18.698	7.764	5.785	2.496	38.534
31/1/2020	3.849	19.419	7.243	5.233	2.376	38.120
29/2/2020	3.343	19.584	7.622	5.512	2.338	38.399
31/3/2020	2.838	18.966	7.154	5.313	2.116	36.387
30/4/2020	2.395	18.365	6.850	5.036	1.898	34.544
31/5/2020	2.172	17.169	6.455	4.777	1.674	32.247
30/6/2020	1.765	15.358	6.303	4.575	1.411	29.412
Διαφορά 2020	-53,4%	-17,9%	-18,8%	-20,9%	-43,5%	-23,7%

* Συμπεριλαμβάνονται και τα μικρά νησιά.

Πίνακας Α-1: Διαμένοντες στα ΚΥΤ Ελληνικών Νησιών για το Α' Εξάμηνο 2020

Πηγή: ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2020 (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ)

Διάγραμμα Α-1: Διαμένοντες στα ΚΥΤ Ελληνικών Νησιών για το Α' Εξάμηνο 2020

Πηγή: ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2020 (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ)

Σύμφωνα με το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου στα ΚΥΤ των Ελληνικών νησιών και το ΚΥΤ Ορεστιάδας, για το έτος 2020, δραστηριοποιούνται οι παρακάτω φορείς:

ΚΥΤ Χίου

Φορείς που δραστηριοποιούνται:

1. Εθνικές Αρχές

- Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠ.Υ.Τ.)
- Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ.)
- Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Χίου (ΠΓΑ Χίου)
- Ελληνικός Στρατός (Υπουργείο Εθνικής Άμυνας)
- Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

2. Ευρωπαϊκές Αρχές

- EUROPOL (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation)
- Ευρωπαϊκό Γραφείο Υποστήριξης Ασύλου (EASO)
- FRONTEX (European Border and Coast Guard Agency)

3. Διεθνείς Οργανισμοί

- Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες (UNHCR)
- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ.)

4. ΜΚΟ και άλλοι φορείς

- ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ
- PRAKSIS
- SMH
- Caritas
- Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

ΚΥΤ Σάμου

Φορείς που δραστηριοποιούνται:

- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ.)
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες – UNHCR
- ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ
- PRAKSIS

ΚΥΤ Ορεστιάδας (Το πρώτο κέντρο υποδοχής που λειτούργησε στην Ελλάδα το 2013)

Φορείς που δραστηριοποιούνται:

- Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες – UNHCR

- Ε.Ο.Δ.Υ.
- Δ.Ο.Μ.
- ΑΡΣΙΣ
- ITC (EASO)
- HUMAN RIGHTS 360
- ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ
- ΤΟ.Σ.ΚΕ.Δ.Π.

ΚΥΤ Λέρου

Φορείς που δραστηριοποιούνται:

- ΕΟΔΥ
- Ελληνικός Στρατός
- ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ
- Δ.Ο.Μ.
- ΜΚΟ «Ζεύξις»
- UNHCR
- EASO
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ
- FRONTEX

ΚΥΤ Κω

Φορείς που δραστηριοποιούνται:

- ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
- ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ
- ΕΟΔΥ
- ΙΟΜ (ΔΟΜ)
- UNHCR
- FRONTEX
- EASO
- ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ
- ΣΤΡΑΤΟΣ
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ
- EUROPOL

ΚΥΤ Λέσβου

Φορείς που δραστηριοποιούνται:

- ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ
- ΕΛ.ΑΣ.
- ΕΟΔΥ
- EUROPOL
- Frontex

- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
- EASO
- UN
- Δ.Ο.Μ.
- ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ
- PRAKSIS
- EURORELIEF
- BOAT REFUGEE FOUNDATION
- REMAR "S.O.S." Greece
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ
- STARFISH Foundation
- EUROPEAN LAWERS
- Movement on the ground
- CONNECTING BY MUSIC
- KITRINOS HEALTHCARE
- HEALTH POINT FOUNDATION
- HOME FOR ALL
- Drop in the ocean
- ICRC
- Watershed Foundation
- FENIX
- Better Days
- ΔΙΟΤΙΜΑ
- Le Sol
- ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ

<https://migration.gov.gr/ris/perifereiakes-monades/kyt-domes/>

• Δομές Φιλοξενίας / Προσωρινής Υποδοχής

Οι Δομές Φιλοξενίας, βρίσκονται στην ενδοχώρα και παρέχουν προσωρινή διαμονή σε πολίτες τρίτων χωρών, οι οποίοι έχουν υποβάλει αίτημα διεθνούς προστασίας στο έδαφος της Ελληνικής Επικράτειας. Φιλοξενούν επίσης μέλη της οικογένειας των αιτούντων διεθνούς προστασίας, καθώς και ασυνόδευτους ή μη ανηλίκους. Επιπλέον δύνανται να φιλοξενήσουν και όσους ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

Οι ενεργές Δομές Φιλοξενίας / Προσωρινής Υποδοχής ανά την επικράτεια έχουν όπως παρακάτω:

- Δομή Αττικού Άλσους, Γαλάτσι
- Δομή Ελαιώνα, Αττικής
- Δομή Σχιστού, Πέραμα
- Δομή Διαβατών

- Δομή Λουτρών Νέας Απολλωνία
- Δομή Βαγιοχωρίου
- Δομή Αλεξάνδρειας
- Δομή Λέρου
- Δομή Βόλου
- Δομή Δολιανών
- Δομή Βέροιας
- Δομή Δράμας
- Δομή Θήβας
- Δομή Θερμοπυλών
- Δομή Ελευσίνας
- Δομή Καβάλας
- Δομή Κάτω Μηλιάς
- Δομή Κατσικά
- Δομή Κυλλήνης
- Δομή Λαγκαδικίων
- Δομή Κουτσόχερου
- Δομή Λαυρίου
- Δομή Μαλακάσας
- Δομή Πολυκάστρου
- Δομή Ριτσώνας
- Δομή Σκαραμαγκά
- Δομή Οινοφύτων
- Δομή Φιλιππιάδας
- Δομή Γρεβενών
- Δομή Κορίνθου
- Δομή Σιντικής
- Δομή Σερρών
- Δομή Πύργου

Πηγή : ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ
<https://migration.gov.gr/ris/perifereiakes-monades/domes/>